

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

HET BEGRIP "HANDELSPUBLICITEIT" — BEDENKINGEN BIJ ART. 19 VAN DE WET BETREFFENDE DE HANDELSPRAKTIJKEN

1. Artikel 19 van de Wet van 14 juli 1971 (*B.S.* 30 juli 1971), genaamd Wet betreffende de handelspraktijken (WHP), waarin voor de eerste maal in het Belgische recht het begrip "handelspubliciteit" gedefinieerd wordt, luidt als volgt: "Voor de toepassing van deze wet wordt onder handelspubliciteit beschouwd elke informatie die wordt verspreid met de rechtstreekse of onrechtstreekse bedoeling de verkoop van een produkt of een dienst bij het publiek te bevorderen, ongeacht de plaats of het gebruikte communicatiemedium".

In de rechtspraak die tot nog toe gewezen werd met betrekking tot de artikelen 19 - 21 WHP kan de neiging vastgesteld worden om artikel 19 WHP doorheen artikel 20 WHP — dat de verboden vormen van handelspubliciteit bepaalt — te interpreteren d.w.z. de handelwijze die getoetst wordt aan het bepaalde in artikel 20 te beschouwen als ipso facto beantwoordend aan de voorwaarden gesteld door artikel 19 WHP. In feite zou men andersom moeten te werk gaan: eerst onderzoeken of voldaan wordt aan artikel 19 WHP en pas dan nagaan of de aangevochten handelspubliciteit verboden wordt door artikel 20 WHP.

Onder de beslissingen die artikel 20 WHP toepassen kon er slechts één ontdekt worden die onderzoekt of de in artikel 19 gestelde voorwaarden vervuld waren¹. In de andere gevallen wordt de vraag of men staat voor handelspubliciteit in de zin van de wet niet of nauwelijks aangesneden².

¹ Voorz. Kh. Brussel, 3 januari 1972, *B.R.H.*, 1972, III, 233-245. Cfr. op p. 236: "Il s'agit bien, en l'espèce, d'une publicité commerciale, dans le sens donné à ces termes par l'article 19 de cette loi ('information diffusée dans le but direct ou indirect de promouvoir... un service auprès du public...'). Et il n'est pas douteux que la défenderesse, dont les actes sont réputés commerciaux, offre au public et lui fournit des services, selon la définition de ce mot que contient l'article premier, 2 de la même loi (...)"

² Cfr. o.a.: Voorz. Kh. Brussel, 3 januari 1972, *B.R.H.*, 1973, III, 229-232 (Lerutte v/Reniers); cfr. p. 231: "L'article

In het hierna volgend artikel zouden wij willen pleiten voor een andere aanpak vooral omdat het in artikel 19 WHP omschreven begrip "handelspubliciteit" ons ten dele buiten het kader van de commercialiteit brengt³.

20. (spécialement le 3e, indiqué par le demandeur) est sans application en l'espèce. Il concerne la 'publicité commerciale' dont la définition est donnée à l'article 19 de la loi du 14 juillet 1971".

Voorz. Kh. Brussel, 28 februari 1972, *B.R.H.*, 1972, III, 245-248; cfr. p. 247: "L'action est fondée. Le procédé dont il s'agit a le caractère que la demanderesse lui attribue. La défenderesse a fait une publicité commerciale (...) qui comporte une comparaison (de prix) dénigrante et impliquant sans nécessité la possibilité d'identifier un commerçant, qui est, en l'occurrence, sa concurrente. La loi interdit cette forme de publicité (art. 20, 2e)".

Voorz. Kh. Luik, 2 maart 1972, *B.R.H.*, 1972, III, 488-492. Cfr. p. 489: "Attendu que la publication, la diffusion du prospectus, la publicité verbale constituent l'information visée par l'article 19".

Voorz. Kh. Mechelen, 2 juni 1972, *B.R.H.*, 1973, III, 398-402 met opm. A. De Caluwé. Cfr. p. 400: "Overwegende dat de eiseres wordt getroffen door de betwiste publiciteit vergelijkingen inhoudt die afbrekend zijn of die het zonder noodzaak mogelijk maken haar als handelaarster te identificeren (art. 20, 2e...) zulks gekenmerkt zijnde als verboden handelspubliciteit".

Voorz. Kh. Oudenaarde, 11 januari 1973, *B.R.H.*, 1973, III, 104-107.

Voorz. Kh. Turnhout, 30 maart 1973, *R.W.* 1973-1974, 1210-1211.

Voorz. Kh. Brussel, 2 april 1973, *R.D.I.* 1973, 54-59.

³ Zie de ideeën die in dat verband geformuleerd werden door M. GOTZEN in "Eisers en verweerders in de vordering tot staking van onrechtmatige mededinging", *Economisch en Financieel recht vandaag*, II, p. 268-272; "Het onttrekken van de vordering tot staken van ongeoorloofde handelspraktijken aan de alleenheerschappij van de handelaarsnotie uit het Wetboek van Koophandel", *R.W.*, 1974-75, 1665-1684. Het in de artikelen 54 en 55, i, WHP gebezigde begrip "handelaar" dient volgens Gotzen breed geïnterpreteerd d.w.z. in de zin die er door de "gewone man" aan gehecht wordt. Een (enge) interpretatie aan de hand van de artikelen 1-3 WKH wordt afgewezen. Deze stelling wordt geargumenteerde door er o.a. op te wijzen dat de wetgever in verband met a-h van artikel 55 WHP zich hoegenaamd niet gestoord heeft aan de traditionele opvattingen inzake commercialiteit (cfr. de geciteerde voorbeelden i.v.m. artikel 13 WHP en artikel 19 WHP).

Het Hof van Beroep te Brussel heeft in een arrest van 12

2. Handelspubliciteit is in de eerste plaats, aldus de wet, "informatie": deze term dient zeer breed opgevat. De onbenulligste inlichting of aanduiding die verstrekt wordt valt eronder: een brief, een tarief, een catalogus, een telefoonoproep, een scheikundige formule op een etiket is informatie⁴.

3. De wet vereist dat deze informatie "verspreid" wordt (onder het publiek, infra nr. 4). De Caluwé e.a. stellen dat één exemplaar van de publicitaire boodschap hiertoe volstaat voor zover dit verspreid wordt en voor zover een zogenaamde "volonté d'expansion" kan aangetoond worden.

De "auteur van de handelspubliciteit" (infra nr. 6) moet haar bekendmaking dus gewild hebben; een toevallige verspreiding kan hem niet verweten worden⁵.

4. Het begrip handelspubliciteit wordt beperkt tot de informatie die bestemd is voor het "publiek", met uitsluiting van die welke voor beroepsmensen bestemd is. In dat verband wordt de vraag gesteld of onder de term "publiek" op zijn minst een beperkte groep personen dient verstaan (vgl. art. 444 Sw.) ofwel of één persoon reeds volstaat⁶. Men leert dat de gebezigde term naar een virtuele cliëntele verwijst, zodat de verkoopspromotie bij één klant mag beschouwd worden als een daad tegenover het "publiek"⁷.

De Caluwé e.a. bekritisieren enigszins deze beperking van het begrip handelspubliciteit⁷ hoewel er dient aan toegevoegd dat op de informatie die verstrekt wordt onder beroepsmensen artikel 54 WHP kan toegepast worden. Inderdaad, de artikelen 19 HWP - 21 HWP vormen slechts de partiële codificatie der zogenaamde eerlijke handelsgebruiken op het gebied van de handelspubliciteit⁸.

november 1974 (R.W. 1974-75, 1711-1713) met deze stelling ingestemd met betrekking tot artikel 19 - 21 WHP: "Overwegende dat het bevel tot staken dat de voorzitter van de rechtbank van koophandel op grond van artikel 55 aflevert niet beperkt is ratione personae tussen handelaars, maar geen onderscheid maakt naar de persoon van de dader en uitsluitend objectief aanleunt op bepaalde tekortkomingen, zelfs wanneer de daders buiten de omschrijving van artikel 1 van het Wetboek van Koophandel vallen (...); Overwegende dat de eerste rechter aldus bevoegd was om de vordering zoals ze door appellante in de inleidende dagvaarding omschreven werd, te beslechten, hoewel de verrichtingen van geïntimeerde niet de fictie van commercialiteit van de wetgever bekomen hebben". In casu was de verweerder de Intercommunale Gasvoorziening van Antwerpen en omgeving.

⁴ A. DE CALUWÉ, A.C. DELCORDE en X. LEURQUIN, *Les pratiques du commerce*, Brussel 1973, tome 1, nr. 165, p. 244; L. VAN BUNNEN, "La publicité commerciale", J.T., 1972, p. 741; J. SACE, "Les conditions d'incrimination de la publicité commerciale et la protection des consommateurs", R.D.P., 1974-1975, p. 491.

⁵ DE CALUWÉ e.a., o.c., tome 1, nr. 166, p. 244-245.

⁶ DE CALUWÉ e.a., o.c., tome 1, nr. 168, p. 246.

⁷ DE CALUWÉ e.a., o.c., tome 1, nr. 164, p. 243-244; poging tot verklaring voor deze begripsbeperking. Tijdens de voorbereidende werkzaamheden werd de beperking zonder commentaar ingevoegd, cfr. *Parl. Besch., Senaat*, 1970-71, nr. 13, p. 21.

ken op het gebied van de handelspubliciteit⁸. Een publiciteit die niet kan verboden worden krachtens de artikelen 19 - 21 WHP kan nog altijd strijdig bevonden worden met de fundamentele norm van artikel 54 WHP, die de naleving eist van de eerlijke handelsgebruiken. Artikel 54 WHP vertoont een residuair karakter.

Deze laatste opmerking mag ons echter de aanzienlijke verschillenpunten tussen enerzijds een toepassing van de artikelen 19 - 21 WHP en anderzijds een toepassing van artikel 54 WHP niet doen vergeten. Daarop wordt verder teruggekomen (infra nr. 26).

5. De "plaats" waar de publicitaire boodschap wordt doorgegeven vertoont geen belang, evenmin als het gebruikte "communicatiemedium"⁹. De handelspubliciteit die uitgaat van buitenlandse radio- of T.V.-zenders (cfr. de mogelijkheden geboden door de kabeltelevisie) valt dus eveneens onder de bepaling van artikel 19 WHP¹⁰.

6. Wie dient als "auteur" van de handelspubliciteit beschouwd? Met deze term (cfr. artikel 21 WHP) bedoelt men allerm minst het reclamebureau, de grafische kunstenaar, de schrijver, kortom de personen die hun medewerking verleend hebben aan de materiële totstandkoming van de reclame, maar wel de persoon die opdracht gaf tot het voeren van de handelspubliciteit¹¹.

Wie kan deze persoon zijn¹²?

Om deze vraag te beantwoorden is het wel nuttig

⁸ DE CALUWÉ e.a., o.c., tome 1, nr. 66, p. 119-120 en nr. 80, p. 139-140.

⁹ DE CALUWÉ e.a., o.c., tome 1, nr. 169, p. 247; L. VAN BUNNEN, o.c., p. 741.

¹⁰ N. SEGERS, *Wet op de handelspraktijken*, Lier 1973, p. 48.

¹¹ *Parl. Besch., Senaat*, 1970-71, nr. 13, Verslag Speciale Senaatscommissie, p. 22; *Parl. Besch., Kamer*, 1970-71, nr. 958/5, Verslag Kamercommissie p. 10; J. MATTHIJS, "De Wet van 14 juli 1971 betreffende de handelspraktijken", S.E.W., 1972, p. 444; DE CALUWÉ e.a., o.c., tome 1, nr. 339, p. 446; Voorz. Kh. Brussel, 3 september 1974, J.T. 1975, 121-123 (cfr. p. 122).

¹² G. SCHRICKER, B. FRANCO en D. WUNDERLICH, *La répression de la concurrence déloyale dans les Etats membres de la Communauté Economique Européenne* (Etude publiée par E. ULMER), Parijs 1974, tome II/1, Belgique-Luxembourg, nr. 134 a, p. 197-198: deze auteurs achten de omschrijving "diegene die opdracht gaf tot het voeren van de handelspubliciteit" onnauwkeurig (cfr. voetnoot 63 op p. 198). Zij vragen zich af of de wetgever in artikel 21, lid 1, afgeweken is van het algemene beginsel luidens hetwelk alleen diegene die de daad van oneerlijke mededinging persoonlijk verricht heeft daarvoor aansprakelijk kan gesteld worden: "Mais que faut-il penser du cas de l'employé d'une grande entreprise ou du directeur commercial d'une société qui aurait personnellement ordonné la publicité? Est-ce cette personne qui doit être considérée comme 'l'auteur de la publicité', ou sa société, ou le propriétaire de l'entreprise à laquelle elle appartient?" Zij menen dat de wetgever niet heeft willen afwijken van de vroegere opvattingen ter zake, zodat in het gegeven voorbeeld alleen de vennootschap of de ondernemer zouden kunnen worden vervolgd en niet de bediende, de aangestelde of het orgaan. Deze kwestie vergt een onderzoek op zichzelf, wij beperken er ons toe het probleem aan te stippen.

de evolutie te schetsen die de wettelijke definitie der handelspubliciteit heeft doorgemaakt tijdens de voorbereidende werkzaamheden van de wet.

De oorspronkelijke tekst van artikel 19 (het toenmalige artikel 12) luidde: "Voor de toepassing van deze wet wordt als handelspubliciteit beschouwd elke informatie die een handelaar of ambachtsman aangaande een door hem aan het publiek aangeboden produkt of dienst verspreidt, ongeacht het gebezigde communicatiemedium". Deze tekst werd door de Speciale Senaatscommissie als volgt gewijzigd: "Voor de toepassing van deze wet wordt als handelspubliciteit beschouwd, elke informatie bestemd voor het publiek aangaande een produkt of een dienst, ongeacht de plaats of het gebruikte communicatiemedium"¹³. Deze ruim gestelde definitie werd noodzakelijk geacht omdat anders kon gevreesd worden voor een restrictieve interpretatie door hoven en rechtbanken. De commissietekst werd evenwel in een later stadium opnieuw geamendeerd ingevolge een suggestie van de Raad voor het Verbruik die op verzoek van de Regering een advies had uitgebracht over het hier besproken wetsontwerp¹⁴. Zo werd de voorwaarde ingelast dat de informatiespreiding moet geschieden "met de rechtstreekse of onrechtstreekse bedoeling de verkoop van een produkt of een dienst te bevorderen"¹⁵. De aldus geamendeerde tekst werd niet meer gewijzigd en door beide kamers goedgekeurd.

Deze laatste tekstwijziging beperkt enigszins de zeer ruime omschrijving van het begrip handelspubliciteit zonder evenwel terug te keren tot de oorspronkelijke versie luidens welke alleen "de informatie die een handelaar of ambachtsman aangaande een door hem aan het publiek aangeboden produkt of dienst verspreidt" als handelspubliciteit kan worden aangemerkt¹⁶.

De wet vereist dus niet dat de auteur van de handelspubliciteit een handelaar of ambachtsman is¹⁷. Zulks werd trouwens uitdrukkelijk gewild door de wetgever, zoals blijkt uit de wetsgeschiedenis¹⁸.

¹³ *Parl. Besch., Senaat*, 1968-69, nr. 415, p. 65; 1970-71, nr. 13, p. 21.

¹⁴ Ministerie van Economische Zaken, Raad voor het Verbruik, *Verslag over de werkzaamheden van de Raad*, Periode 1967-1971, Brussel 1971, p. 66-67.

¹⁵ *Parl. Besch., Senaat*, 1970-71, nr. 91, Aanvullend Verslag Speciale Senaatscommissie, p. 3.

¹⁶ De opmerking van DE CALUWÉ e.a., o.c., tome 1, nr. 170, p. 247, dat indien de handelspubliciteit betrekking heeft op een dienst (cfr. de definitie van de dienst in artikel 1 WHP) de auteur van de handelspubliciteit een handelaar of ambachtsman moet zijn, kunnen wij dan ook niet delen.

¹⁷ Althans niet in de enge zin van de artikelen 1 - 3 WKH. Het hoeft o.i. zelfs niet te gaan, zoals Gotzen voorstelt met betrekking tot artikel 54 en artikel 55, i (supra voetnoot 3), om een handelaar in de gewone betekenis van het woord, wat dit ook moge betekenen. Er dient inderdaad opgemerkt dat noch artikel 19, noch artikel 21 WHP het begrip "handelaar" of "ambachtsman" vermelden.

¹⁸ *Parl. Besch., Senaat*, 1970-71, nr. 13, p. 21.

Het is dan ook o.i. ten onrechte dat sommige auteurs ofwel deze stelling verwerpen ofwel ze slechts aarzelend aanvaarden¹⁹.

Hoeft dus enerzijds de auteur van de informatie, die als handelspubliciteit kan worden aangemerkt, geen handelaar of ambachtsman te zijn, dan wijst de formulering van artikel 19 nog op een andere mogelijkheid: hij die zogenaamde handelspubliciteit verspreidt kan een handelaar zijn zonder daarom de producent en/of de verdeler van het produkt of de verstrekker van de dienst te zijn waarover de informatie verspreid wordt²⁰. Informatieverspreiding over andermans produkten en diensten kan ook handelspubliciteit zijn.

7. Derhalve kan de vraag gesteld worden waarom de wetgever in artikel 19 WHP het traditionele kader doorbroken heeft waarin onder de gelding van het K.B. nr. 55 van 23 december 1934 — ondanks zijn titel²¹ — aan oneerlijke concurrentie door middel van handelspubliciteit kon gedaan worden?

Het antwoord op deze vraag is andermaal in de voorbereiding tot de wet te vinden.

Dit traditionele kader werd doorbroken ten einde de belangen van de verbruikers beter te beschermen²².

Daartoe was het ongetwijfeld aangewezen de specifieke reglementering op de handelspubliciteit — en de daaraan verbonden vordering tot staking — op grote schaal te kunnen toepassen. Wat de mogelijke auteurs van de handelspubliciteit betreft impliceerde dit dat de wetgever zich geenszins beperkte tot de categorie der handelaars en ambachts-

¹⁹ DE CALUWÉ e.a., o.c., tome 1, nr. 170, p. 247, en tome 2, nr. 778, p. 854 (aarzelend); GOTZEN, *Eisers en verweerders...*, o.c., p. 271 (impliciet) en p. 279 met voetnoot 36; SEGERS, o.c., p. 47-48; Hof Brussel, 12 november 1974, R.W. 1974-75, 1171.

Anders:

L. VIAENE, "Commentaar op de Wet van 14 juli 1971", in het *Bulletin van de Handelsreglementering*, nr. 3, p. 13; P. DE PAEPE, *De wet op de handelspraktijken*, Brussel 1971, p. 31.

²⁰ M. GOTZEN, *Eisers en verweerders...*, o.c., p. 279; "Het onttrekken van de vordering...", o.c., 1673; Hof Brussel, 12 november 1974, geciteerd.

²¹ "Koninklijk Besluit tot bescherming van de voortbrengers, handelaars en verbruikers tegen zekere handelwijzen strekkende tot het verdraaien van de normale voorwaarden der mededinging", (B.S. 30 december 1934, opgeheven door art. 76.3 WHP).

²² *Parl. Besch., Senaat*, 1968-69, nr. 415, p. 16; SCHRICKER, FRANCO en WUNDERLICH, o.c., nrs. 117-118 a, p. 169-173. Cfr. in het bijzonder p. 173: "L'étude d'une grande partie des dispositions de la loi sur les pratiques du commerce permet de constater que, même en l'absence d'une mention expresse, l'intérêt des consommateurs a été visé en premier lieu par le législateur ou qu'à tout le moins ce dernier en a tenu compte".

De reglementering van de concurrentie evolueert ten onzent in de richting van de bescherming van de verbruiker en van het algemeen belang. Deze evolutie is voor de U.S.A. tekenend. Zie M. ROTONDI, "L'évolution de la réglementation de la concurrence et l'expérience des Etats-Unis, *Mélanges J. Dabin*, Brussel 1963, tome II, p. 837-863; J. SACE, o.c., p. 482.

lieden zoals gedefinieerd in het Wetboek van Koophandel en in het Ambachtsregister.

Het bleek tevens nodig in voorkomend geval te kunnen optreden tegen een auteur die het heeft over andermans produkten of diensten. De bezorgdheid van de wetgever voor de consument heeft zich ook geconcretiseerd in de mogelijkheid die aan sommige verbruikersverenigingen²³ wordt geboden om de vordering tot staking in te stellen met betrekking tot tekortkomingen aan artikel 20 WHP (art. 56, lid 2; art. 55, b, WHP). Deze verbruikersverenigingen hebben die mogelijkheid natuurlijk ook wat tekortkomingen aan andere bepalingen van de wet betreft (cfr. art. 55, a - h) maar hun rol in verband met de beteugeling der ongeoorloofde handelspubliciteit is wellicht de belangrijkste. Aanvankelijk was dit trouwens de enige materie waarin zij konden optreden²⁴.

Artikel 19 moet dus onderzocht worden vanuit dit streven naar verhoogde bescherming van de consument, het situeert zich in het spanningsveld tussen adverteerder (beter: auteur), verbruiker en mededinger²⁵.

8. Als laatste toepassingsvoorwaarde bepaalt artikel 19 WHP dat de betrokken informatie moet verspreid worden "met de rechtstreekse of onrechtstreekse bedoeling de verkoop van een produkt of een dienst te bevorderen (promouvoir)". Volgens De Caluwé e.a. eist deze voorwaarde dat de informatieverspreiding niet belangloos geschiedt, maar integendeel met een bepaald doel en met name een doel van "handelsbevordering"²⁶. Voor de toepassing van artikel 19 WHP is het evenwel voldoende dat dit doel slechts onrechtstreeks wordt nagestreefd. Informatiespreiding met zuiver wetenschappelijke bedoelingen of met een liefdadig doel kan dus niet aangemerkt worden als handelspubliciteit²⁷.

Van Bunnens van zijn kant zet de mening voorop dat de wetgever door het invoegen van de rechtstreekse of onrechtstreekse verkoopbevorderende bedoeling de handelspubliciteit heeft willen onderscheiden van de propaganda. Volgens hem is het winst oogmerk, de commerciële finaliteit het kenmerk van de handelspubliciteit²⁷.

Zowel De Caluwé als Van Bunnens leggen er de

nadruk op dat een onrechtstreekse bedoeling van verkoopbevordering (naast andere niet-commerciële bedoelingen bv.) voldoende is om een informatieverspreiding als handelspubliciteit te kwalificeren.

De Caluwé e.a. gaan verder in op de betekenis van de termen "onrechtstreekse verkoopbevorderende bedoeling"²⁸.

Zij betogen dat het verkoopbevorderend resultaat dat het onmiddellijk gevolg is van een bepaalde wilsuiting ongetwijfeld onder deze bewoordingen valt.

Op de vraag of dit ook geldt voor het ongewilde gevolg van een handeling die gesteld werd met andere — bewezen — bedoelingen antwoorden dezelfde auteurs positief: "Nous pensons que la volonté du législateur d'élargir la définition a été suffisamment exprimée que pour considérer que par but indirect, il faut également entendre l'effet, même si celui-ci est involontaire"²⁸.

9. Wij kunnen met deze conclusie niet instemmen omdat zij geen rekening houdt met het wilselement dat bij de verspreiding van de informatie als determinerend werd beschouwd (supra nr. 3) en dat alleen kan terzijde geschoven worden wanneer de goede of kwade trouw van de auteur der handelspubliciteit als irrelevant wordt beschouwd.

Nu is dat de basis voor de redenering van de auteurs van "Les pratiques du commerce" die zich daarbij beroepen op een onder de gelding van het K.B. nr. 55 tot stand gekomen rechtspraak²⁹.

Hierbij werden evenwel enkele elementen uit het oog verloren o.a.:

— Het K.B. nr. 55 bleef binnen het enge kader der commercialiteit³⁰. Het was een onderonsje tussen handelaars, nijveraars en ambachtslieden. Dit kader werd, zoals aangetoond (supra nr. 6 en 7), door de wetgever van 1971 welbewust doorbroken, althans wat de artikelen 19 - 21 WHP betreft.

— De door De Caluwé e.a. geciteerde rechtspraak en de daarop steunende rechtsleer betreft de beteugeling van daden van oneerlijke mededinging (op grond van de artikelen 1 en 2 van het K.B. nr. 55). Zo inzake oneerlijke mededinging géén onderscheid wordt gemaakt naargelang van de goede of kwade trouw van de dader dan lijkt het ongenueanceerd deze regel zonder meer te willen transponeren op het vlak van artikel 19 WHP. Dat zou pas zin hebben indien het voeren van handelspubliciteit op zichzelf reeds een daad van oneerlijke mededinging uitmaakte wat uiteraard niet het geval is.

De hier bekritiseerde stelling kan best ingeroepen

²³ Deze verbruikersverenigingen moeten de verdediging van de belangen van de verbruikers tot doel hebben, de rechtspersoonlijkheid bezitten en vertegenwoordigd zijn in de Raad voor het Verbruik (artikel 57, lid 2, WHP); Zie J. SACE, o.c., p. 489.

²⁴ Parl. Besch., Senaat, 1963-64, nr. 268, artikel 60.

²⁵ Cfr. A. D'HALLUIN, "Reclame in het spanningsveld tussen adverteerder, verbruiker en mededinger, R.W. 1973-74, 897-920. Deze auteur beklemtoont de noodzaak van een multidisciplinaire aanpak van de reclame en wijst op het feit dat de consument de eerste belanghebbende is bij een juiste voorstelling van de aangeboden goederen en diensten (k. 905).

²⁶ DE CALUWÉ, e.a., o.c., tome 1, nr. 167, p. 245.

²⁷ VAN BUNNEN, o.c., l.c.

²⁸ DE CALUWÉ e.a., o.c., tome 1, nr. 167, p. 246.

²⁹ DE CALUWÉ e.a., o.c., tome 1, voetnoot 19, p. 245.

³⁰ SCHRICKER, FRANCO en WUNDERLICH, o.c., nr. 118, p. 169 en 170.

worden met betrekking tot artikel 54 WHP³¹ dat de artikelen 1 en 2 van het K.B. nr. 55 vervangt — hoewel de draagwijdte van artikel 54 WHP natuurlijk aanzienlijk ruimer is dan die van het K.B. nr. 55³². Zij kan zelfs ingeroepen worden met betrekking tot artikel 20 WHP dat bepaalde vormen van handelspubliciteit verbiedt, die als specifiek gereglementeerde daden van oneerlijke mededinging moeten beschouwd worden, maar niet met betrekking tot artikel 19 WHP waar de wetgever er zich toe beperkt heeft de constitutieve elementen van het begrip handelspubliciteit vast te leggen.

10. Het subjectieve criterium (de rechtstreekse of onrechtstreekse verkoopbevorderende bedoeling) dat door de wetgever in artikel 19 WHP wordt gehanteerd, confronteert ons dus met het probleem van de bewijsvoering.

Zoals bekend geldt als grondregel uit ons privaatrecht inzake bewijslast dat de eiser het bewijs moet aanbrengen van wat hij beweert: *actori incumbit probatio* (artikel 1315 B.W.; art. 870 Ger. W.).

Hierbij dient opgemerkt dat in verband met de artikelen 19 - 21 WHP niet voorzien werd in enige omkering van bewijslast, zoals dit wel het geval is voor artikel 4 WHP (aankondiging van een prijsverlaging of van een prijsvergelijking)³³.

Dit bewijs zal weliswaar door alle middelen, getuigen en vermoedens inbegrepen, mogen geleverd worden, daar het een feitenkwestie betreft. Hoe dan ook, het bewijs van de zelfs onrechtstreekse verkoopbevorderende bedoeling zal door de eiser moeten geleverd worden.

Wanneer de auteur der verstrekte en verspreide informatie een handelaar of een ambachtsman is die het heeft over zijn eigen produkten en/of diensten, dan zal de bewijsvoering vrij eenvoudig zijn omdat er in deze hypothese over de bedoelingen van de auteurs weinig of geen twijfel kan bestaan³⁴. Men ziet inderdaad niet goed in hoe de

betrokken handelaar of ambachtsman zou kunnen ontkennen dat in zijn hoofde ten minste een onrechtstreekse verkoopbevorderende bedoeling aanwezig is geweest.

Anders zal het gesteld zijn wanneer de auteur geen handelaar of ambachtsman is of eventueel een handelaar of een ambachtsman die het heeft over andermans produkten en/of diensten.

In de regel zullen de commerciële bedoelingen van de auteur hier niet meer zo evident zijn en bijgevolg bewijsproblemen kunnen opwerpen. Men kan zich dan ook niet van de indruk ontdoen dat het amendement waardoor de vereiste van een verkoopbevorderende bedoeling werd ingelast, in hoofdzaak betrekking had op deze laatste hypothesen en dat op dat vlak gepoogd werd een al te ruime toepassing van de specifieke reglementering op de handelspubliciteit af te remmen.

Het ligt voor de hand dat daarbij bv. gedacht werd aan de publikaties van vergelijkende tests door verbruikersverenigingen die onder het verbod op de vergelijkende publiciteit dreigden te vallen (art. 320, 2°) indien de oorspronkelijke commissietekst was behouden gebleven³⁵.

11. Uit welke elementen zal in de twee laatste hypothesen de rechtstreekse of onrechtstreekse verkoopbevorderende bedoeling van de auteur der handelspubliciteit kunnen afgeleid worden en bewezen? Een belangrijk beoordelingselement in het geheel van feiten waarop de rechter zijn beslissing kan doen steunen, vormt het zogenaamde *verkoopbevorderend karakter* van de verstrekte informatie dat in tal van gevallen zal kunnen worden aangetoond aan de hand van de aan een publicitaire boodschap, eigen taal, eigen vormgeving, de gebruikte media enz.

Wanneer een bepaalde informatie naar vorm en inhoud voorkomt als een reclameboodschap dan moet zulks een invloed hebben bij de beoordeling van de mogelijke bedoelingen van de auteur.

12. Ter zake kunnen zich moeilijkheden voordoen omdat in de geschreven pers talloze teksten verschijnen waarvan de gewone lezer zich terecht zal afvragen of ze van de redactie afkomstig zijn — daarvan mag een zekere objectiviteit verwacht worden — ofwel betaalde reclame uitmaken. Als voorbeelden daarvan kunnen aangehaald worden de in bepaalde bladen vaak voorkomende lijst van geschenken die bij de lezers worden aanbevolen ter gelegenheid van bepaalde feestdagen of vieringen of de nog vaker voorkomende vaste rubriek zelfs, waarin een "selectie" van produkten de lezers wordt voorgeschoteld (vgl. Kh. Brussel, 21 september 1972 en Hof Brussel, 28 juni 1974 - onuitgegeven).

Dit verschijnsel wijst op een soms verregaande

³¹ Zie bv. Voorz. Kh. Charleroi, 9 oktober 1972, B.R.H., 1973, III, 125-129, met noot van A. BRAUN.

³² Wat het concurrentiebegrif betreft: infra nr. 27, voetnoot 41.

³³ Cfr. artikel 4, § 3: "Niemand mag zijn toevlucht nemen tot een prijsvergelijking of een prijsverlaging aankondigen indien hij niet de prijs waarnaar hij verwijst, kan rechtvaardigen als beantwoordend aan één der criteria vastgesteld in § 1 ...". Zie DE CALUWÉ e.a., o.c., tome 1, nr. 102, p. 166; VIAENE, o.c., Bull Hrgl., nr. 1, pp. 52-54; SEGERS, o.c., p. 26. De verbruikersverenigingen pleiten voor een omkering van de bewijslast inzake de handelspubliciteit. Cfr. De Standaard van 17 oktober 1974: "Verbruikers willen soepeler procedure misleidende reclame". Dat niet iedereen het daarmee eens is bewijst een artikel uit Het Laatste Nieuws van 16-17 november 1974, waarin gesteld wordt dat dergelijke omkering van bewijslast de rechtsstaat aan het wankelen zou brengen en onvermijdelijk naar de politiestaat zou leiden! Zie voorts het wetsvoorstel A. DE GROEVE, Parl. Besch., Kamer, 1974, nr. 85/1, besproken door J.-J. EVRARD in J.T., 1974, 621.

³⁴ Dit is de redenering die gevolgd werd door Voorz. Kh. Brussel, 3 januari 1972, B.R.H., 1972, III, 233-245.

³⁵ VIAENE, o.c., Bull Hrgl., nr. 3, pp. 11-12.

trend naar vermenging tussen de redactionele en de publicitaire inhoud van een zelfde blad. Deze vermenging die in mindere of meerdere mate optreedt — wij beweren hoegenaamd niet dat het hier om een veralgemeend verschijnsel gaat — is het resultaat van een dubbele evolutie.

Enerzijds wordt via redactionele publiciteit gepoogd aan reclame te doen onder de dekmantel van zogenaamde objectieve en onpartijdige voorlichting³⁰. Anderzijds vertoont de in de redactionele artikelen gebezigde taal een soms duidelijk commercieel karakter.

Bij sommige publikaties grijpt dus als het ware een wisselwerking plaats tussen de redactionele en de publicitaire inhoud, die ertoe neigen tot één geheel te versmelten. De reclametaal verschilt nauwelijks van de redactionele taal en omgekeerd.

13. Indien zij zich voordoet, heeft een dergelijke vermenging de mogelijke misleiding van de consument tot gevolg, niet nopens "de identiteit, de aard, de samenstelling, de oorsprong, de kwantiteiten of de kenmerken van een produkt", zoals artikel 20, 1°, WHP het stelt, maar nopens de aard zelf van de hem verstrekte informatie!

Gaat het om reclame of om loutere informatie?

De vraag kan gesteld worden of *de lege ferenda* het principe geformuleerd in artikel 11 van de Internationale Codex voor Eerlijke Praktijken inzake Reclame (Internationale Kamer van Koophandel 1973) luidens hetwelk de publiciteit duidelijk als dusdanig waarneembaar moet zijn, niet in onze wetgeving zou moeten worden opgenomen? De werkwijze van bepaalde bladen om bv. telkens de lijst bekend te maken van de reclame die in de publikatie voorkomt lijkt ons een stap in de goede richting, evenals de soms bij de reclame gevoegde vermelding: "advertentie", wat elke twijfel nopens de aard van het gepubliceerde bericht moet wegnemen.

14. Een nog fundamentele bedenking kan geformuleerd worden. In feite heeft de wetgever in artikel 19 WHP een subjectief criterium gehanteerd nl. de verkoopbevorderende bedoelingen van de auteur om bepaalde informatieverspreidingen als handelspubliciteit aan te merken, wat dan tot gevolg heeft dat ze niet in strijd mogen zijn met artikel 20 WHP.

Wanneer geredeneerd wordt vanuit het standpunt van de consument — en de bescherming van diens belangen staat bij deze afdeling van de wet centraal — blijkt dat de subjectieve ingesteldheid van de auteur hem meestal niet bekend is en op

zichzelf weinig houvast biedt als criterium ter onderscheiding van handelspubliciteit. De bescherming van de consument eist derhalve dat rekening wordt gehouden met wat voor hem rechtstreeks waarneembaar is, nl. de mogelijke beïnvloeding van zijn koopgedrag tengevolge van het commercieel karakter van de verstrekte informatie. Dit is immers vaak het enige symptoom waarop de consument kan steunen om de auteur commerciële bedoelingen toe te schrijven (cfr. de hierna besproken Peynet-rechtspraak).

15. Het *commerciële gevolg* — in de zin van en verhoogde of gedaalde vraag naar de goederen en diensten waarover informatie verstrekt wordt — van een boodschap met commercieel karakter moet o.i. niet aangetoond worden. Wordt het evenwel vastgesteld dan zal het als aanvullend bewijs-element voor de handelsbevorderende bedoelingen van de auteur een rol spelen.

Waarom een aanvullende rol slechts? Omdat wij menen dat dit commerciële gevolg (bv. gestegen verkoopcijfers) op zichzelf onvoldoende zal blijken om te besluiten tot het bestaan van een verkoopbevorderende bedoeling in hoofde van de auteur, dit in tegenstelling tot het verkoopbevorderend karakter dat op zichzelf daartoe kan volstaan. Inderdaad, het verkoopbevorderend resultaat van een informatiespreiding dient met de nodige voorzichtigheid benaderd: dat de verkoopcijfers voor een bepaald produkt stijgen kan best het ongewilde neveneffect zijn bv. van een informatie die verspreid werd met zuiver wetenschappelijke bedoelingen of met de exclusieve bedoeling objectieve voorlichtingen te bezorgen. Denken we o.m. aan de publikatie van de zogenaamde "Beste Koop" door een bepaalde verbruikersvereniging die tot gevolg kan hebben dat de vraag naar bepaalde produkten toeneemt (of daalt!). Dit feit alléén kan natuurlijk niet volstaan om ertoe te besluiten dat deze verbruikersvereniging informatie verspreidt met commerciële bedoelingen. Daartoe zouden nog andere elementen moeten vastgesteld worden zoals bv. de vaststelling dat een bepaald produkt ten onrechte gunstig gekwoteerd werd en dit met de bedoeling het te bevoordelen, dat een bepaalde test gefinancierd werd door de fabrikant van één van de geteste produkten enz.

16. Ons standpunt is dus vrij verschillend van datgene verdedigd in "Les pratiques du commerce" (cfr. supra nr. 8) waar een zelfs ongewild verkoopbevorderend gevolg voldoende wordt geacht om de betrokken informatie als handelspubliciteit in de zin van artikel 19 WHP te beschouwen.

Aan de reeds in nr. 9 supra geformuleerde kritiek op deze stelling kan toegevoegd worden dat de auteurs van "Les pratiques du commerce" zich wel enigszins tegenspreken wanneer zij het wilselement

³⁰ De term redactionele publiciteit duidt op het inlassen van advertenties in de vorm van teksten die niet te onderscheiden zijn van de overige redactionele inhoud van dagblad of tijdschrift. Cfr. DASTOT, *La publicité, principes et méthodes*, Marabout Service nr. 219, p. 37.

bij de beoordeling van de onrechtstreekse verkoopbevorderende bedoeling negeren maar anderzijds inzake verspreiding van de informatie onder het publiek stellen, dat deze door de auteur moet gewild zijn. Een verspreiding buiten zijn wil om kan hem zoals gezegd niet ten kwade worden geduid (supra nr. 3). Mocht men de stelling van De Caluwé e.a. volgen dan zou men bovendien de publikatie door verbruikersverenigingen van resultaten uit vergelijkende proeven als handelspubliciteit moeten aanmerken. Zulke conclusie lijkt ons verkeerd (supra nr. 15) en strijdig met de bedoelingen van de wetgever zoals deze kunnen afgeleid worden uit de evolutie die de wettelijke definitie der handelspubliciteit tijdens de voorbereidende werkzaamheden heeft ondergaan (supra nrs. 6 en 10)⁸⁷.

17. Als conclusie stellen wij vast dat in de praktijk met de goede of kwade trouw van de auteur slechts uitzonderlijk rekening zal gehouden worden wanneer het erom gaat de informatie te beoordelen die een handelaar of ambachtsman over zijn eigen produkten en/of diensten verschaft (supra nr. 10).

Het zal evenwel anders gesteld zijn wanneer de eiser het bewijs zal moeten leveren van de onrechtstreekse verkoopbevorderende bedoeling bij de verspreiding van een informatie die uitgaat ofwel van een handelaar (bv. een uitgever) die niet zijn eigen produkten of diensten aanprijst ofwel van een niet-handelaar (bv. verbruikersverenigingen), ook al zal de bewijslast in het eerste geval dan toch nog lichter uitvallen dan in het tweede. Inderdaad, de zorgvuldigheidsnorm die aan artikel 1382 B.W. en artikel 54 WHP ten grondslag ligt, stelt in deze strengere eisen aan de handelaar of ambachtsman dan aan diegene die deze hoedanigheid niet heeft.

Hierboven werd de aandacht gevestigd op een paar elementen die voor deze bewijsvoering van belang kunnen zijn. De rechter dient zijn beleid te voeren vanuit het standpunt van de consument wiens belangen prioritair lijken. Alsdan zal het verkoopbevorderend karakter van een informatie, het feitelijk ervaren door de verbruiker van een informatie als handelspubliciteit, een zeer belangrijk beoordelingselement vormen. De mate waarin het koopgedrag van de consument effectief beïnvloed werd zal dit verkoopbevorderend karakter kunnen bevestigen.

18. Daar het uiteindelijk oordeel van de rechter in hoofdzaak zal afhangen van een feitelijke appreciatie lijkt het nuttig de hierboven geformuleerde beschouwingen even te toetsen aan een geval uit de rechtspraak (cfr. Kh. Brussel, 21 september 1972 en Hof Brussel 28 juni 1974 - onuitgegeven).

In de franstalige uitgave van het geïllustreerde weekblad "Rosita" werden in het nummer van

10 - 16 februari 1970, dat afgestemd was op het feest van Sint-Valentijn, drie kleurenfoto's afgedrukt die een hartvormig juweel voorstelden. Bij deze afbeeldingen werd onder de titel "Un cœur à partager" volgende commentaar gevoegd: "Le petit cœur de Peynet perd du terrain... amoureux, c'est le cas de le dire. En effet dès 1970, il sera remplacé par un nouveau cœur de conception plus moderne et extrêmement pratique à l'emploi...". Deze commentaar werd besloten met de vermelding: "Vu chez Lefèvre, Charleroi, prix 1.150 F".

19. Deze feiten vergen enige toelichting. Peynet, de Franse kunstenaar die vooral bekendheid verwierf door het verliefde paartje "Les amoureux de Peynet" dat in zijn tekeningen steeds voorkomt, heeft dit thema ook verwerkt in juwelen. Het verliefde paar vormt daarvan het essentiële figuratieve element. Het exclusieve reproductierecht van deze juwelen werd afgestaan aan de Franse vennootschap Bijoux Murat, waarvan Peeters de exclusieve handelsagent is belast met de verkopen in België en Luxemburg.

20. De hierboven vermelde commentaar werd door Peynet en Peeters als een onrechtmatige aantasting van hun rechten aangevoeld. Zij stelden dan ook een vordering in tegen de uitgeefster van Rosita.

Een vordering werd ook ingesteld tegen Lefèvre, maar de eisers hebben op dit vlak vertrouwd op de wijsheid van de rechtbank.

21. Beide eisers hebben de zaak gesitueerd op het gebied van de aansprakelijkheid wegens onrechtmatige daad. De uitgeefster had in hun ogen een zware fout begaan door het betwiste artikel te publiceren. Dit artikel werd voorgesteld als een onrechtmatige aantasting van het recht van Peynet op zijn naam en op zijn artistieke creatie, alsook op het wettige recht van Peynet en Peeters om daaruit voordeel te halen.

Daarop heeft de uitgeefster gerepliceerd dat de grondwettelijk gewaarborgde vrijheid van meningsuiting evenals de persvrijheid haar het recht verlenen informatie te verstrekken met betrekking tot nieuwe produkten waarvoor belangstelling kan bestaan bij haar lezeressen. Het weekblad Rosita mag zijn mening met betrekking tot die produkten te kennen geven. Door de lezer voor te lichten via het uitdrukken van een kritische mening aangaande economische, commerciële en industriële gebeurtenissen zou het slechts zijn taak van journalist waarnemen.

22. De rechtbank heeft dit verweer afgewezen met de vaststelling dat de tekst verschenen in Rosita de perken van een objectieve informatie had overschreden⁸⁸. Rosita had inderdaad onjuiste informatie verspreid: de bewuste juwelen werden voorgesteld

⁸⁷ Cfr. voetnoot 35.

⁸⁸ Vgl. Hof Brussel, 25 juni 1969, *J.T.*, 1970, 153.

als verouderd en zouden onmiddellijk vervangen worden door andere ... ! De rechtbank gaat ook niet in op de grondwettelijke argumenten en stelt dat de persvrijheid en de vrijheid om kritiek uit te brengen geen afbreuk doen aan het fundamentele beginsel dat uitgedrukt wordt in artikel 1382 B.W. De kritiek is dus vrij maar ze moet objectief zijn of mag althans geen onrechtmatige daad uitmaken.

De N.V. Lefèvre daarentegen werd geacht geen enkele fout begaan te hebben : zij heeft kunnen bewijzen op geen enkele wijze meegewerkt te hebben bij de publikatie van de gewraakte tekst.

In hoger beroep werd de zaak op dezelfde rechtsgrond beslecht met hetzelfde gevolg : de toekenning van schadevergoeding.

23. Het uiteindelijk resultaat van beide gedingen, met name de veroordeling van de Rositatekst en het toekennen van schadevergoeding kan moeilijk aangevochten worden : het spreekt vanzelf dat de uitgeefster van Rosita en de betrokken journalist een onrechtmatige daad gesteld hebben. Dat het recht om kritiek te leveren ingedamd wordt door artikel 1382 B.W. is evenmin voor betwisting vatbaar. Maar de vraag rijst of de betrokken tekst niet kan beschouwd worden als handelspubliciteit in de zin van artikel 19 WHP ?

Dit is natuurlijk in casu een louter academische vraag aangezien op het ogenblik van het inleiden van de vordering door Peynet en Peeters de Wet betreffende de handelspraktijken nog niet aangenomen was door het Parlement. Doch met het oog op toekomstige gedingen is het wel de moeite waard hier even op in te gaan.

24. Wat opvalt is het duidelijk verkoopbevorderend karakter en het dito te verwachten gevolg van de bewuste tekst.

Het commentaar is enerzijds afbrekend voor Peynet en anderzijds vrij lovend voor de concurrerende juwelen waarvan bovendien de prijs evenals de firma waar men ze kan kopen, vermeld worden.

Deze tekst levert een treffend voorbeeld op van de vermenging tussen publicitaire en redactionele inhoud waarvan hierboven sprake (supra nr. 12 e.v.). Hij onderscheidt zich in niets van een publicitaire boodschap. Zelfs de rechtstreekse betrokkenen, Peynet en Peeters — dit blijkt uit het geding — hebben er Lefèvre aanvankelijk van verdacht de hand te hebben gehad in de betwiste publikatie. Het is uiteindelijk de rechtbank die tot het besluit is gekomen dat Lefèvre in generlei opzicht betrokken was in de publikatie van de gewraakte tekst. Men mag dus gerust stellen dat de gewone lezer in de onmogelijkheid verkeerde om te achterhalen van wie deze tekst uitging.

25. Ons inziens zou de rechter op grond van de hierboven geciteerde gegevens tot het besluit kunnen komen dat de aangevochten tekst te beschouwen is

als handelspubliciteit in de zin van artikel 19 WHP. Inderdaad, het gaat hier om een informatie waarvan de verkoopbevorderende bedoeling kan afgeleid worden uit haar commercieel karakter en uit de te verwachten beïnvloeding van het consumentengedrag. De informatie werd verspreid, zodat ook aan deze voorwaarde van artikel 19 wordt voldaan.

Deze handelspubliciteit houdt een afbrekende vergelijking in. Zij zou dus op grond van artikel 20, 2°, kunnen verboden worden.

26. Wij willen de hierboven uitgewerkte analyse van artikel 19 WHP niet beëindigen zonder een mogelijke opwerping te weerleggen : was het niet veel eenvoudiger en lonender de toepassingsvoorwaarden van artikel 54 WHP na te gaan ? Artikel 54 WHP vertoont immers, zoals werd opgemerkt, een residuair karakter (supra nr. 4).

Een vluchtig overzicht van de problemen die bij een toepassing van artikel 54 WHP op het stuk van de ongeoorloofde handelspubliciteit kunnen rijzen, vermindert sterk de aantrekkingskracht van deze suggestie.

27. Pro memoria : artikel 54 WHP verbiedt elke met de eerlijke handelsgebruiken strijdige daad waarbij een handelaar of een ambachtsman de beroepsbelangen van een of meer andere handelaars of ambachtslui schaadt of tracht te schaden.

De eerlijke handelsgebruiken inzake publiciteit vindt men o.a. in de reeds geciteerde Internationale Codex voor Eerlijke Praktijken inzake Reclame en in de Belgische Codex inzake Publiciteit (Economische Raad voor de Reclame 1967)⁸⁰.

De wet eist dat de betrokken daad gesteld wordt door een handelaar. In vergelijking met artikel 19 WHP — cfr. het begrip "auteur" van de handelspubliciteit — is dit een aanzienlijke beperking van het toepassingsveld.

De betwiste daad moet ook de beroepsbelangen van een of meer andere handelaars schaden of trachten te schaden. De gebezigde term "beroepsbelangen" dient zeer breed opgevat⁸¹.

Vergeleken bij het K.B. nr. 55 is de verruiming die het concurrentiebegrip in artikel 54 WHP heeft ondergaan zeer aanzienlijk : zowel de horizontale als de verticale concurrenten worden beoogd. Zelfs niet-concurrenten kunnen elkaars beroepsbelangen schaden, zodat artikel 54 WHP toepasselijk wordt⁸².

De aandacht dient ook gevestigd op de betwisting in de rechtsleer betreffende de interpretatie van de term "belanghebbende" (cfr. art. 57, lid 1, WHP). De Caluwé e.a. schijnen te vereisen dat de belanghebbende de hoedanigheid van handelaar heeft, ter-

⁸⁰ Cfr. *Economie op zoek naar recht*, studies o.l.v. G. SCHRANS, 1973, p. 95 e.v. : "Deontologie van de Reclame".

⁸¹ DE CALUWÉ e.a., o.c., tome 2, nr. 624, pp. 700-701.

⁸² DE CALUWÉ e.a., o.c., tome 2, nr. 634, pp. 706-707. SCHRICKER, FRANCO en WUNDERLICH, o.c., nr. 91 e.v.

wijl Bocken zelfs de individuele consument als dusdanig wil beschouwen, hierin bestreden door Gotzen en Kruithof⁴⁹.

Verder ontzegt art. 57, lid 2, aan de Minister van Economische Zaken en aan de verbruikersverenigingen die aan bepaalde voorwaarden voldoen, het recht de vordering tot staking in te stellen voor tekortkomingen aan artikel 54 WHP (art. 57, lid 2; art. 55, i).

⁴⁹ DE CALUWE e.a., tome 2, nr. 774, pp. 851-852; H. BOCKEN, "Ook de individuele verbruiker kan de vordering tot staking instellen voorzien bij artikel 57 van de wet van 14 juli 1971 op de handelspraktijken, T.P.R., 1973, 553 e.v.; M. GOTZEN, *Eisers en verweerders...*, o.c., p. 265 e.v.; M. GOTZEN, "Le consommateur peut-il intenter à titre individuel l'action en cessation prévue par l'article 55 de la loi du 14 juillet 1971 sur les pratiques du commerce?", J.T., 1974, 260-261; R. KRUITHOF, *De verticale prijsbinding van merkartikelen*, 1974, nr. 113, pp. 121-123.

28. Artikel 54 WHP vertoont dus het karakter van een deontologische regel die in hoofdzaak de betrekkingen tussen handelaars en ambachtslieden beheerst. De artikelen 19 - 21 WHP doorbreken daarentegen dit kader en kunnen tot een toepassing op grote schaal leiden van de specifieke reglementering op de handelspubliciteit. De hinderpalen die daarbij kunnen rijzen op het stuk van de bewijsvoering dienen benaderd vanuit een optiek van verhoogde bescherming van de consument. Dit kan leiden tot misschien verrassende maar daarom niet minder gegronde gevolgtrekkingen met betrekking tot het statuut van sommige informaties.

Paul DE VROEDE
Docent V.U.B.

Jean-Pierre MAES
Navorsingsstagiair N.F.W.O.
Assistent V.U.B.

DE AANPASSING VAN DE STATUTEN VAN VENNOOTSCHAPPEN AAN HET TAALDECREET VAN 19 JULI 1973

1. Verscheidene vennootschappen met exploitatiezetel(s) in het Nederlandse taalgebied beschikken slechts over in het Frans opgestelde statuten. In welke vorm en door welk vennootschapsorgaan dient de Nederlandse tekst van de statuten te worden vastgesteld¹?

Deze vragen zijn van groot belang onder meer wegens de doeltreffende sanctie van het Taaldecreet: de absolute nietigheid. Deze sanctie treft niet de vennootschapsakten opgemaakt voor de inwerking-treding van de taalwet van 2 augustus 1963; het is nochtans aangewezen dat deze akten in het Nederlands worden opgesteld. Voor de vennootschappen waarvan de statuten in het Frans werden opgemaakt of gewijzigd na de inwerking-treding van de taalwet van 2 augustus 1963 is het probleem actueel, omdat overeenkomstig artikel 10, laatste lid, van het Taal-decreet, deze akten eveneens door de sanctie van

absolute nietigheid getroffen worden². Het was de bedoeling van de opstellers van het Taaldecreet, de akten waarin inbreuk werd gemaakt op de taalwet van 1963, eveneens te treffen door de zwaardere sanctie van het Taaldecreet³.

Is de retro-actieve werking van het Taaldecreet grondwettig? Ongetwijfeld kan een decreet een wet afschaffen, en retro-actieve werking hebben, precies zoals een wet. Maar heeft de Cultuurraad zijn bevoegdheid "ratione temporis" niet overschreden? Kan de Cultuurraad het taalgebruik regelen voor de periode die aan de grondwetsherziening en de invoering van artikel 59bis van de Grondwet voorafging. Is het niet veeleer zo dat de Cultuurraden de bevoegdheid kregen om het taalgebruik op bepaalde gebieden voortaan, bij uitsluiting van de nationale wetgever, te regelen? Dit grondwettigheidsprobleem omtrent artikel 10, laatste lid, van het Taaldecreet, doet geen afbreuk aan het feit dat voortaan ook de vennootschappen waarvan de statuten in strijd met de taalwetgeving van 2 augustus 1963 werden opgemaakt of gewijzigd, een authentieke tekst ervan zullen moeten voorleggen.

2. Voor de oplossing van het gestelde probleem worden de gebruikte begrippen verduidelijkt.

A. Het begrip "authenticiteit" staat centraal. Volgens prof. J. Herbots is authentiek "die versie

¹ Over het Taaldecreet in het algemeen, en in de sociale sector in het bijzonder, zie R. BLANPAIN, "Het taalgebruik voor de arbeidsverhoudingen (Het Decreet van 19 juli 1973)", R.W., 1973-1974, 1457; M. TAQUET en CL. WANTIEZ, "Le décret du 19 juillet 1973 ('Décret de septembre')", J.T.T., 1973; id., *Congé, Préavis, Indemnité*, Brussel 1975, blz. 219.

Over het Taaldecreet en het vennootschapsrecht, zie C. DE BUSSCHERE, "De toepassing van het Taaldecreet op akten van vennootschappen", R.W., 1973-74, 1151; Omzendbrieven van de C.I.N.: van M. CALLENS, H. DU FAUX en J. DEVROE, in *Notarius*, 1974, 173-182; R. DECHAMPS, "Le décret de septembre et les actes de sociétés", *Rev. Not.*, 1974, 628; Y. DECHAMPS, "La loi du 6 mars 1973 modifiant les lois coordonnées sur les sociétés commerciales - Formules annotées", *Rev. Not.*, 1974, 335, voornamelijk voetnoot 1.

Over het Taaldecreet in de notariële praktijk, zie C. DE BUSSCHERE, "Het Taaldecreet in de notariële praktijk", *T. Not.*, 1973, 193; id., "Eentaligheid en notariële authenticiteit", te verschijnen in *T. Not.*, 1975.

² Ter zake van de retroactiviteit, zie Arbrb. Antwerpen, 20 juni 1974, R.W., 1975-76, 45; Rb. Leuven, 4 juli 1974, R.W., 1974-75, 826; Arbrb. Brussel, 11 maart 1975, met noot van R. BLANPAIN, R.W., 1975-76, 107.

³ R. BLANPAIN, noot onder Arbrb. Brussel, 11 maart 1975, R.W., 1975-76, 107. Er is een taak voor de rechtspraak weggelegd: de vaststelling van het toepassingsgebied ratione personae van het Taaldecreet.

die, bij verschil of onverenigbaarheid tussen de verscheidene versies van een zelfde wet of verdrag, de basis zal vormen voor de uitlegging van de bedoeling van de wetgever of van de partijen; authentiek is de versie die het 'haalt' ⁴. Deze definitie uit zijn boek over de interpretatie van in verscheidene talen opgestelde verdragen en wetten, is bruikbaar daar de problematiek analoog is. Ter verduidelijking van het begrip authenticiteit kan opgemerkt worden dat volgens artikel 125 van het Euratomverdrag en artikel 248 van het E.E.G.-Verdrag, de vier teksten van de normatieve verdragen authentiek zijn. Sedert de inwerkingtreding van de gelijkheidswet van 18 april 1898 heeft in België de Nederlandse tekst van de wetten hetzelfde gezag als de Franse tekst. Aan de ene tekst mag niet de voorkeur boven de andere gegeven worden. Krachtens artikel 140 van de Grondwet geldt hetzelfde voor de Nederlandse en Franse tekst van de Grondwet.

B. De oorspronkelijke versie is die waarin de wet of het verdrag — meestal in een werktal (führende Sprache) — ontworpen werd, terwijl de andere authentieke versies er min of meer een vertaling van uitmaken, er op zijn minst sterk op steunen, of in ieder geval in afhankelijkheid ervan gedacht werden in een poging haar betekenis te geven ⁵. Toegepast op het behandelde probleem betekent dit dat een vennootschap met exploitatiezetels in het Nederlandse taalgebied en met in het Frans opgestelde statuten, slechts over oorspronkelijke Franse statuten beschikt; het Taaldecreet vereist niet dat een vennootschap over oorspronkelijke Nederlandse statuten beschikt, maar het vereist dat vennootschappen met exploitatiezetel(s) in het Nederlandse taalgebied een authentieke in het Nederlands opgestelde tekst der statuten heeft, vanaf de oprichting van de vennootschap, indien gelijktijdig een exploitatiezetel gevestigd wordt in het Nederlandse taalgebied, of vanaf de vestiging door een bestaande vennootschap van een exploitatiezetel binnen het Nederlandse taalgebied. In de tweede hypothese is de Nederlandse tekst niet de oorspronkelijke tekst der statuten.

C. Het Taaldecreet vereist dat bepaalde documenten "authentiek" worden opgemaakt. Vrije vertalingen beantwoorden niet aan deze vereiste. De authentieke tekst, waarvan afschriften en vertalingen kunnen gemaakt worden, dient in het Nederlands opgesteld te worden.

D. Het begrip "authenticiteit", in de zin van geldingskracht of rechtswaarde, heeft dus niets te maken met de authenticiteit in de zin van artikel 1317 B.W. ter zake van de *authenticiteit qua vorm*,

bewijskracht en uitvoerbaarheid. Het bovenomschreven begrip authenticiteit moet onderscheiden worden van de *notariële authenticiteit*. Dit kan verduidelijkt worden als volgt: een vrije vertaling kan opgenomen worden in een authentieke notariële akte, maar deze versie is daarom niet authentiek. Omgekeerd dient een authentieke versie niet noodzakelijk in een authentieke akte opgenomen te zijn: aldus dient de coördinatie van de statuten na statutenwijziging (art. 10 Venn. W.) niet in authentieke vorm te geschieden: er is nochtans een authentieke tekst, waarvan afschriften en vertalingen kunnen worden gemaakt.

E. De authenticiteit dient ook onderscheiden te worden van de *geldigheid*. Dit onderscheid is buitengewoon belangrijk voor de draagwijdte van het *Taaldecreet*. Het *Taaldecreet* vereist dat bepaalde documenten "authentiek" worden opgesteld, en de sanctie bij inbreuk is de ongeldigheid van het document. Het *Taaldecreet* legt dus geen bijkomend vereiste op voor de (notariële) authenticiteit, aangezien het een *geldigheidsvereiste* stelt én voor de onderhandse, én voor authentieke (qua vorm) geschriften, en aangezien de sanctie van het *Taaldecreet* niet is de niet-authenticiteit (qua vorm), maar wel de *ongeldigheid* van de akte: er is zelfs geen onderhands geschrift ⁶.

3. Het *Taaldecreet* vereist dus dat vennootschappen met exploitatiezetels in het Nederlandse taalgebied beschikken over een authentieke Nederlandse tekst der statuten die of de *enige geldende* tekst, of een aan de Franse tekst *evenwaardige* tekst zal uitmaken naargelang de vennootschap al of niet uitsluitend exploitatiezetels heeft in het Nederlandse taalgebied. Het vaststellen van een authentieke tekst der statuten kan neerkomen op een *statutenwijziging*, gelet op het feit dat andere *interpretatieregelen* zullen gelden ⁷ omdat deze interpretatieregelen verschillen naargelang de waarde van de tekst (authentieke tekst, afschrift, losse vertaling) en het aantal teksten. In de eerste hypothese komt er een andere authentieke tekst: de Franse authentieke tekst wordt vervangen door de Nederlandse authentieke tekst. In de tweede hypothese is de authentieke tekst niet meer uitsluitend in het Frans maar thans

⁶ Anders: Y. DECHAMPS, o.c., voetnoot 1: "On peut constater qu'un décret régional puisse ainsi imposer dans d'autres régions une condition à l'authenticité des actes reçus dans ces régions"; R. DECHAMPS, o.c., *Rev. Not.*, 1974, 631: "Mais ceci revient à dire qu'il y aurait des règles spéciales pour l'authenticité"; en verder: "Il nous paraît donc impossible de concilier la notion d'authenticité suivant le droit commun, avec celle du décret linguistique". Het *Taaldecreet* legt echter geen vormvereiste voor de notariële authenticiteit maar wel een geldigheidsvereiste op.

⁷ Over deze interpretatieregelen, zie J. HERBOTS, o.c., R. LEDOUX, "L'herméneutique des conventions internationales", *J.T.*, 1974, 669; C. DE BUSSCHERE, "Eentaligheid en notariële authenticiteit", *t.a.p.*

⁴ J. HERBOTS, *Meertalig rechtswoord, rijkere rechtsvinding*, Brussel, 1973, blz. 5.

⁵ J. HERBOTS, o.c., blz. 109.

ook in het Nederlands opgesteld.

Terloops kan eraan herinnerd worden dat de vaststelling van de authentieke tekst van de Grondwet gebeurde in de vorm van een grondwetsherziening, met naleving van de vereisten van artikel 131 van de Grondwet. Ten gevolge van de invoering van artikel 140 van de Grondwet hebben de Nederlandse en de Franse tekst van de Grondwet gelijke waarde.

4. De vormvereisten voor de statutenwijziging dienen nageleefd te worden⁸. De volledige authentieke tekst van de statuten dient opgenomen te worden in het proces-verbaal van de algemene vergadering en dient integraal in de bijlagen tot het Belgisch Staatsblad gepubliceerd te worden, indien en in de mate dat de wet op de handelsvennootschappen deze publikatie van de statuten vereist. Deze authentieke tekst moet vooraf door een buitengewone algemene vergadering, met het vereiste aanwezigheids- en stemmingsquorum aangenomen zijn. Het is niet noodzakelijk de volledige Nederlandse tekst der statuten in de bijeenroepingen, de aankondigingen, de agenda en de volmachten in te lassen: het is voldoende dat het onderwerp aangegeven wordt: de vaststelling van een authentieke tekst van de statuten in het Nederlands. De bedoeling is trouwens geenszins een specifiek artikel te wijzigen; alleen de waarde of geldingskracht wordt aan de Franse tekst om zo te zeggen volledig (zie hierboven de 1e hypothese) of althans gedeeltelijk (zie hierboven de 2e hypothese) ontnomen door de invoering van de Nederlandse tekst, als enige of een van de authentieke teksten van de statuten.

Bij de vaststelling van de Nederlandse tekst van

⁸ Vastgesteld kan worden dat in de praktijk (terecht) de weg van de statutenwijziging gevolgd wordt; de vaststelling van de authentieke Nederlandse tekst der statuten geschiedt nagenoeg meestal of altijd naar aanleiding van de wijziging van een specifiek artikel van de statuten. Deze gang van zaken wordt nochtans sterk betwijfeld: zie R. DECHAMPS, o.c., *Rev. Not.*, 1974, 634 en 635; de vaststelling van een authentieke andere tekst der statuten is geenszins verregaander dan een statutenwijziging; redelijkerwijze kan dan ook bezwaarlijk de unanimiteit vereist worden; vgl. nochtans R. DECHAMPS, o.c., *Rev. Not.*, 1974, 634 en 635.

de statuten is er geen beletsel om terzelfder tijd de statuten de coördineren en van een nieuwe nummering te voorzien. Deze gecoördineerde Nederlandse tekst der statuten overeenkomstig de vereisten van het Taaldecree, kan meteen aangewend worden als gecoördineerde tekst der statuten in de zin van artikel 12 Venn. Wet. Wel dient beklemtoond te worden dat de voorafgaande formaliteiten voor de buitengewone algemene vergadering (eveneens) reeds in het Nederlands moeten geschieden.

Ten slotte kan aangestipt worden dat er o.i. geen bezwaar bestaat tegen de letterlijke overname van bepaalde clausules uit een titel van eigendom, betreffende bijvoorbeeld erfdienstbaarheden, stedenbouwkundige voorschriften, enz., bij inbreng van een onroerend goed, zelfs indien het een Nederlandse oprichtingsakte betreft en de titel van eigendom in het Frans is opgesteld.

5. Het argument van de kosten mag niet overdreven worden. De publikatie van de authentieke Nederlandse tekst der statuten in het Belgisch Staatsblad zal ongetwijfeld kosten meebrengen. Dit is onvermijdelijk. Als een vennootschap exploitatiezetels heeft in Frankrijk en in Nederland, dienen de statuten ervan in het Frans en in het Nederlands bekendgemaakt te worden. Wanneer een vennootschap exploitatiezetels heeft in het Nederlands en in het Frans taalgebied van België dienen de statuten in de Nederlandse en de Franse taal gepubliceerd te worden in het Belgisch Staatsblad. De taalgrens loopt nu eenmaal toevallig midden door België.

Gelet op artikel 10, laatste lid, van het Taaldecree, komt ook de aansprakelijkheid van de notaris in het gedrang voor akten die door hem werden verleden zonder naleving van de taalwet van 2 augustus 1963. Uit de adviezen van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht blijkt immers dat een notaris de medewerking van zijn ambt moet weigeren, als hij weet of moet weten dat een akte in strijd is met de wet, dus ook met de taalwet⁹.

Carl DE BUSSCHERE
Aspirant N.F.W.O.

⁹ F.M.M. DE KEMPENEER, "De Vaste Commissie voor Taaltoezicht", *R.W.*, 1969-70, 693.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 22 JANUARI 1975

Voorzitter: de h. Naulaerts

Raadsheer-rapporteur: de h. Busin

Advocaat-generaal: de h. Duchatelet

Advocaat: mr. Philips

Ziekte- en invaliditeitsverzekering werknemers—Onge-

schiktheidsuitkeringen—Schade ook gedekt door een andere wetgeving—Arbeidsongeval—Indeplaatsstreding van het ziekenfonds—Recht op terugbetaling van de uitgekeerde prestaties—Omvang van het recht.

Uit art. 70, § 2, van de Ziekte- en invaliditeitswet volgt dat het ziekenfonds dat in de plaats van zijn verzekerde getreden is, ten laste van de verzekeraar-arbeidsongevallen recht heeft op terugbetaling van de uitgekeer-

de prestaties op voorwaarde dat de gevorderde som niet hoger is dan die welke verschuldigd is krachtens de Wet op de arbeidsongevallen.

Het bij art. 70, § 2, bepaalde wordt miskend door het arrest dat, op grond van een op 50 t.h. vastgestelde blijvende arbeidsongeschiktheid van de getroffene, de terugbetaling waarop diens ziekenfonds aanspraak kan maken beperkt tot 50 t.h. van het uitgekeerde ziekgeld zonder te preciseren wat de aldus toegekende som betekent vergeleken met de verplichtingen van de verzekeraar-arbidsongevallen.

Landsbond der Christelijke Mutualiteiten
t/N.V. Winterthur en Vindevoghel

Gelet op het bestreden arrest, op 18 september 1973 door het Hof van beroep te Luik, afdeling Namen, gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 56, 70, §§ 2, 3 en 4, van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, voor zover nodig, genoemd artikel 56, gewijzigd bij de wet van 27 december 1967, artikel 1 en bij die van 27 juni 1969, artikel 20, genoemd artikel 70, § 2, gewijzigd bij de wet van 8 april 1965, artikel 32, bij de wet van 27 juni 1969, artikel 28, 1, en bij de wet van 5 juli 1971, artikel 17, en genoemd artikel 70, § 4, gewijzigd bij de wet van 27 juni 1969, artikel 28, 2, de artikelen 239 en 241 van het koninklijk besluit van 4 november 1963 tot uitvoering van de wet van 9 augustus 1963, voor zover nodig genoemd artikel 239, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 6 januari 1969, artikel 1, 1249 tot 1252 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het arrest beslist dat eiseres slechts ten belope van 50 % van haar uitbetalingen van rechtswege in de rechten van verweerster tegenover verweerster getreden is; dat volgens de gronden waarop die beslissing steunt, de hoegrootheid van verweerders blijvende invaliditeit op 50 % vastgesteld werd en de bij artikel 70, § 2, van de wet van 9 augustus ingestelde indeplaatsstelling uit kracht van wet, slechts geldt voor zover de gedekte schade werkelijk vergoed is door een andere wetgeving dan deze van de ziekte- en invaliditeitsverzekering,

terwijl, eerste onderdeel, vanaf het ogenblik dat zijn vermogen tot verdienen verminderd is tot een derde of minder dan een derde van wat een persoon van dezelfde stand en met dezelfde opleiding kan verdienen, de werknemer recht heeft op de uitkeringen van de ziekte- en invaliditeitsverzekering; zijn verzekeringsinstelling rechtens in zijn plaats treedt voor alle om die reden betaalde uitkeringen; en die instelling daarvan derhalve de terugbetaling mag vorderen van de verzekeraar-arbidsongevallen van de werkgever van het slachtoffer met het enige voorbehoud dat de gevorderde som niet hoger zij dan de schadeloosstelling verschuldigd krachtens de wet op de vergoeding van de arbeidsongevallen (schending van alle wetbepalingen van het middel, uitgezonderd artikel 97 van de Grondwet),

tweede onderdeel, door niet duidelijk te bepalen dat de door eiseres gevorderde som al dan niet hoger geschat wordt dan de verbintenissen van verweerster als verzekeraar-arbidsongevallen, het arrest aan een dubbelzinnigheid lijdt die verhindert dat de wettelijkheid ervan nagegaan wordt en die gelijkstaat met een gebrek aan

redenen (schending van artikel 97 van de Grondwet):

Overwegende dat eiseres, die in de rechten van haar verzekerde getreden is, van verweerster, de verzekeraar-arbidsongevallen van de werkgever van verweerster, de terugbetaling vordert van de sommen die zij aan deze laatste betaald heeft als verzekeringsinstelling van de verplichte verzekering tegen ziekte en invaliditeit;

Overwegende dat het arrest niet betwist dat eiseres, krachtens de wettelijke bepalingen betreffende de verzekering tegen ziekte en invaliditeit, de gedane betalingen moest verrichten maar dat het door de hoegrootheid van verweerders blijvende arbeidsongeschiktheid vast te stellen op 50 %, beslist dat zij slechts ten belope van 50 % van haar uitbetalingen in dezzen rechten ten aanzien van verweerster, getreden is;

Overwegende dat artikel 70, § 2, van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering bepaalt dat de prestaties van de verzekering slechts onder bepaalde voorwaarden toegekend worden wanneer de schade waarvoor om die prestaties wordt verzocht door het gemene recht of door een andere wetgeving gedekt is; dat in dit geval de verzekeringsprestaties niet worden genoten samen met de schadeloosstelling voortvloeiend uit de andere wetgeving en slechts ten laste van de verzekering zijn in zoverre voor de door die wetgeving gedekte schade niet werkelijk schadeloosstelling is verleend; dat in die gevallen de rechthebbende sommen moet ontvangen welke tenminste gelijk zijn aan het bedrag van de verzekeringsprestaties; dat tenslotte de verzekeringsinstelling rechtens in de plaats van de rechthebbende treedt;

Overwegende dat uit die bepalingen volgt dat de verzekeringsinstelling inzake verzekering tegen ziekte en invaliditeit, die in de plaats van haar verzekerde getreden is, ten laste van de verzekeraar-arbidsongevallen recht heeft op de terugbetaling van de betaalde prestaties op voorwaarde dat de gevorderde som niet hoger is dan die welke verschuldigd is krachtens de wet op de arbeidsongevallen;

Overwegende dat door de terugbetaling waarop eiseres aanspraak kan maken te beperken tot 50 % van haar uitbetalingen en zonder anderszins te preciseren wat de aldus aan eiseres toegekende som betekent in vergelijking met de verplichtingen van verweerster als verzekeraar-arbidsongevallen, het arrest de wettelijke bepalingen van het middel geschonden heeft;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest in zoverre het beslist dat eiseres in de plaats treedt voor 50 % van haar uitbetalingen;

Beveelt dat van dit arrest melding zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Verklaart dit arrest bindend voor verweerster;

Houdt de kosten aan opdat erover door de feitenrechter wordt beslist;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Arbeidshof te Brussel.

NOOT—Men vergelijkte bovenstaand arrest met het casatiearrest van 11 juni 1974, R.W., 1974-75, 1312, met noot van V. Lumay.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer — 6 MAART 1975

Voorzitter : de h. Perrichon

Raadsheer-rapporteur : ridder de Schaetzen

Advocaat-generaal : de h. Colard

Advocaat : mr. Fally

Handelshuur—In de huurovereenkomst opgenomen verbintenis van de verhuurder om bij het verstrijken van het negende jaar hernieuwing van de huur toe te kennen—Geldig.

Hoewel zekere bepalingen van de handelshuurwet, die hoofdzakelijk de bescherming van de handelszaak beoogt, eveneens de verhuurder beschermen en daardoor dwingend zijn, kan toch niet worden gezegd dat de verschillende bepalingen van art. 16 van die aard zijn.

De wet verleent de verhuurder slechts een mogelijkheid om de hernieuwing te weigeren en dan nog enkel in de gevallen die zij vaststelt.

De verbintenis van de verhuurder om bij het verstrijken van het negende jaar aan de huurder hernieuwing van de huur toe te kennen is geoorloofd en geldig.

Theate t/ Van Hout

Gelet op het bestreden vonnis, op 9 februari 1973 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 6, 1108, 1131, 1134, 1135, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 3, 13, 16, inzonderheid 1, 1° en 3°, vervat in de wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten, welk artikel 13 is gewijzigd bij artikel 1 van de wet van 27 maart 1970, en 97 van de Grondwet,

doordat, om ter verwerping van de rechtsvordering van de eisers, tot veroordeling van verweerster om het goed te verlaten, dat zij in gebruik genomen had krachtens een handelshuurovereenkomst, die op 31 oktober 1972 verstreek, en tot de vergoeding van de huurschade, en, om te beslissen dat de eisers niet mogen weigeren de huur te hernieuwen door zich overeenkomstig genoemd artikel 16, I, 1° en 3°, te beroepen op hun wil het gehuurde goed persoonlijk en werkelijk in gebruik te nemen en er verbouwingen aan uit te voeren, waarvan de kosten drie jaar huur zouden te boven gaan en dat verweerster derhalve opnieuw een huur met een duur van negen jaar bekomt, het vonnis, na erop gewezen te hebben dat de op 1 november 1963 met de vorige eigenaar, voor negen jaar gesloten huur de volgende clause bevat "De verhuurder belooft aan de huurder de huur te hernieuwen bij het verstrijken van het negende jaar" verklaart, met overname van de redenen van de eerste rechter, "dat in de wet nergens bepaald is dat de duur van een handelshuur niet langer mag zijn dan negen jaar ; dat de huurder, op het ogenblik van het opmaken ervan, behalve inzake de bij artikel 16 bepaalde uitzonderingen, zeker mocht zijn dat hij zevenentwintig jaar, thans zesendertig jaar, in het gehuurde goed zou blijven ; dat men derhalve niet inziet waarom een verbintenis om een huur bij zijn verstrijken te hernieuwen ongeoorloofd zou zijn, daar het voor de verhuurder

alleen een afstand betreft van zijn recht om zich op artikel 16 van de wet te beroepen ; ... (dat) ten overvloede... niets de partijen belette destijds een huur van meer dan 9 jaar te sluiten in de vorm van een authentieke akte a fortiori moet aangenomen worden dat een hernieuwingsbelofte geldig is ; ... (dat) tenslotte..., hoewel eiser verplicht is aan verweerder een hernieuwing van de huur toe te staan ingevolge de verbintenis van zijn rechtsvoorganger, in wiens plaats hij is getreden, niets hem belet zich te beroepen op het recht, waarvan sprake in artikel 14 van de wet, voor wat betreft andere voorwaarden of het aanbod van derden" en in zijn eigen redenen "dat geen dergelijke clause volkomen geoorloofd en geldig is... dat men zich in de eerste plaats kan afvragen of de clause... een afwijking is van de wet van 30 april 1951 of dat zij niet louter een mogelijkheid uitdrukt die voor de huurder geen enkel gevaar oplevert en waaraan dus volgens de wetgever geen aandacht moest worden geschonken, daar ze zonder belang is ; ... dat de wettelijke bepalingen waarvan niet uitdrukkelijk mag worden afgeweken, slechts dwingend zijn voor de partij die genoemde wet tegen de andere heeft willen beschermen en voor zover volgens deze wet die bescherming wordt verzekerd... dat het duidelijk is dat, wat de duur van de handelshuur betreft, het doel van de wet was de huurder te beschermen en hem een minimum van negen jaar te waarborgen ; dat niet betwist wordt dat de verhuurder een huur van langere duur kan toestaan ; dat het even duidelijk is dat dezelfde verhuurder zich eenvoudig ertoe kan verbinden aan de huurder, die zulks aanvaardt, een toekomstige huurovereenkomst te verlenen, als die andere partij het nuttig acht op het ogenblik dat deze mogelijkheid zich voordoet",

terwijl, eerste onderdeel, de grond afgeleid uit het feit dat men zich kan afvragen of de litigieuze clause een afwijking is van de wet van 30 april 1951 of dat zij niet eenvoudigweg een mogelijkheid uitdrukt, op twijfel wijst of althans dubbelzinnig is en de beslissing niet regelmatig zou kunnen verantwoorden (schending van artikel 97 van de Grondwet) ;

tweede onderdeel, het tegenstrijdig is enerzijds te zeggen dat de litigieuze clause een mogelijkheid uitdrukt waaraan volgens de wetgever geen aandacht moest worden geschonken of een verbintenis bevat om een toekomstige huurovereenkomst te verlenen en anderzijds te beslissen dat verweerster krachtens de clause een huur bekomt, waarvan zij, bij toepassing van de wet van 30 april 1951, de hernieuwing gevraagd heeft (schending van artikel 97 van de Grondwet) ;

derde onderdeel, de litigieuze clause in elk geval niet "eenvoudigweg een mogelijkheid" uitdrukt en evenmin betekent dat de verhuurder zich verbindt "om de huurder enkel een toekomstige huurovereenkomst te verlenen", doch uitdrukkelijk afwijkt van de wet van 30 april 1951 daar zij het recht van de verhuurder om de hernieuwing van de huur te weigeren beperkt, waaruit volgt dat het vonnis de bewijskracht van de bewoordingen van de huur van 1 november 1963 miskent (schending van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek) en hun in elk geval bindende gevolgen toekent die zij niet hebben (schending van de artikelen 1134 en 1135 van het Burgerlijk Wetboek),

vierde onderdeel, artikel 16, I, 1° en 3°, vervat in de

wet van 30 april 1951, de belangen van de verhuurder beschermt en dwingend is zodat, aangezien geen afwijkende bepalingen toegestaan zijn, een aan de huurder in de huurovereenkomst gedane hernieuwingsbelofte nietig is, ongeacht de duur van de huur (schending van voornoemd artikel 16, I, 1° en 3° evenals van de artikelen 6, 1108, 1131, 1134, 1135 van het Burgerlijk Wetboek, 3 en 13 vervat in de wet van 30 april 1951, voornoemd artikel 13 gewijzigd bij artikel 1 van de wet van 27 maart 1970):

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat het middel enkel een ten overvloede gegeven reden van het vonnis becritiseert;

Dat het derhalve niet ontvankelijk is;

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat het niet tegenstrijdig is te beslissen dat de wetgever geen aandacht heeft geschonken aan de mogelijkheid van een wel bepaald beding in een overeenkomst en dat de in het beding voorkomende verbintenis de partij die deze heeft aangegaan, geldig bindt;

Dat het middel feitelijke grondslag mist;

Wat het derde onderdeel betreft:

Overwegende dat door te oordelen dat de verhuurder die een huur van langere duur kan toestaan "zich ook eenvoudig ertoe kan verbinden aan de huurder, die zulks aanvaardt, een toekomstige huurovereenkomst te verlenen, als de andere partij het nuttig acht op het ogenblik dat deze mogelijkheid zich voordoet", het vonnis de bewijskracht niet miskent van artikel 3 van de overeenkomst volgens welke "de verhuurder belooft aan de huurster (thans verweerster), de huur te hernieuwen bij het verstrijken van het negende jaar";

Dat het middel feitelijke grondslag mist;

Wat het vierde onderdeel betreft:

Overwegende dat, zo weliswaar zekere bepalingen van de wet van 30 april 1951, die hoofdzakelijk de bescherming van de handelszaak beoogt, eveneens de verhuurder beschermen en daardoor dwingend zijn, echter niet kan gezegd worden dat de verschillende bepalingen van artikel 16 van de wet van die aard zijn;

Overwegende dat immers de bewoordingen zelf van die bepaling "de verhuurder kan de hernieuwing van de huur weigeren om één van volgende redenen..." aantonen dat de wetgever aan de verhuurder slechts een mogelijkheid heeft verleend en dan nog enkel in de gevallen die hij vaststelt;

Overwegende dat het niet dwingend karakter van de mogelijkheid van de verhuurder om zich tegen de hernieuwing van de door hem toegestane huur te verzetten, bevestigd wordt door het feit dat de wet een reeks dwangmaatregelen en zelfs burgerlijke sancties bepaalt, om te vermijden dat de verhuurder de hem verleende mogelijkheid niet onrechtmatig aanwendt hetzij hij de huurhernieuwing afhankelijk maakt van de betaling van een hogere huurprijs of van andere voorwaarden dan die van de huur waarvan de hernieuwing gevraagd is, hetzij hij de huurder uitwint wegens een bij de wet bepaalde reden die niettemin blijkbaar bedrieglijk was;

Overwegende dat de wet zich daarentegen in dwingende bewoordingen uitdrukt wanneer zij inzake handelduur bepaalt dat de duur van de huur niet korter

mag zijn dan negen jaren, dat de huurder, bij voorkeur boven alle andere personen, het recht heeft om te bekomen dat zijn huurovereenkomst ter voortzetting van dezelfde handel voor een duur van negen jaar hernieuwd wordt hetzij bij het verstrijken ervan, hetzij bij het verstrijken van de eerste hernieuwing;

Overwegende dat daaruit volgt dat het vonnis wettelijk heeft kunnen beslissen dat, aangezien het doel van de wet was de huurder te beschermen en hem gedurende minimum negen jaar het genot te waarborgen, de verbintenis van de rechtsvoorganger van de eisers om bij het verstrijken van het negende jaar aan verweerster hernieuwing van de huur toe te kennen geoorloofd en geldig is;

Dat het middel naar recht faalt;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 18 MAART 1975

Voorzitter: de h. A. Wauters

Raadsheer-rapporteur: de h. Th. Versée

Advocaat-generaal: de h. Tillekaerts

Advocaat: mr. Fally

Valsheid in geschriften—Ontduiking van belastingen—Straf.

Krachtens de artt. 342 en 350 van het Wetboek van inkomstenbelastingen zijn de valsheden in geschriften gepleegd met de bedoeling de belasting te ontduiken, bij ontstentenis van vervolgingen ingesteld op verzoek van de administratie der directe belastingen, enkel en alleen strafbaar met de straffen gesteld bij de artt. 80 en 196 van het Strafwetboek. Art. 214 van het Strafwetboek en art. 342 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen worden geschonden ingeval de verdachte, buiten de uitgesproken gevangenisstraf, tot een geldboete wordt veroordeeld.

Van Canneyt

Gelet op het bestreden arrest, op 8 april 1974 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 341 (bedoeld wordt 342) en 350 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen, gevoegd bij het koninklijk besluit tot coördinatie van 26 februari 1964, en 97 van de Grondwet,

doordat het arrest de veroordeling van eiser tot één maand gevangenis met uitstel en honderd frank geldboete wegens valsheden en gebruik van valse stukken (feit C, I) bevestigt, hierbij vaststellende dat Van Canneyt met de gepleegde valsheden heeft beoogd te ontsnappen aan de inkomstenbelasting die geheven wordt op de bij de wederverkoop van een grond gerealiseerde meerwaarde,

terwijl, zo weliswaar bij het strafgerecht door het openbaar ministerie wettelijk de vordering aanhangig gemaakt wordt die strekt tot toepassing van een hoofd-gevangenisstraf uit hoofde van valsheden, gepleegd met

het oogmerk de belasting te ontduiken, dit gerecht nochtans, bij ontstentenis van een door het Bestuur van de directe belastingen ingestelde vervolging, de beklaagde niet tot een geldboete mag veroordelen; het arrest uitdrukkelijk constateert dat de feiten van valsheid en gebruik van valse stukken waarvoor het eiser veroordeelt, gepleegd werden met het oogmerk de belasting te ontduiken; er uit geen enkel van de stukken van het dossier blijkt dat het Bestuur der belastingen zich gevoegd heeft bij de vervolging, door het openbaar ministerie tegen eiser ingesteld, en derhalve, de veroordeling tot een geldboete, welke tegen eiser uitgesproken werd uit hoofde van de tegen hem als bewezen beschouwde feiten van valsheid en gebruik van valse stukken, onwettelijk is:

Overwegende dat het arrest door de in het middel aangehaalde vaststellingen als zijn oordeel te kennen geeft dat eiser bij het plegen van de tegen hem in aanmerking genomen valsheid in geschriften alleen handelde met het door artikel 342 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen bepaalde "inzicht de belasting te ontduiken";

Overwegende dat krachtens dit artikel en krachtens artikel 350 van hetzelfde wetboek, bij ontstentenis van vervolgingen ingesteld op verzoek van de administratie der directe belastingen, de bewezen verklaarde feiten van de telastlegging C.I. enkel en alleen strafbaar waren met de straffen gesteld bij de artikelen 80 en 196 van het Strafwetboek;

Overwegende dat het arrest derhalve artikel 214 van het Strafwetboek alsmede artikel 342 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen heeft geschonden door eiser, buiten de uitgesproken gevangenisstraf, tot een geldboete te veroordelen;

Dat het middel gegrond is;

Overwegende dat, wanneer een veroordelende beslissing, uitgesproken wegens overtreding van het Wetboek van de inkomstenbelastingen, op de voorziening van de beklaagde wordt vernietigd, omdat hierbij een geldboete werd opgelegd op de vervolging alleen van het openbaar ministerie, de vernietiging, die alleen de veroordeling tot de geldboete betreft, wordt uitgesproken zonder verwijzing;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het arrest eiser in een geldboete van vijftigduizend frank veroordeelt, om, in akten die de koopverkoop van onroerende goederen vaststellen, een verkoopprijs te hebben vermeld welke gevoelig lager was dan de werkelijk betaalde prijs, zonder te antwoorden op de conclusie waarin eiser deed gelden dat tussen de verkopende eigenaars, de echtgenoten Dhoest en Aspeslagh, en de kopers nooit een andere verkoopprijs overeengekomen was dan die in de notariële akte bepaald; dat prijsbewimpeling slechts bestaat tussen de contracterende partijen van een eigendomsoverdragende overeenkomst; dat het constitutief element van het misdrijf van prijsbewimpeling dus wel het akkoord tussen de partijen is nopens een hogere prijs dan de in de notariële akte geakteerde, en dat er dus een wils-overeenstemming moet zijn tussen de koper en de verkoper nopens een bepaalde prijs die hoger is dan de prijs van de notariële akte; dat ter zake de koper aan

de verkoper wel degelijk de prijs heeft betaald zoals bepaald in de akte, de firma Berth-Steeland aan de verkoper een bijkomende vergoeding betalende; dat, wanneer er bij de koper geen prijsbewimpeling bestaat, dan deze bewimpeling ook niet kan aanwezig zijn bij de verkoper, daar de prijsbewimpeling slechts kan bestaan wanneer beide partijen het eens zijn over een hogere prijs dan die welke in de verkoopsakte is opgetekend;

Overwegende dat het arrest, deels door uitdrukkelijk de motieven van de eerste rechter over te nemen, deels door eigen redengeving, het mechanisme van de in het middel bedoelde verkopen uiteenzet en vaststelt dat, door bemiddeling onder meer van eiser, de verkopers van de gronden een hogere prijs hadden bedongen of zelfs ontvangen, dan diegene die zij uiteindelijk kenbaar maakten aan de instrumenterende notaris bij het verkrijgen van de authentieke akte van verkoop der gronden in aanwezigheid van de kopers, die, nu tegenover hen door de bouwondernemer vooraf een globale prijs was bepaald voor de grond en het bouwen erop van een huis, niet op de hoogte waren van de hoofdzakelijk in het voordeel van de bouwondernemer verwezenlijkte prijsbewimpeling;

Overwegende dat het arrest er op wijst dat "indien het artikel 203 van het Wetboek van registratierechten enkel een 'fiscale' boete voorziet voor de contracterende partijen, het artikel 206 van hetzelfde wetboek daarentegen 'straffen' voorziet voor al wie in de zin van de artikelen 66 en/of 67 van het Strafwetboek, zijn medewerking of hulp verleent tot de bedrieglijke ontduiking van de belasting"; dat het aldus te kennen geeft dat de door eiser in conclusie vooropgezette stelling, in het middel aangehaald, wel in aanmerking zou kunnen genomen worden indien het om de toepassing ging van de in artikel 203 bepaalde "fiscale" geldboete, maar niet wanneer het, zoals ten deze, de strafvervolgingen betreft gesteund op artikel 206 van het Wetboek der registratierechten, dat in sancties voorziet ten opzichte van eenieder die zijn medewerking of hulp verleent tot de bedrieglijke ontduiking van de belasting;

Overwegende dat het arrest aldus eisers conclusie beantwoordt; dat het middel feitelijke grondslag mist;

En overwegende, voor het overige, dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest, doch enkel in zoverre het eiser veroordeelt tot een geldboete van honderd frank, gebracht op drieduizend frank, of één maand vervangende gevangenisstraf; Verwerpt de voorziening voor het overige;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt eiser in de twee derden van de kosten en laat de overige kosten ten laste van de Staat.

Zegt dat er geen aanleiding bestaat tot verwijzing.

NOOT—Zie ook: Cass., 11 december 1961, *Pas.*, 1962, I, 445; Cass., 11 april 1960, *Pas.*, 1960, I, 955; Cass., 14 februari 1949, *Pas.*, 1949, I, 133.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 18 APRIL 1975

Voorzitter : de h. Delahaye

Raadsheer-rapporteur : de h. Van Leckwyck

Advocaat-generaal : de h. Colard

Advocaten : mrs. R. Bützler, J. Van Ryn en J. Fally

Onrechtmatige daad—1. Zaak—Bewaring—Begrip—
2. Gebouw—Instorting—Begrip.

1. In de loods van de door eiser tot cassatie gehouden herberg is ten gevolge van een gebrek van de verlichtingsinstallatie een persoon om het leven gekomen.

Nu de rechter releveert dat eiser met zijn echtgenote, die het onroerend goed had gehuurd, het genot voor eigen rekening van de gebrekkige zaak had met de macht van het leiden en de plicht van het bewaken en het controleren, zijn deze elementen voldoende ten opzichte van de verplichting die eiser op grond van art. 1384, lid 1, B.W. tegenover het slachtoffer of zijn nabestaanden heeft.

2. De eigenaar van een gebouw is krachtens art. 1386 B.W. voor de schade slechts aansprakelijk als deze door de instorting van het gebouw is veroorzaakt.

Deze instorting wordt juist gedefinieerd als een val hetzij van het geheel, hetzij van een gedeelte van de materialen die het gebouw vormen.

De afwijzing van een eis op grond van art. 1386 wordt wettelijk gerechtvaardigd door de rechter die vaststelt, dat het ongeval te wijten is aan een gebrekkige plaatsing van een elektrische leiding en dat niet bewezen is dat de schade door de instorting van de bouw werd veroorzaakt.

Mievis t/ N.V. Brouwerij-Malterij C. Jacobs e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 30 oktober 1973 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Overwegende dat de voorzieningen ingeschreven onder de nummers 1420 en 1424 van de algemene rol tegen hetzelfde arrest zijn gericht en overeenkomstig artikel 1083 van het Gerechtelijk Wetboek ambtshalve dienen samengevoegd te worden;

I. Wat de voorziening van Mievis Gustaaf betreft:

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1384, lid 1, 1719, 2°, 1720, lid 1 en in fine, 1754 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het arrest eiser op grond van artikel 1384, lid 1, van het Burgerlijk Wetboek voor de schade veroorzaakt door gebrek in het door hem gehuurde gebouw aansprakelijk stelt wegens de gegronde redenen van de eerste rechter die het hof van beroep hier overneemt, en doordat het arrest op grond van dezelfde wetsbepaling de tegen eerste verweerster gerichte eis ongegrond verklaart "daar deze de bewaring niet had van de elektrische installatie voor het onderhoud waarvan zij niet instond"; en doordat het arrest, de motieven van de eerste rechter overnemend, oordeelt dat eiser de bewaring over de gebrekkige elektrische installatie had op grond van de redenen dat "de bewaring over een zaak bestaat uit het bewaken, het leiden en het controleren van het gebruik en het genot van de zaak, dat het onroer-

rend goed op het ogenblik van het ongeval gehuurd werd door de echtgenote van eiser, dat hij met haar er het genot van had voor eigen rekening met de macht van het leiden en de plicht van het bewaken en het controleren, dat eiser trouwens de verplichting van zijn echtgenote gewaarborgd had, dat de huurder in principe de bewaring over de gehuurde zaak heeft in de zin van artikel 1384, lid 1, van het Burgerlijk Wetboek, dat de huurders de bewaring hadden van het gehuurde goed en aldus van de elektrische installatie en dat zij dus moesten instaan voor de schade die zij hebben kunnen veroorzaken, dat de elektrische installatie met een gebrek behept was, dat de kwestieuze draad in beschermingsbuizen moest gelegd worden, dat de bewaarder van deze draad, eiser, aansprakelijk is op grond van artikel 1384, lid 1, van het Burgerlijk Wetboek",

terwijl, eerste onderdeel, uit de vaststellingen van de rechters in hoger beroep en van de eerste rechter niet blijkt dat eiser de bewaring van de gebrekkige elektrische installatie had, daar het door hun beslissingen aangevoerde huren van deze zaak niet noodzakelijk bij de huurder het recht van leiding en van toezicht impliceert; de rechters in hoger beroep nergens in hun verdere motivering aantonen waarin eisers macht tot leiding en toezicht over de zaak bestond opdat hij had kunnen vermijden dat ze door een gebrek werd of bleef aangetast; de rechters in hoger beroep de omstandigheden niet aanduiden waaruit zou blijken dat eiser als huurder instond voor het onderhoud van de kwestieuze elektrische installatie; zodat het arrest, door eiser als aansprakelijke bewaarder van de gebrekkige zaak te beschouwen zonder vast te stellen waarin zijn leiding en toezicht erover zouden bestaan, artikel 1384, lid 1, van het Burgerlijk Wetboek schendt;

tweede onderdeel, eiser in conclusie ontkend had dat hij enige bewaring over de elektrische installatie zou hebben uitgeoefend, op grond van de omstandigheid dat het onderhoud daarvan door eerste verweerster diende te geschieden en ook effectief gebeurde; het arrest, door op die conclusie niet te antwoorden en door niet aan te tonen waarom het hof van beroep de verplichting tot onderhoud van de litigieuze zaak bij eiser legt in de plaats van bij eerste verweerster, het Hof in de onmogelijkheid stelt zijn toezicht uit te oefenen en bijgevolg artikel 97 van de Grondwet schendt;

derde onderdeel, de rechters in hoger beroep zonder enige motivering vooropstellen dat het onderhoud van de kwestieuze elektrische installatie niet op eerste verweerster, eigenaar en verhuurder ervan, rustte; uit de vaststellingen van het arrest nochtans niet blijkt dat de verbeteringen nodig om het gebrek in die installatie te verhelpen, als huurherstellingen of als aan de schuld van de huurder te wijten herstellingen zouden dienen beschouwd te worden; in geval van herstellingen die voor het onderhoud in goede staat van het goed vereist zijn, de wet de plicht daartoe op de verhuurder legt, aangezien hij tot diens gewone, uit het huurcontract voortvloeiende, verbintenissen behoort, zodat het arrest, door niet aan te tonen dat het herstellen van de elektrische installatie een huurherstelling of een aan eisers fout te wijten herstelling zou uitmaken, de artikelen 1719, 2°, 1720, lid 1 en in fine, 1754 van het Burgerlijk Wetboek schendt, krachtens welke het onderhoud in goede staat van het verhuurde goed en de daartoe

vereiste herstellingen tot de verplichtingen van de verhuurder behoren :

Overwegende dat het arrest constateert, zonder dien-aangaande te worden aangevochten, dat de betwisting "beperkt is tot het principe van de aansprakelijkheid op grond van de artikelen 1382, 1384 of 1386 van het Burgerlijk Wetboek"; dat het vaststelt dat het slachtoffer overleed tengevolge van electrocutie in de loods van het café, gehouden door eiser, en eigendom van eerste verweerster, en dat de elektrische verlichtingsinstallatie van de loods gebrekkig was opgevat en uitgevoerd ;

Overwegende dat, om uit te maken wie de gebrekkige installatie onder zijn bewaring had, het arrest de redenen van de eerste rechter overneemt waarbij deze releveerde dat eiser met zijn echtgenote, die het onroerend goed gehuurd had, het genot voor eigen rekening van de gebrekkige zaak had met de macht van het leiden en de plicht van het bewaken en het controleren ; dat ten opzichte van de verplichting welke eiser op grond van artikel 1384, lid 1, van het Burgerlijk Wetboek tegenover het slachtoffer of zijn nabestaanden heeft, voormelde elementen volstaan ; dat de feitenrechter aldus zijn beslissing wettelijk rechtvaardigt zonder dat hij gehouden was bovendien te onderzoeken of de huurder dan wel de verhuurder voor het onderhoud van de gebrekkige installatie instond en waarin de leiding en het toezicht over de zaak bestond opdat zou kunnen worden vermeden dat ze ingevolge onvoldoende onderhoud door een gebrek werd of bleef aangetast ; dat hieruit volgt dat de aangehaalde conclusie niet meer dienend was en het arrest derhalve niet gehouden was ze te beantwoorden ;

Overwegende dat, nu de vordering enkel de extra-contractuele aansprakelijkheid van eiser ten opzichte van het slachtoffer of van zijn nabestaanden tot voorwerp had, het arrest niet gehouden was de tekortkomingen van eiser of die van eerste verweerster te onderzoeken ten aanzien van de tussen hen gesloten huurovereenkomst ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het arrest de vordering, op artikel 1386 van het Burgerlijk Wetboek gesteund, tegen de eerste verweerster gericht, afwijst op grond van de "gegronde redenen van de eerste rechter die het hof van beroep hier overneemt" en op grond van de reden "dat het ongeval immers te wijten is aan een gebrekkige plaatsing van een elektrische leiding en het niet bewezen is dat de schade door instorting van de bouw werd veroorzaakt", en doordat de eerste rechter eveneens als voorwaarde tot toepassing van het aangehaalde artikel 1386 geëist had dat "de schade zou veroorzaakt zijn door een instorting, dit is door de val hetzij van het geheel, hetzij van een gedeelte van de materialen die het gebouw vormen",

terwijl eiser in conclusie staande hield dat "de val van materialen" als dusdanig voor de toepasselijkheid van de aansprakelijkheid wegens instorting van gebouwen niet noodzakelijk is, doch dat integendeel met "instorting" een staat van verregaande bouwvalligheid of verval beoogd wordt ; zodat het arrest, door op de con-

clusie niet in te gaan, het Hof in de onmogelijkheid stelt zijn toezicht uit te oefenen en bijgevolg artikel 97 van de Grondwet schendt :

Overwegende dat de beslissing en het bekritiseerd motief enkel de vordering van de laatste vijf verweerders tegen eerste verweerster betreffen ; dat, aangezien dit middel de vernietiging niet kan meebrengen van de beslissing over het geschil tussen eiser en die verweerders, het middel niet ontvankelijk is ;

II. Wat de voorziening betreft ingesteld door Sebrechts Paula in eigen naam en in hoedanigheid van moeder en wettelijke voogdes van Vergauwen Patrick, en door Aelbrecht Julia, Vergauwen Petrus en zijn echtgenote Heymans Rosalie, Vergauwen Marie-Theresia en haar echtgenoot Van Ransbeeck Petrus :

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet en 1386 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat, tot verwerping van de vordering van de eiseressen Sebrechts en Aelbrecht en van wijlen Alfons Vergauwen, in wiens rechten de eisers sub 3 zijn getreden, vordering gericht tegen verweerster Brouwerij-Malterij C. Jacobs en gebaseerd op artikel 1386 van het Burgerlijk Wetboek, het arrest, bij overneming van de redenen van de eerste rechter, verklaart "dat zij die op grond van artikel 1386 van het Burgerlijk Wetboek schadevergoeding eisen, moeten bewijzen : 1) ... 2) dat de schade veroorzaakt werd door een instorting, dit is door de val hetzij van het geheel, hetzij van een gedeelte van de materialen die het gebouw vormen ; 3) dat de instorting het gevolg is van een verzuim in het onderhoud of van een gebrek in de bouw ; dat de aanleggers, thans de eisers, niet bewijzen dat er ten deze instorting is, nu enkele pannen waarschijnlijk door ouderdom of door de wind afgerukt de instorting niet uitmaken ; dat de aanleggers evenmin bewijzen dat, moest er instorting zijn, deze het gevolg is van een verzuim in het onderhoud of van een gebrek in de bouw", en het arrest in zijn eigen redenen verklaart "dat het ongeval immers te wijten is aan een gebrekkige plaatsing van een elektrische leiding en het niet bewezen is dat de schade door instorting van de bouw werd veroorzaakt",

terwijl, 1) door aldus uitspraak te doen, het arrest zonder regelmatig antwoord laat de conclusie waarin de eiseressen Sebrechts en Aelbrecht en wijlen Alfons Vergauwen, om aan te tonen dat artikel 1386 van het Burgerlijk Wetboek van toepassing was, lieten gelden, enerzijds aangaande de instorting van het gebouw, "dat volstaat dat een gebouw zich in een toestand van beschadiging bevindt, zonder val van materialen, opdat het aangezien mag worden als zich in toestand van instorting bevindend ; dat er instorting van het gebouw is wanneer een zaak ernstig vervallen of beschadigd is ; dat de instorting of de val slechts de openbaring zijn van de rampspoedige toestand van de zaak ; dat dit wel het geval is voor de loods door eerste appellant (thans tweede verweerder) ter beschikking van zijn cliënteel gesteld, dat inderdaad overeenkomstig de vaststellingen van expert Mainil het dak, samengesteld uit eternitplaten dusdanig vervallen was dat er een tiental gaten in zichtbaar waren en dat, sinds meerdere maanden, de regen er vrij door kon binnendringen, derwijze dat, wanneer

het kwetsieuze ongeval zich voordeed, de grond modderig was en waterplassen aanwezig waren...”, en anderzijds, aangaande het verzuim van onderhoud en het gebrek in de bouw, ”dat het louter feit dat het dak van de loods in dergelijke staat gedurende meerdere maanden bleef het verzuim van onderhoud in hoofde van tweede appellante (thans eerste verweerster) bewijst; dat eindelijk het gebrek in de elektrische installatie welke draden onder spanning bevat zonder geen enkele bescherming genoegzaam bewezen is door het verslag van de gerechtelijke expert”, waaruit volgt dat het arrest niet regelmatig met redenen omkleed is (schending van artikel 97 van de Grondwet) en 2) er instorting, in de gebruikelijke en normale betekenis van het woord is wanneer een gebouw in een staat van vergevorderd verval of erge beschadiging verkeert, en het in elkaar vallen waaraan doorgaans het begrip instorting van het gebouw wordt verbonden slechts de openbaring van de rampspoedige staat der zaak is, welke toestand volgens de bovenaangehaalde conclusie, ten deze gebleken was (schending van artikel 1386 van het Burgerlijk Wetboek):

Overwegende dat de eigenaar van een gebouw voor de schade slechts aansprakelijk is wanneer deze door de instorting van het gebouw is veroorzaakt; dat de eerste rechter deze instorting definieert als een val hetzij van het geheel, hetzij van een gedeelte van de materialen die het gebouw vormen; dat hij aldus de juiste betekenis van de in het middel aangehaalde wetsbepaling weergeeft; dat de rechters in hoger beroep, door die redenen tot de hunne te maken en door in hun eigen motivering vast te stellen ”dat het ongeval te wijten is aan een gebrekkige plaatsing van een elektrische leiding en het niet bewezen is dat de schade door de instorting van de bouw werd veroorzaakt”, hun beslissing wettelijk rechtvaardigen en tevens, door het betoog van de eisers ”dat volstaat dat een gebouw zich in een toestand van beschadiging bevindt, zonder val van materialen, opdat het aangezien mag worden als zich in een toestand van instorting bevindend” tegen te spreken de aangehaalde conclusie regelmatig beantwoorden; dat zij niet gehouden waren te antwoorden op de gevolgtrekkingen die de eisers uit een andere als onjuist verklaarde opvatting van het begrip instorting maken;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

En overwegende dat de verwerping van de voorziening alle belang ontnemt aan de tegen tweede verweerder ingestelde vordering tot verbindendverklaring;

Om die redenen,

Voegt de zaken ingeschreven onder de nummers 1420 en 1424 samen;

Verwerpt de voorzieningen en de vordering tot verbindendverklaring;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

NOOT—Normaal heeft de huurder de gehuurde zaak onder zijn bewaring (Cass., 27 juni 1958, *Pas.*, 1958, I, 1205).

Het gebruik of de huur van een zaak sluit echter niet in elk geval in hoofde van de gebruiker of de huurder het recht in van leiding en toezicht, dat de aansprakelijkheid van de bewaker rechtvaardigt, want de eigenaar kan zich dit recht reserveren (Cass., 15 mei 1959, *R.W.*, 1959-60, 495; zie ook Cass., 15 december 1967, *R.W.*, 1967-68, 1375).

M.b.t. bruikleen drukt G. DURY (*Rev. trim. dr. civ.*, 1971, 855) het als volgt uit: ”Le principe bien établi est en effet

que l'emprunteur d'une chose en devient le gardien (cf. Mazeaud et Tunc, t. II, n° 1179 et les nombreuses références donnés à la note 1bis). Certes, il se peut que le prêteur demeure gardien, mais ce n'est que dans des circonstances exceptionnelles (par ex. 2e Cic. 20 juill. 1955, cette *Revue* 1956, 125, n° 17, obs. H. et L. Mazeaud) sur lesquelles les juges du fond doivent s'expliquer”.

HOF VAN BEROEP TE GENT

JEUGDKAMER — 10 DECEMBER 1974

Voorzitter: de h. Lefebvre

Advocaat-generaal: de h. h. Colpaert

Advocaten: mrs. Kempinaire en Michiels

Echtscheiding—Door onderlinge toestemming—Voorafgaande overeenkomst—Bestuur over de kinderen—Wijziging—Voorwaarden.

De bij art. 1288 Ger.W. bedoelde overeenkomst m.b.t. het bestuur over de persoon en de goederen van het kind en het recht van bezoek na de uitspraak van de echtscheiding door onderlinge toestemming kan slechts worden gewijzigd als er redenen voorhanden zijn, die laten vermoeden dat de uitvoering van de overeenkomst de normale ontwikkeling van het kind in gevaar zal brengen; het moet dan om ernstige en gewichtige redenen gaan, die bij het sluiten van de overeenkomst niet te voorzien waren.

D.V. t/ H.

Gezien het verzoekschrift ter grifie van het Hof de 10 juni 1974 door appellant De Vl., waarbij deze verklaart hoger beroep in te stellen van een vonnis gewezen door de Jeugdrechter te Kortrijk op 21 mei 1974. (...)

Het hoger beroep is regelmatig naar de vorm en tijd;

Appellant en geïntimeerde huwden op 27 mei 1961, maar scheidden uit de echt bij onderlinge toestemming in 1965.

Uit dit huwelijk werd een zoon geboren op 28 februari 1962.

Voorafgaande de echtscheiding werd door partijen een overeenkomst afgesloten, o.m. betreffende de opvoeding, de bewaking en de onderhoudskosten van hun zoon na de uitspraak van de echtscheiding.

Geïntimeerde, oorspronkelijke eiseres, vorderde de jeugdrechter bepaalde uitvoeringsmodaliteiten van de overeenkomst te wijzigen o.m. betreffende het bezoekrecht, het schoolbezoek of schoolkeuze en het onderhoudsgeld.

Appellant, alsdan verweerder, verzette zich tegen de ingestelde eis.

Zoals de procureur des Konings voor de eerste rechter adviseerde dient nagegaan te worden of er redenen voorhanden zijn die zouden doen vermoeden dat de uitvoering, van de destijds afgesloten overeenkomst, ernstig de normale ontwikkeling van het kind in gevaar zou brengen; het moeten redenen zijn die ernstig en gewichtig zijn en die niet te voorzien waren op het ogenblik dat het akkoord, voorafgaande aan de echtscheiding met onderlinge toestemming, gesloten werd, want het vlot toestaan van wijzigingen aan de overeengekomen beschikkingen zou er namelijk kunnen toe leiden dat partijen zonder overtuiging en zonder de wil

ze na te leven, verbintenissen aangaan, waarvan ze hopen dat ze door middel van een vraag tot wijziging tot een dode letter zouden kunnen worden gemaakt.

Dat partijen elk een andere levensopvatting aankleven en qua karakter, erg aan elkaar tegengesteld zijn, was hun bekend toen ze de overeenkomst afsloten.

Geïntimeerde vreest dat door het veranderen van school de continuïteit in de opvoeding van het kind zal gebroken zijn: zoals de procureur des Konings verklaart, heeft deze stelling geen objectieve waarde en voorspellen dat het kind, dat begaafd is, een minder goede toekomst zal hebben in het opvoedingsmilieu waarover partijen akkoord gingen dan in het zeer beschermende milieu van zijn moeder lijkt meer een gok dan een verantwoorde stelling.

Er zijn geen redenen die ernstig doen vermoeden dat het uitvoeren van de destijds afgesloten overeenkomst schadelijk zou zijn voor het kind;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op art. 24 der Wet van 15 juni 1935;

Doet het bestreden vonnis te niet en opnieuw wijzende, verklaart de initiale vordering van geïntimeerde ongegrond.

Veroordeelt geïntimeerde tot de kosten van beide aanleggen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

Se KAMER — 26 FEBRUARI 1975

Voorzitter: de h. Paës

Raadsheren: de hh. Slachmuylder en Deviaene

Advocaten: mrs. Misrahi loco Lambert en De Greef

**Wisselbrief en orderbriefje—Aard van de wisselverbin-
tenis in de verhouding tussen trekker en acceptant.**

De verbintenis van de acceptant van een wissel heeft een abstract karakter, niet alleen tegenover de derdehouder, maar ook tegenover de trekker. De vordering van deze laatste, stoelend op een wisselrechtelijke verbintenis, kan niet worden afgewezen op grond van overwegingen die aan die verbintenis vreemd zijn.

Sobetim t/ Teerlynck

Overwegende dat de appellante, bij dagvaarding van 14 augustus 1969, de veroordeling van geïntimeerde heeft gevorderd tot betaling van de sommen van 34.594 fr. en 257 fr., zijnde het bedrag en de inningskosten van de door geïntimeerde geaccepteerde wisselbrief met vervalldag op 25 april 1969, getrokken op 21 maart 1969 door appellante, geprotesteerd op 5 augustus 1969 toen hij door een derde drager ter betaling werd aangeboden;

Overwegende dat geïntimeerde, die bij verstekvonnis van 25 november 1969 tot de gevorderde bedragen veroordeeld is, tegen dit vonnis, hem betekend op 4 februari 1970, op 19 februari 1970 verzet heeft aangetekend;

Overwegende dat de eerste rechter terecht dit verzet ontvankelijk heeft verklaard;

Overwegende dat partijen aan het bestreden vonnis verwijten hun respectieve vorderingen "bij gemis aan de vereiste bewijslevering" als ongegrond te hebben afgewezen;

Wat betreft de hoofdvordering

Overwegende dat geïntimeerde stelt,

— eensdeels, dat de wisselbrief als oorzaak heeft zijn verbintenis, als bouwheer, de door appellante uit te voeren werken te betalen;

— anderdeels, dat hij gerechtigd is de betaling van het saldo van de bedongen aannemingsprijs te schors-
sen zolang appellante haar verbintenissen niet heeft na-geleefd;

Overwegende dat partijen weliswaar in het proces-verbaal van aanvaarding der werken van 21 maart 1969 bedongen hebben dat de wisselbrief niet zal "geaccepteerd" worden zolang bepaalde afwerkingswerken niet worden uitgevoerd; dat ter beoordeling van de cambiale verbintenis echter slechts geldt de onvoorwaardelijke acceptatie die op de wisselbrief voorkomt;

Overwegende dat geïntimeerde ingevolge de acceptatie van de wisselbrief ertoe gehouden was de som van 34.594 fr. te betalen aan de derde drager die de wissel heeft aangeboden; dat bij gebreke van betaling de drager, al ware hij de trekker, tegen de acceptant een rechtstreekse vordering heeft uit de wisselbrief voort-
spruitend (artt. 1, 26 en 28 der gecoördineerde wetten op de wisselbrieven en orderbriefjes, van 31 december 1955);

Overwegende dat de wisselbrief die aan de vereiste wettelijke vormen beantwoordt, een op zichzelf bestaande titel van schuldvordering uitmaakt die, door zichzelf, aan de drager het onvoorwaardelijk recht verleent op betaling van de beloofde som op de vervaldag; dat hieruit noodzakelijk volgt dat de verbintenis van de acceptant een abstract karakter heeft tegenover niet alleen de derde drager, maar ook tegenover de trekker; dat de eis tot betaling ingesteld door appellante aldus tot oorzaak heeft, niet de reden of oogmerk van de voorafgaande extracambiale betrekkingen, maar uitsluitend de cambiale verbintenis zelf (Cass., 25 oktober 1962, R.W., 1962-63, 1774; J. Ronse, A.P.R., *Wisselbrief*, nrs. 1319 tot 1323);

Overwegende dat de eerste rechter de hoofdvordering, stoelende op een cambiale verbintenis, op grond van overwegingen die aan die verbintenis vreemd zijn, niet mocht afwijzen; dat appellante terecht de betaling vordert van het bedrag van de geaccepteerde wisselbrief en van de inningskosten;

Wat betreft de tegenvordering

Overwegende dat appellante zich in het proces-verbaal van aanvaarding der werken van 21 maart 1969 verbonden heeft bepaalde afwerkingswerken uit te voeren;

Overwegende dat geïntimeerde, bij aangetekend schrijven van 25 augustus 1969, appellante uit dien hoofde in mora heeft gesteld;

Overwegende dat geïntimeerde, bij tegenvordering ingesteld bij conclusie neergelegd op 3 oktober 1970, de veroordeling van appellante tot betaling van 34.594 fr.

"uit hoofde van de niet uitgevoerde werken of gebreken die het huis nog vertoonde" heeft gevorderd ;

Overwegende dat het Hof zich desbetreffende niet voldoende ingelicht acht ; dat de hierna bepaalde onderzoeksmaatregel zich opdringt ;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der Wet van 15 juni 1935 ;

Ontvangt de hogere beroepen en verklaart ze gegrond ; Bevestigt het bestreden vonnis in zover het verzet van geïntimeerde tegen het verstekvonnis van 25 november 1969 ontvankelijk wordt verklaard ; Doet de overige beschikkingen van het vonnis te niet en opnieuw wijzende binnen deze perken ; Bevestigt het tussen partijen op 25 november 1969 gewezen verstekvonnis ; Veroordeelt geïntimeerde tot de kosten van eerste aanleg ; En alvorens over de tegenvordering recht te doen, beveelt een deskundig onderzoek ;

Stelt aan te dien einde de heer Joe Bellens, architect, wonende te Kraainem, Hertenaan, 13, met opdracht, na kennis te hebben genomen van de bescheiden der zaak en partijen te hebben gehoord, dezen indien mogelijk te verzoenen, zoniet in een met redenen omkleed en ter griffie van het Hof binnen de zes maanden vanaf heden neer te leggen verslag overeenkomstig artikel 979 van het Gerechtelijk Wetboek, onder eed bevestigd en vooraf in voorlezing aan partijen medegegeeld, zijn advies te geven nopens de uitvoering van de in het proecs-verbaal van 21 maart 1969 aangehaalde wanuitvoeringen, gebreken en minderwerken ;

Veroordeelt geïntimeerde tot de helft van de tot hertoe gedane kosten van hoger beroep.

Houdt de beslissing over de andere helft dezer kosten aan ;

Zegt dat de verdere behandeling van de zaak aan het Hof toekomt.

NOOT—Op te merken is dat in de tekst van RONSE waarnaar het arrest verwijst, sprake is van de formele abstractie.

In zijn *Kort Begrip van het Nederlands Handels- en Faillissementsrecht*, 5e druk, nr. 6.85, schrijft DORHOUT MEES :

"De betrokkene, die accepteert, verplicht zich tot betaling van de wissel zoals deze luidt, aan iedere regelmatige houder, de trekker inclus : artikel 127.

"Zijn schuld aan de trekker wordt nader bepaald als een uitdrukkelijk aangegane verplichting aan order. Tegenover de trekker zou hij zich nog wel op hun oorspronkelijke verhouding kunnen beroepen — in termen van wisselrecht gesproken op ontbreken van fonds — al rust de bewijslast nu op hem, maar tegenover de nemer en verdere houders geeft hij in het algemeen alle niet uit het papier of uit de wet blijvende weren prijs ; zie nos. 6.39/40."

Wat DORHOUT MEES zegt voor het Nederlandse recht is hetzelfde dat RONSE aantoonde voor het Belgische recht, als hij het heeft over het verschil tussen de formele en de materiële abstractie van de wisselrechtelijke verbintenis.

"De formeel gelegitimeerde houder heeft geen meerdere aanvoerings- en bewijslast dan het overleggen van de als wisselbrief geldige titel waardoor hij formeel als houder gelegitimeerd is, en waarin de schuldenaar zich, door zijn handtekening of door die van zijn bevoegde vertegenwoordiger, tot betalen verbonden heeft.

"De houder is dus nooit verplicht de aan de wisselbrief ten grondslag liggende rechtsbetrekking aan te voeren noch te verantwoorden.

"Het ontbreken daarvan of haar ongeldigheid moet door

de formeel abstract verbonden schuldenaar, die zich op deze gronden wil verweren, gesteld en bewezen worden." (*Wisselbrief en orderbriefje*, nr. 1322).

De formele abstractie betekent dus, dat de bewijslast verlegd wordt, maar houdt ook in, dat de acceptant zich kan beroepen op de ontstentenis of de ongeldigheid van de onderliggende verbintenis. Dit laatste nu wordt door de materiële abstractie uitgesloten. Daarvan zegt RONSE (nr. 1340) :

"Een materieel abstracte verbintenis is diegene die haar oorzaak heeft in een onderliggende verhouding tot een ander persoon dan de schuldeiser, terwijl de daarop gegronde verweermiddelen hem niet kunnen worden tegengeworpen, en met het recht voor de schuldenaar om van zijn tegenpartij in de onderliggende verhouding terug te vorderen wat hij, te zijnen opzichte, onverschuldigd zou betaald hebben."

Uit die definitie blijkt al onmiddellijk, dat de materiële abstractie wel geldt tussen de derde-houder van de wissel en de acceptant, maar niet tussen de trekker-houder en de acceptant. Zoals RONSE (nr. 1340, in fine) zegt : voor deze laatsten kan slechts sprake zijn van formele abstractie, d.w.z. omkering van bewijslast. De auteur bespreekt het probleem uitvoerig in het hoofdstuk over het verweer van de acceptant tegen de wisselvordering van de trekker (nrs. 1467-1495).

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

K.I. — 20 JUNI 1975

Voorzitter : de h. M. Paternostre

Raadsheren : mevr. A. de Man en de h. X. Claessens

Substituut-procureur generaal : de h. R. Van Camp

Voorlopige hechtenis—Misdaad strafbaar met dwangarbeid van 15 jaar tot 20 jaar of met een zwaardere straf—Strijdige beschikking van de onderzoeksrechter—Hoger beroep van de procureur des konings—Niet toelaatbaar.

Ondanks het niet-naleven van de bepaling van lid 3 van artikel 1 van de Wet van 20 april 1874, is geen hoger beroep van de procureur des Konings toelaatbaar tegen een beslissing van de onderzoeksrechter die weigert een bevel tot aanhouding te verlenen.

N.

Rechtsvordering

De Procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Antwerpen,

Gezien de stukken van het onderzoek ten laste van N. verdacht van :

- A. verkrachting gepleegd op de persoon van een kind dat de volle leeftijd van 14 jaar niet had bereikt,
- B. aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging gepleegd op de persoon of met behulp van de persoon van een kind van het vrouwelijk geslacht beneden de volle leeftijd van 16 jaar.

Gezien de vordering van de procureur des Konings te Antwerpen van 27 mei 1975 strekkende tot het instellen van een gerechtelijk onderzoek en het verlenen van een bevel tot aanhouding ten laste van verdachte uit hoofde van bovenaangehaalde tenlasteleggingen ;

Gezien het strijdig bevel van de heer onderzoeksrechter van 27 mei 1975 voor wat betreft het verlenen van een bevel tot aanhouding ten laste van N. uit hoofde van verkrachting gepleegd op de persoon van een kind dat de volle leeftijd van 14 jaar niet had bereikt en

aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging gepleegd op de persoon of met behulp van de persoon van een kind van het vrouwelijk geslacht beneden de volle leeftijd van 16 jaar ;

Overwegende dat de onderzoeksrechter in zijn beschikking ten onrechte aanhaalt dat het feit geen dwangarbeid van ten minste 15 jaar noch een hogere straf kan meebrengen ;

Overwegende dat inderdaad de verkrachting gepleegd op de persoon van een kind dat de volle leeftijd van 14 jaar niet had bereikt overeenkomstig artikel 375, vierde lid van het Strafwetboek gestraft wordt met dwangarbeid van 15 tot 20 jaar ;

Overwegende dat overeenkomstig artikel 1, derde lid van de Wet van 20 april 1874, de onderzoeksrechter de verdachte niet in vrijheid kan laten dan op overeenkomstig advies van de procureur des Konings wanneer het feit dwangarbeid van vijftien tot twintig jaar of een zwaardere straf kan ten gevolge hebben ;

Overwegende dat ondanks het niet-naleven van dit voorschrift door de onderzoeksrechter, geen hoger beroep mogelijk is tegen zijn beslissing waarbij hij weigert een bevel tot aanhouding te verlenen ;

Overwegende dat de wet inderdaad ieder hoger beroep van het openbaar ministerie uitsluit tegen de beslissingen van de onderzoeksrechter getroffen krachtens artikel 1 van de Wet van 20 april 1874 (zie *Parl. Besch.*, *Senaat*, 1971-72, nr. 392, blz. 6, 29 tot 33 en 44 tot 50 ; R. Declercq, "Actuele Problemen inzake voorlopige hechtenis", R.W., 1974-75, 278) ;

Overwegende dat het hoger beroep van de procureur des Konings derhalve niet ontvankelijk is ;

Gelet op de artikelen 1 en 19 van de Wet van 20 april 1874 op de voorlopige hechtenis, gewijzigd door de Wet van 13 maart 1973, en op de artikelen 2, 11 tot 14, 24, 31 tot 37 en 41 van de Wet van 15 juni 1935 ;

Vordert het Hof, Kamer van inbeschuldigingstelling, het hogere beroep onontvankelijk te verklaren.

Arrest

Overwegende dat het hoger beroep niet ontvankelijk is om de beweegredenen aangehaald in voorgaande rechtsvordering van de heer Procureur-Generaal,

Gezien de artikelen (...)

Gezien de wetsbepalingen van het strafvorderingswetboek nopens de inbeschuldigingstellingen, en beslissende gelijkvormig,

Het Hof, Kamer van Inbeschuldigingstelling, Na beaardslaging, Geeft akte aan het Openbaar Ministerie van zijn vordering, en de beweegredenen ervan aannemende ; Verklaart het hoger beroep niet ontvankelijk.

NOOT—De draagwijdte van lid 4 van artikel 1 van de Wet van 20 april 1974, zoals ingevoerd door de Wet van 31 maart 1973 op de voorlopige hechtenis.

1. Het hierboven afgedrukte arrest van de Kamer van Inbeschuldigingstelling te Antwerpen is het eerste dat een antwoord geeft op de vraag of er aan de procureur des Konings een rechtsmiddel gegeven is tegen een beschikking van de onderzoeksrechter, die weigert een bevel van aanhouding "van rechte" af te leveren.

Het antwoord van het hof is ontkennend, zoals ook door de procureur-generaal te Antwerpen was gevorderd en zoals door sommige auteurs, zonder meer, wordt bevestigd (R. DECLERCQ, "Actuele problemen inzake voorlopige hechtenis",

R.W., 1974-75, 278 ; W. BROSENS, "Voorlopige hechtenis en evolutie van het recht", in "Recht in beweging", I, blz. 48).

2. Of dit een, naar recht, juist antwoord is, mag worden betwijfeld : er zijn argumenten om aan te nemen dat, ondanks de wijziging van artikel 1 van de Wet van 20 april 1874 door invoeging van lid 4 bij de Wet van 13 maart 1973, voor dit ene geval van het z.g. "mandaat van rechte" (lid 3) het hoger beroep van de procureur des Konings toelaatbaar blijft.

In een eerste deel van deze noot zal eraan herinnerd worden dat het recht van hoger beroep het principe is en het ontzeggen van dit rechtsmiddel, de uitzondering (A.).

In het tweede deel wordt aangetoond dat de Wet van 13 maart 1973 de ingevoerde uitzondering beperkt tot het z.g. "vrije" bevel tot aanhouding, bedoeld in het tweede lid van artikel 1 van de Wet van 1874 (B.).

A. Het recht om hoger beroep in te stellen is het principe

3. Het recht om hoger beroep in te stellen tegen vonnissen in strafzaken is een algemeen principe in onze gerechtelijke inrichting. Dit is steeds zo geweest sedert de ordonnantiën van 1539 en van 1670 tot op heden (FAUSTIN-HELIE, *Instr. crim.*, belg. uitg. 1865, nrs. 2095-2096 ; GARRAUD, *Instr. crim.*, III, nrs. 1065-1066 ; noot R.H., onder Cass., 17 september 1941, *Pas.*, 1941, I, 459 ; Cass., 7 december 1950, *Pas.*, 1950, I, 852). Langer moet hierover niet uitgeweid worden, omdat niemand dit principe in twijfel trekt en het trouwens uitdrukkelijk vermeld is in artikel 1050 van het Gerechtelijk Wetboek, waarvan aangenomen wordt dat deze regel ook in strafzaken toepasselijk is, daar hij de in strafzaken geldende regel van gemeen recht van artikel 451 Rv. heeft vervangen en vooralsnog geen wettelijke bepaling in strafzaken (art. 2 Ger. W.) er anders over beslist (Hof Gent, 5 maart 1971, R.W., 1971-72, 478).

4. Alle beschikkingen van de onderzoeksrechter, in tegenstelling met de loutere daden van onderzoek, zoals een onderzaging, zijn werkelijke gerechtelijke beslissingen (FAUSTIN-HELIE, nr. 2093 ; GARRAUD, nr. 1065 ; HOFFLER, *Traité de l'instruction préparatoire*, nrs. 103-104 ; H. BEKAERT, "Het toezicht over de rechtsprekende functie in het voorbereidend onderzoek", R.W., 1945-50, 102 ; Hof Brussel, 11 mei 1973, *Pas.*, 1973, II, 152 ; zie ook de hierboven reeds geciteerde referenten). De criteria om een gerechtelijke beslissing te onderscheiden van de loutere daden van onderzoek worden gevonden, enerzijds in het recht om er hoger beroep tegen in te stellen, en anderzijds in de verplichting om ze aan de verdachte te betekenen (J. MICHAUD, "Le 'Janus' de la magistrature", *Rev. sc. crim.*, 1974, 667). Nooit is ernstig betwijfeld dat al de betrokken partijen. voor zover zij hierbij een belang kunnen doen gelden — en voor het openbaar ministerie is dit het waken op het goed verloop van de strafvordering — tegen de beschikkingen van de onderzoeksrechter hoger beroep kunnen instellen (FAUSTIN-HELIE, nrs. 2100 e.v. ; GARRAUD, nr. 881 ; TIMMERMANS, *Etude sur la détention préventive*, nr. 85 ; H. BEKAERT, *De rechtsgeleerdheid van de magistraat en de strafvordering*, overdruk uit R.W., nr. 3 van 5 oktober 1952).

Zo werd toelaatbaar verklaard het hoger beroep van de procureur des Konings :

— tegen een beschikking waarbij de onderzoeksrechter weigert persoonlijk sommige gevorderde daden van onderzoek te verrichten (Hof Brussel, 5 augustus 1948, R.D.P., 1948-49, 798) ;

— tegen een weigering in beslag te nemen (Hof Brussel, 30 januari 1969, *Pas.*, 1969, II, 100) ;

— tegen een beschikking betreffende de eigen bevoegdheid van de onderzoeksrechter (Hof Brussel, 11 mei 1973, *Pas.*, 1973, II, 152 ; Hof Gent, 15 april 1952, R.W., 1952-1953, 1159) ;

— tegen een weigering om een buitenlandse rogatoire opdracht uit te voeren (Hof Gent, 25 juni 1971, *Pas.*, 1971, II, 341) ;

— tegen een weigering gevolg te geven aan een vordering tot het instellen van een onderzoek (Hof Gent, 1 juni 1954, R.W., 1954-55, 1013 ; Hof Gent, 18 december 1956, R.W., 1957-58, 962 ; Hof Gent, 5 maart 1957, R.W., 1957-58, 1196 ; Hof Gent, 6 augustus 1975, inzake P.K. Brugge t/ Tameijer Cornelis - niet gepubliceerd).

Nu zal wel niemand betwisten dat de beschikking nopens het al dan niet arresteren van een burger de gerechtelijke

beslissing bij uitsteking is, die een onderzoeksrechter kan treffen. Principieel is dan ook nooit betwist dat de procureur des Konings, tegen de weigering van arresteren over het recht van hoger beroep beschikte (Cass., 7 september 1950, R.W., 1950-51, 869). In zijn openingsrede "De rechtsgeleerdheid van de magistraat en de strafvordering" (R.W., 1952-53, 89 e.v.) en in zijn preadvies voor de Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland ("De voorlopige hechtenis in het Belgisch recht", *Jaarboek* 1948, blz. 56 e.v.) toont H. BEKAERT aan dat het recht van hoger beroep van de procureur des Konings op een lang gevestigde en overtuigend gemotiveerde rechtspraak steunt (zie ook *La manifestation de la vérité dans le procès pénal*, blz. 263-266), terwijl in de *Novelles* dit hoger beroep ook gebaseerd wordt op de artikelen 9, 218, 235 en 539 van het Wetboek van Strafvordering (A. MARECHAL, *Manuel pratique de la détention préventive*, Nov., *Proc. pén.*, nr. 118). Ook in douanezaken, waarvoor de voorlopige hechtenis nog geregeld blijft door het Wetboek van Strafvordering, wordt aanvaard dat de procureur des Konings recht van hoger beroep heeft tegen de weigering van de onderzoeksrechter om een verdachte aan te houden (Nov., l.c., nr. 411).

De verdachte daarentegen krijgt van de wet een "ambtshalve" rechtsmiddel tegen zijn arrestatie in de verplichting het bevel binnen vijf dagen aan de raadkamer te onderwerpen.

5. Er zijn nochtans gevallen waarin de wet concrete uitzonderingen stelt op deze algemene regel: de wetgever heeft immers de bevoegdheid om voor een bepaalde stof af te wijken van de algemene regel, en zelfs van de algemene principes van het recht (W. GANSHOF VAN DER MEERSCH, *Propos sur le texte de la loi et les principes généraux du droit*, openingsrede van 1 september 1970, blz. 44-45).

Men vindt reeds een dergelijke afwijking uitdrukkelijk vermeld in de artikelen 34 en 80 Sv., waarin bepaald is dat de in de bedoelde gevallen door de onderzoeksrechter uitgesproken beschikkingen niet vatbaar zijn voor hoger beroep door de veroordeelde (de procureur des Konings behoudt hier het recht op hoger beroep, volgens FAUSTIN-HELIE, nr. 2101). Deze beschikkingen zijn in laatste aanleg geweest, zodat cassatieberoep in geval van onwettelijkheid mogelijk is (Cass., 30 april 1945, *Pas.*, 1945, I, 152).

6. Het nieuwe vierde lid van artikel 1 van de Wet van 1874 is ongetwijfeld een wettelijk ingevoerde uitzondering op de hierboven in herinnering gebrachte algemene regel. De vraag is nu hoever deze uitzondering reikt. Uitzonderingen — zeker in strafzaken — moeten immers limitatief begrepen worden en mogen niet gemaakt worden in de gevallen waarvoor ze niet zijn bepaald: "In dubio, interpretatio pro regula contra limitationem facienda" (Cass., 29 maart 1962, *Pas.*, 1962, I, 840; Rb. Brussel, 28 december 1949, *Pas.*, 1949, III, 122; Rb. Kortrijk, 6 december 1950, *J.T.*, 1951, 222; raadpl. ook W. GANSHOF VAN DER MEERSCH, o.c., blz. 46).

Artikel 1 van de gewijzigde wet van 1874 vermeldt twee bevelen tot aanhouding, elk onderworpen aan eigen voorwaarden om het af te leveren: het eerste, waarvan het afleveren afhankelijk is van het *vrije oordeel* van de onderzoeksrechter nopens de ervoor vereiste "ernstige en uitzonderlijke omstandigheden eigen aan de zaak of aan de persoonlijkheid van de verdachte en die de openbare veiligheid raken", het tweede, waarvan de aflevering *verplicht* is zodra het tenlastegelegde feit dwangarbeid van 15 jaar tot 20 jaar of een zwaardere straf ten gevolge kan hebben.

Geldt de uitzonderingsregel van het vierde lid nu voor beide bevelen of enkel daàr waar de onderzoeksrechter vrij mag oordelen?

7. Wanneer de tekst van een wet duidelijk is, mag er geen acht geslagen worden op verklaringen afgelegd tijdens de parlementaire voorbereiding van de wet (Cass., 21 februari 1967, *Pas.*, 1967, I, 775; Hof Gent, 23 april 1971, *Pas.*, 1971, II, 232; Hof Brussel, 31 januari 1973, *Pas.*, 1973, II, 85), maar toch mogen ze geraadpleegd worden om bevestiging te krijgen nopens de duidelijkheid van de tekst (Cass., 16 juni 1953, *Pas.*, 1953, I, 817; Cass., 31 oktober 1960, *Pas.*, 1961, I, 226; Cass., 31 januari 1961, *Pas.*, 1961, I, 584).

8. Op het eerste gezicht is men er door de plaatsing van de uitzondering als vierde lid toe geneigd te besluiten dat de tekst: "De beslissing van de onderzoeksrechter is niet vatbaar voor hoger beroep. Dit geldt eveneens voor de beslissing waarbij de onderzoeksrechter weigert gevolg te geven

aan de vordering van de procureur des Konings tot aanhouding van een verdachte" voor beide bevelen tot aanhouding geldt.

De twijfel rijst evenwel door de innerlijke tegenspraak die, bij deze interpretatie, ontstaat tussen het derde en het vierde lid. In het derde lid is er immers sprake van méér dan van "een vordering van de procureur des Konings tot aanhouding van een verdachte" waaraan de onderzoeksrechter zou weigeren gevolg te geven: er is bovendien, vóór het weigeren aan te houden, na de ondervraging van de verdachte, *verplichting* om het eensluidend advies van de procureur des Konings aan te vragen. En hierover spreekt het vierde lid niet. Bovendien is scepticisme gewettigd t.a.v. de stelling als zou, in strafzaken, een rechter flagrant de wet mogen overtreden zonder dat er enige mogelijkheid zou bestaan om hiertegen op te komen (raadpl. H. BEKAERT, "Het toezicht over de rechtsprekende functie in het voorbereidend onderzoek", R.W., 1949-50, 97 e.v.; FAUSTIN-HELIE, nr. 2096).

Deze twijfel doet dan grijpen naar de parlementaire voorbereiding van de Wet van 13 maart 1973 ten einde "bevestiging te krijgen nopens de duidelijkheid van de wettekst".

En die bevestiging krijgt men er *niet*: de wordingsgeschiedenis van het vierde lid, zijn reden, zijn doel, wijzen eraan dat de wetgever enkel het "vrije" bevel tot aanhouding van het tweede lid voor ogen had toen hij de uitzondering op de algemene regel van het recht op hoger beroep van de procureur des Konings tegen de bevelschriften van de onderzoeksrechter invoerde.

B. De Wet van 13 maart 1973 beperkt de uitzondering tot het vrije bevel tot aanhouding

9. De afschaffing van het recht van de procureur des Konings om hoger beroep in te stellen tegen een strijdige beschikking van de onderzoeksrechter met betrekking tot de arrestatie van een verdachte vindt zijn oorsprong in de kritiek "van het gebruik" dat heet ontstaan te zijn ingevolge het arrest van 17 december 1941 (*Parl. Besch.*, *Senaat*, 1971-72, nr. 392, blz. 29). De kritiek was vooral gericht, niet tegen het principe, maar wel tegen de *praktische toepassing* van de wet van 1874 (Th. VERSEE, *Vrijheidsbeneming in het Belgisch procesrecht*, preadvies, 1965, blz. 12, nr. 7 en nrs. 22 e.v.). Verder was er de bekommernis om het aantal aanhoudingsbevelen te beperken en de wens om de verantwoordelijkheid voor het afleveren ervan bij de onderzoeksrechter te leggen (W. BROSENS, "Voorlopige hechtenis en evolutie van het recht" in *Recht in beweging*, I, blz. 43).

Het vermeld "gebruik", ontstaan ingevolge het arrest van 17 december 1941, betreft nu precies het "vrije" bevel tot aanhouding. Het is op dit bevel dat de kritiek gericht was.

Het treft dat geheel het parlementaire debat ter voorbereiding van de Wet van 13 maart 1973 met betrekking tot het afschaffen van het recht op hoger beroep van de procureur des Konings, gevoerd werd rond het tweede lid van artikel 1 van de wet van 1874. Nergens — op drie lijntjes na, waarover méér straks — is er sprake van het derde lid, van het mandaat "van rechte".

10. Het is in de senaatscommissie voor de Justitie dat het probleem voor het eerst — en voor het laatst — te berde kwam en er, eenparig, de uiteindelijke tekst werd goedgekeurd. Noch in de kamercommissie, noch in de openbare vergaderingen werd hierop nog teruggekomen, zodat moet aanvaard worden — zoals het Hof van Cassatie het uitdrukt — dat de regeringsverklaringen en die van de verslaggever, die niet werden tegengesproken, de werkelijke draagwijdte uitdrukken die de wetgever aan de nieuwe wet heeft willen geven (Cass., 16 juni 1953, *Pas.*, 1953, I, 817; noot 1 sub Cass., 13 oktober 1955, *Pas.*, 1956, I, 122; Cass., 4 april 1957, *Pas.*, 1957, I, 952; Cass., 31 januari 1961, *Pas.*, I, 584).

Nu leest men in het verslag-VANDERPOORTEN (cursivering door mij toegevoegd): "Uw commissie wenste te *benadrukken* dat zij lid 4 aan het huidige artikel 1 van de wet van 1974 heeft toegevoegd, omdat zij van oordeel is dat de onderzoeksrechter het best geplaatst is om te *oordelen* over de al dan niet noodzakelijkheid van een voorlopige hechtenis. Hij ontvangt inderdaad het dossier, neemt onmiddellijk kennis van de opgestelde processen-verbaal en alle inlichtingen die hem bereiken nopens de beklagde en hij kan ook het best *oordelen over de noodwendigheden* van een voorlopige hechtenis.

"Door also te beslissen heeft uw commissie overigens de specifieke hoedanigheid van de onderzoeksrechter willen onderlijnen; deze magistraat oordeelt in geweten of de verdachte in voorlopige hechtenis dient geplaatst, rekening houdende met de persoon van de verdachte, de aard van het misdrijf en de ernstige en uitzonderlijke omstandigheden die de openbare veiligheid raken" (Parl. Besch., Senaat, 1971-72, nr. 392, verslag, blz. 6).

Geen sprake, in deze motivering van de wetwijziging, van het tweede bevel tot aanhouding, waardoor de wet — en niet de onderzoeksrechter — bepaalt dat de ernst van het misdrijf overweegt op de persoon van de verdachte en in zichzelf de ernstige en uitzonderlijke omstandigheden uitmaakt die de openbare veiligheid raakt, zodat hierover geen oordeel van de onderzoeksrechter meer behoeft te worden uitgesproken.

11. Toen op de zittingen van 27 april 1972 en van 4 mei 1972 door dezelfde senaatscommissie het unanieme ongunstig advies van de procureur-generaal werd afgewezen, werd door een lid van de vergadering nochtans opgemerkt dat het geval zich zou kunnen voordoen — zoals nu in het hier besproken arrest — dat de onderzoeksrechter in de gevallen bedoeld in het derde lid van artikel 1 van de wet van 1874, de verdachte in vrijheid laat zonder het overeenkomstig advies van de procureur des Konings. Het nieuw ingevoerde lid, dat geen enkele restrictie inhoudt, laat dan, volgens dit commissielid, geen hoger beroep toe tegen deze onwettelijke daad. Deze opwerping werd niet verder besproken en het debat werd afgesloten met volgend verslag: "Daar formeel geen amendement (= zoals gewenst door de procureurs-generaal) door de Regering wordt ingediend, bevestigt de commissie eenparig voor hogergenoemde redenen (= verwezen wordt naar de hierboven aangehaalde passus) het vroeger gestemde nieuw lid 4 van artikel 1 van de Wet van 20 april 1974" (Parl. Besch., Senaat, l.c., blz. 33).

12. Hierbij is op te merken dat de Regering tijdens deze vergaderingen een werkdocument had voorgelegd waarin o.m. de afschaffing van het derde lid van artikel 1 werd voorgesteld onder de volgende verantwoording: "Dit onderscheid (= tussen het vrije bevel tot aanhouding en het verplichte bevel) kan worden opgeheven om het de onderzoeksrechter mogelijk te maken zijn bevoegdheid tot het in hechtenis nemen met volle beoordelingsvrijheid uit te oefenen" (Parl. Besch., l.c., blz. 48). Op deze suggestie van de Regering is de Senaat niet ingegaan, wat dus moet geïnterpreteerd worden als de handhaving van het onderscheid tussen de twee soorten bevelen tot aanhouding, datgene dat een oordeel van de onderzoeksrechter over de ernstige en uitzonderlijke omstandigheden vergt en datgene waar de wet zelf uit het feit het voorhanden zijn van deze omstandigheden vermoedt (Cass., 7 mei 1878, Pas., 1878, I, 338).

Duidelijker blijkt hierdoor dat geheel het debat gevoerd werd met het vrije bevel tot aanhouding, niet met het verplichte, voor ogen. Immers, indien de Senaat ook de weigering van het verplichte bevel wilde onttrekken aan het hoger beroep — nu door een commissielid te aandacht op het probleem was gevestigd — was het inderdaad voldoende, zoals de regering suggereerde, het derde lid van artikel 1 op te heffen, dat geen zin meer heeft indien de onderzoeksrechter het soeverein mag terzijde leggen en men hem voor alle misdrijven vrije beoordelingsmacht wilde geven.

13. Terloops mag erop gewezen worden dat vroegere parlementaire pogingen om de procureur des Konings het recht van hoger beroep te ontnemen uitdrukkelijk enkel op dit vrije bevel tot aanhouding betrekking hadden (wetsvoorstel E. RONSE, Parl. Besch., Senaat, 1951-52, nr. 387; wetsvoorstel H. LAHAYE, Parl. Besch., Senaat, 1968-69, nr. 161; wetsvoorstel F. BAERT, Parl. Besch., Senaat, 1968, nr. 141). Noch in deze vroegere pogingen, noch naar aanleiding van de Wet van 13 maart 1973, is er bezwaar gerezen tegen het bestaan van het mandaat van rechte — dat nochtans voor kritiek vatbaar kan zijn (H. BEKAERT, *La manifestation de la vérité dans le procès pénal*, blz. 263-266), noch tegen de mogelijkheid voor het openbaar ministerie om tegen de weigering het af te leveren zonder zijn eensluidend advies, hoger beroep in te stellen.

14. Uit de geciteerde passus van het verslag van senator VANDERPOORTEN dat bij herhaling wijst op het vrije oordeel van de onderzoeksrechter dat moet gevrijwaard blijven —

terwijl de senatoren toch kennis hadden van het geval waarin dit vrije oordeel wettelijk beperkt wordt — blijkt dat de wetgever zeer logisch is gebleven en het hoger beroep onmogelijk heeft gemaakt enkel in de gevallen waarin de onderzoeksrechter de bevoegdheid heeft om "de noodzakelijkheid en de noodwendigheid van een voorlopige hechtenis" te beoordelen. Dit wordt bevestigd door de niet-afschaffing van het derde lid van artikel 1, dat geen zin meer heeft en geen reden van bestaan als de overtreding ervan door de onderzoeksrechter geen recht op hoger beroep opent. (Een voorbeeld van afschaffing van een verplichte aanhouding vindt men in artikel 6 van het Wetsbesluit van 28 februari 1947: het oorspronkelijke artikel *verplichtte* de onderzoeksrechter een bevel tot aanhouding af te leveren (Cass., 19 april 1948, Pas., 1948, I, 261); de Wet van 10 maart 1950 wijzigde dit in een *mogelijkheid* tot aanhouding onder de voorwaarden van artikel 1, tweede lid, van de Wet van 1874).

15. Men moet nochtans opletten en deze stelling, dat het recht van hoger beroep van de procureur des Konings tegen naar het derde lid van artikel 1 van de wet van 1874 onwettelijke beschikkingen van de onderzoeksrechter thans nog, zoals vóór de Wet van 13 maart 1973, behouden blijft, niet verder doordrijven dan is verantwoord.

Zelfs wanneer het tenlastegelegde feit strafbaar is met dwangarbeid van 15 jaar tot 20 jaar of met een zwaardere straf, dan nog is er voor de aflevering van het bevel tot aanhouding vereist, dat er voldoende aanwijzingen van schuld zijn. Hierover behoudt de onderzoeksrechter zijn vrije beoordelingsmacht, maar toch zal hij het eensluidend advies van de procureur des Konings moeten bekomen om de verdachte in vrijheid te laten. Nalaten dit advies in te winnen geeft, in de hier verdedigde stelling, aan de procureur des Konings het recht hoger beroep in te stellen voor de kamer van inbeschuldigingstelling.

Maar anderzijds kan de onderzoeksrechter, die kennis neemt van een strafrechtelijk feit en niet van een kwalificatie, zoals iedere rechter de tenlastelegging heromschrijven, indien daartoe grond bestaat ingevolge zijn ondervraging van de verdachte (Cass., 3 maart 1952, Pas., 1952, I, 397; Cass., 22 februari 1971, Pas., 1971, I, 572; Hof Gent, 1 juni 1954, R.W., 1954-55, 1013; A. MARECHAL, o.c., nrs. 58, 94 en 105). Dit kan tot gevolg hebben dat het feit niet meer onder het derde lid van artikel 1 valt, doch nu onder het tweede lid: de weigering aan te houden zal dan niet voor hoger beroep vatbaar zijn.

16. *Besluit.* Het hoger beroep van de procureur des Konings te Antwerpen lijkt mij dus wel toelaatbaar te zijn geweest. De beschikking van de onderzoeksrechter bevat geen diskwalificatie, doch een vergissing nopens de strafmaat van het tenlastegelegde feit; tegen de verdachte waren er voldoende aanwijzingen van schuld en het misdrijf was strafbaar met 15 jaar tot 20 jaar. Hij kon slechts in vrijheid gelaten worden met het eensluidend advies van de procureur des Konings.

Dit geval immers werd niet bedoeld door de wetgever van 1973 toen hij in het vierde lid van artikel 1 van de Wet van 20 april 1874 een uitzondering invoerde op de algemene regel dat alle beschikkingen van de onderzoeksrechter door een belanghebbende partij door hoger beroep kunnen aangevochten worden.

Lode de Wilde

ARRONDISSEMENTSRECHTBANK TE ANTWERPEN

13 MEI 1975

Voorzitter: de h. J. Van Alsenoy

Rechters: de hh. C. Van Camp en E. Van den Bossche

Procureur des Konings: de h. B.J. Van Hoeylandt

Advocaten: mrs. J. Huyghe loco J.M. Kluyskens, H.

Bonjé, F. Impens loco M.-R. De Smet, A. Diné en

C. Collier loco A. Van der Donck

Tussenkomst en vrijwaring—Hoofdvordering voor vrederechter—Eis tot tussenkomst tegen notaris—Betreffende zijn aansprakelijkheid—Bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg.

Naar aanleiding van een voor de vrederechter ingeleide hoofdvordering is tegen een notaris een eis tot tussenkomst en vrijwaring ingesteld, waarbij zijn aansprakelijkheid als notaris ter sprake komt.

Deze eis tegen de notaris is in wezen geen eis tot tussenkomst en vrijwaring, maar een hoofdeis tot schadevergoeding wegens een beweerd verzuim in de uitoefening van zijn ambt.

Zulke eis behoort tot de bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg. Wegens samenhang wordt hij met de voor de vrederechter ingeleide vordering naar de rechtbank van eerste aanleg verwezen.

P.V.B.A. X t/ J. e.a.

Gezien de stukken van het geding o.m. deze gevoegd bij het dossier van de rechtspleging tussen voormelde partijen gevoerd vóór het Vredegerecht van het tweede kanton te Antwerpen onder nummer 8588 van de algemene rol en overgezonden aan de voorzitter van de arrondissementsrechtbank na verwijzing hiernaar bij vonnis gewezen op 18 maart 1975 door voormelde vrederechter ; (...)

Overwegende dat de inleidende dagvaarding van gerechtsdeurwaarder Walter De Proost te Turnhout van 6 november 1973, waarbij de echtgenoten J. op verzoek van de P.V.B.A. X. gedagvaard worden vóór de vrederechter van het 2e kanton te Antwerpen, ertoe strekte te horen zeggen dat de door gedaagden ingeroepen redenen om de hernieuwing van de handelshuur van het huis aan de Meir te Antwerpen te weigeren niet ontvankelijk of minstens ongegrond zijn ; te horen recht doen in billijkheid en te horen zeggen dat de tussen partijen bestaande huur hernieuwd wordt voor de duur van negen jaar ; voorts dat de huurprijs 527.440 F per jaar zal bedragen en de door gedaagden voorgestelde voorwaarden in het huurcontract niet zullen worden opgenomen ; samen met verwijzing van gedaagden in de kosten van het geding en met verklaring van voorlopige uitvoerbaarheid van het te wijzen vonnis ;

Overwegende dat het exploit van gerechtsdeurwaarder Joseph Schmit te Antwerpen van 26 juni 1974, betekend op verzoek van de P.V.B.A. X, ertoe strekte de partij N.V. Y te zien tussenkomen in het geding ingeleid bij voormeld exploit van 6 november 1973 om er de belangen van de P.B.V.A. X te vrijwaren voor alle schadelijke gevolgen die mochten voortkomen uit het gebrek aan rechtsband tussen haar en de gedaagden J., gevolgen welke slechts zullen kunnen begroot worden na tussenvonnis, doch voorlopig bepaald worden op 1 F provisioneel niets uitgesloten of uitgezonderd ; het vonnis uitvoerbaar te horen verklaren niettegenstaande elk rechtsmiddel en zonder borg ;

Overwegende dat het exploit van gerechtsdeurwaarder Joseph Schmit te Antwerpen van 22 oktober 1974, betekend op verzoek van de P.V.B.A. X, ertoe strekte de partij notaris Z te zien tussenkomen in het geding hangende tussen partijen X en J om de belangen van partij X te vrijwaren ; deze laatste te vrijwaren voor

alle schadelijke gevolgen die mochten voortkomen uit het gebrek aan rechtsband tussen de partijen X en J, gevolgen welke slechts zullen kunnen begroot worden na tussenvonnis, doch voorlopig bepaald worden op 1 F provisioneel niets uitgesloten of uitgezonderd ;

Overwegende dat de partij notaris Z, omdat "eiseres duidelijk een schadevergoeding van meer dan 25.000 F verlangt en hiervoor ook uitdrukkelijk voorbehoud maakt en omdat zulke eis tot schadevergoeding tegenover een notaris buiten de bevoegdheid van het vrederecht valt", de onbevoegdheid van de vrederechter opwierp ; dat eiseres X hierop de verwijzing van de zaak naar de arrondissementsrechtbank vorderde en die verwijzing gebeurde bij vonnis gewezen op 18 maart 1975 door de vrederechter van het tweede kanton te Antwerpen ;

Overwegende dat de echtgenoten J (verweerders in de hoofdeis) het onroerend goed gelegen te Antwerpen aan de Meir in openbare verkoping aankochten op 1 december 1971 o.a. door het ambt van notaris Z, verweerder in tussenkomst en vrijwaring ;

Overwegende dat dit eigendom afhing van de onverdeeldheid M en aanvankelijk beheerd werd door de N.V. Y als mandataris, die erkent in die hoedanigheid een huurcontract te hebben gesloten met de P.V.B.A. B op 13 oktober 1965 ; dat deze firma bij akte van 8 januari 1971 de huur overdroeg aan eiseres, die zou nagelaten hebben vaste datum te verkrijgen voor deze overdracht ;

Overwegende dat de N.V. Y als mandataris van de erven M werd opgevolgd door notaris Z, tweede verweerder in tussenkomst ; dat in de verkoopvoorwaarden van de openbare verkoop vermeld stond dat het eigendom verhuurd was aan de P.V.B.A. B tot 30 november 1974, hoewel eiseres aanvoert dat zij regelmatig huurvernieuwing aanvroeg overeenkomstig art. 14 van de Wet op de handelshuren ;

dat deze huurvernieuwing werd geweigerd door verweerders op hoofdeis bij gebrek aan rechtsverband ;

Overwegende dat ingevolge dit opeenvolgend drie eisen aan de vrederechter van het tweede kanton te Antwerpen werden voorgelegd, te weten :

— een hoofdvordering ten einde de door eiseres aangevraagde huurvernieuwing te horen geldig verklaren tegenover de huidige eigenaars van het goed, verweerders op hoofdeis ;

— een eis tot tussenkomst en vrijwaring tegenover de toenmalige mandataris van de vorige eigenaars die de huuroverdracht zou aanvaard hebben ;

— uiteindelijk bij dagvaarding van 22 oktober 1974 een eis tot tussenkomst en vrijwaring tegen notaris Z tot vergoeding van de schade voor het geval de huurvernieuwing zou geweigerd worden, omdat hij op de hoogte moest zijn van de huuroverdracht door de P.V.B.A. B aan eiseres en zou nagelaten hebben de juiste toestand in de verkoopvoorwaarden te doen vermelden ;

Overwegende dat de vrederechter, ingevolge art. 591, 1°, Ger.W., onbetwistbaar bevoegd was om kennis te nemen van de eis tot tussenkomst gesteld tegen partij N.V. Y, die als mandataris van de oorspronkelijke eigenaars het huurcontract zou gesloten hebben met de rechtsvoorganger van eiseres ;

Overwegende echter dat de eis tegenover notaris Z

in wezen geen eis tot tussenkomst en vrijwaring is doch eenvoudig een hoofdeis in schadevergoeding wegens be-
weerde verzuimen in de uitoefening van zijn ambt o.a. bij het opstellen van de verkoopvoorwaarden, en de schadevergoeding kennelijk meer dan 25.000 F be-
draagt ;

Overwegende dat zulke eis tot de bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg behoort, niet alleen vol-
gens de beginselen van het Gerechtelijk Wetboek maar ook omdat hij de waardigheid van het notariatskorps aan-
belangt ten aanzien waarvan deze rechtbank disciplinaire bevoegdheid heeft (Fettweis, II, nr. 417) naar luid van art. 571 Ger.W., dat artikel 53 van de Wet van 25 ven-
tôse jaar XI overneemt ;

Overwegende dat deze eis samenhangend is met beide voorgaande eisen zodat het redelijk is ze door een zelfde gerecht te laten beslechten, te weten de rechtbank van eerste aanleg bij toepassing van de artt. 565, 2°, en 566 Ger.W.

NOOT—Over de vordering tot tussenkomst.

1. De eigenaars van een winkelhuis worden gedagvaard voor de vrederechter op verzoek van de huidige huurster om de aangevraagde huurvernieuwing geldig te horen verklaren. De eigenaars zijn echter van oordeel dat het onroerend goed aan een andere rechtspersoon verhuurd werd, zodat wegens gebrek aan rechtsband geen huurvernieuwing kan toegestaan worden. Zij beweren geen kennis te hebben van enige huur-overdracht. Op 1 december 1971 hebben zij in openbare verkoping het winkelhuis aangekocht. Het hing af van een onverdeeldheid en werd aanvankelijk beheerd door een mandataris, die in die hoedanigheid op 13 oktober 1965 een huur-overeenkomst met een bepaalde firma gesloten heeft. Nadien werd op 8 januari 1971 de huurovereenkomst blijkbaar aan een andere firma, huidige eiseres, overgedragen. Er werd echter geen vaste datum gegeven aan deze overdracht. In de verkoopvoorwaarden ter gelegenheid van de openbare verkoping opgemaakt door een notaris, die de mandataris was opgevolgd, werd blijkbaar de juiste toestand niet weergegeven.

Om schadevergoeding te bekomen voor het geval dat de huurvernieuwing zou geweigerd worden wegens gebrek aan rechtsband, dagvaardt eiseres in tussenkomst en vrijwaring vooreerst de toenmalige mandataris van de vorige eigenaars die de huuroverdracht zou aanvaard hebben, en vervolgens de notaris die op de hoogte zou geweest zijn van de huur-overdracht en niettemin nagelaten heeft deze te vermelden in de verkoopvoorwaarden.

2. Voormelde feiten hebben aanleiding gegeven tot een aantal interessante rechtsvragen nopens de bevoegdheid. Niet alleen de bevoegdheidsregeling inzake vorderingen tot tussenkomst, maar tevens en voornamelijk de gebeurlijke uitsluitende bevoegdheid *ratione personae* van de rechtbank van eerste aanleg ten aanzien van vorderingen tegen notarissen komen in het vonnis aan bod.

3. Bij dagvaarding werd een eis tot tussenkomst en vrijwaring tegen de notaris ingesteld, die ertoe strekte de notaris te doen tussenkomen in het geding hangende tussen de huidige huurster en de eigenaars van het handelspand om de belangen van eerstgenoemde te vrijwaren voor alle schadelijke gevolgen die in voorkomend geval zouden voortkomen uit het gebrek aan rechtsband tussen eiseres en verweerders. De schade wordt voorlopig bepaald op 1 F onder voorbehoud van definitieve begroting na tussenvonnis.

De arrondissementsrechtbank is van oordeel dat voormelde eis tegen de notaris tot schadevergoeding wegens een be-
weerde nalatigheid in de uitoefening van zijn ambt in wezen geen eis tot tussenkomst en vrijwaring is, doch eenvoudig een hoofdeis in schadevergoeding. Het voorzitterscollege omschrijft echter geenszins wat het dan als eis tot tussenkomst en vrijwaring beschouwt.

Dit brengt ons tot een nader onderzoek van het begrip *tussenkomst*.

Art. 15 Ger.W. definieert de tussenkomst als een rechtspleging waarbij een derde persoon partij wordt in het geding.

Zij strekt ertoe, hetzij de belangen van de tussenkomende partij of van een der partijen in het geding te beschermen, hetzij een veroordeling te doen uitspreken of vrijwaring te doen bevelen.

In casu is de notaris de derde persoon, die oorspronkelijk buiten het rechtsgeding stond, maar door de dagvaarding in tussenkomst en vrijwaring partij wordt in het geding. Het betreft een *agressieve* tussenkomst, aangezien zij na het begin van het rechtsgeding plaats heeft en aan de derde, d.i. de notaris, dezelfde vrees of hoop geeft alsof hij een aandeel heeft in het hoofdgeding : hij loopt immers gevaar veroordeeld te worden (zie A. FETTWEIS, *Handboek van gerechtelijk recht*, II, *Bevoegdheid*, nr. 154). Hierbij speelt het al dan niet gedwongen karakter van de tussenkomst geen rol.

Uit het verslag van de Koninklijke Commissaris tot de gerechtelijke hervorming blijkt dat geen onderscheid mag gemaakt worden tussen de loutere tussenkomst of gemeenverklaring en de vrijwaring. Een eis in vrijwaring is immers steeds een *agressieve* tussenkomst (CH. VAN REEPINGHEN, *Verslag, Pasin.*, 1967, p. 318, en p. 390). Juist wegens de mogelijke veroordeling van de derde bepaalt art. 812, lid 2, Ger.W. dat zulkdanige tussenkomst niet voor de eerste maal in graad van hoger beroep mag plaatsvinden. Hierdoor zou immers een graad van berechting wegvallen (Cass., 24 november 1972, R.W., 1972-73, 1761).

Hoewel de tussenkomst slechts een tussenvordering is (art. 13 Ger.W.), moet erop gewezen worden dat de vordering tot tussenkomst en vrijwaring in feite ten aanzien van de derde die in het geding betrokken wordt, een hoofdvordering is, die desnoods afzonderlijk moet behandeld worden, indien ze de berechting van de hoofdvordering zou vertragen (art. 814 Ger.W. ; A. BONTÉMP, *Traité de la compétence en matière civile*, 1885, III, p. 412 nr. 12 ; R. VAN LENNEP, *Gerechtelijk Wetboek*, II, p. 611 en p. 614). Indien de vordering tot tussenkomst en vrijwaring toch een verdrag zou betreffen, dan kan dit geenszins aanleiding geven tot onontvankelijkheid, maar enkel tot een splitsing van de hoofdvordering en de vordering tot tussenkomst en vrijwaring (art. 859 Ger.W. ; R. VAN LENNEP, *a.w.*, III, p. 967).

Door de tussenkomst te beschouwen als een tussenvordering heeft de wetgever enkel de gelijktijdige berechting van twee zelfstandige vorderingen beoogd ter voorkoming van tegenstrijdige beslissingen op hoofdeis en op eis tot vrijwaring (G.L.J. CARRE, *Les lois de la procédure civile*, 1825, p. 143, art. 181 ; R. VAN LENNEP, *a.w.*, p. 614 ; zie tevens noot W.G. sub Cass., 16 april 1953, *Pas.*, 1953, I, 614 ; A. FETTWEIS, nr. 157). Een oproeping tot tussenkomst en vrijwaring is inderdaad een zelfstandige vordering. Door aldus samen te voegen vermindert men tevens de gerechtskosten en bespoedigt men de beslechting van de geschillen (E. GARSONNET en CH. CEZAR-BRU, *Traité théorique et pratique de procédure civile et commerciale*, 1912, p. 866, nr. 565).

Niettemin is de arrondissementsrechtbank de mening toegedaan dat een eis tot schadevergoeding in wezen enkel een hoofdeis kan zijn. Al is hij een hoofdeis ten aanzien van de derde, dan nog blijft hij een eis tot tussenkomst en vrijwaring ten aanzien van de partijen betrokken bij de hoofdvordering, waarvan zowel de eiser als de gedaagde iemand in tussenkomst kunnen roepen. In casu was de eis tegen de notaris zonder enige twijfel een eis tot tussenkomst. De oproeping strekt immers niet alleen tot bewaring van de rechten van de oproepende partij. De notaris, wiens aansprakelijkheid te berde zou kunnen komen, zou immers gerechtigd zijn derdenverzet aan te tekenen, zodat zijn oproeping tot tussenkomst ontvankelijk is (zie Hof Gent, 9 juni 1956, R.W., 1956-57, 1893).

4. Wanneer men om voormelde redenen de stelling van het voorzitterscollege verworpt en stelt dat de eis tot tussenkomst en vrijwaring wél een tussenkomst is zoals in art. 15 Ger.W., dan rijst de vraag of de vrederechter bij wie de hoofdvordering aangebracht is, ook bevoegd blijft inzake de vordering tot tussenkomst.

Art. 564 Ger.W. poneert dat de rechtbank waarvoor een vordering aanhangig is gemaakt, bevoegd is om kennis te nemen van de vorderingen tot tussenkomst (voor vreemdelingen : zie art. 635, 9°, Ger.W.).

Dit beginsel is van toepassing zowel voor de vrijwillige als voor de gedwongen tussenkomst (art. 16 Ger.W.), ongeacht hun *agressief* of slechts bewarend karakter (A. FETTWEIS, *a.w.*, nr. 158).

Het betreft een verruiming van de materiële en territoriale bevoegdheid van alle rechtscolleges zonder enig onderscheid. Art. 564 Ger.W. maakt immers geen onderscheid tussen de verschillende rechtscolleges (R. VAN LENNEP, *a.w.*, II, p. 621). Zelfs als de vordering niet zou behoren tot de bevoegdheid *ratione materiae* en/of *ratione loci* van de rechtscolleges waarbij de hoofdvordering aanhangig is, blijven zij toch bevoegd (Arbrb. Luik, 31 januari 1971, R.G.A.R., 1972, 8828).

Deze uitbreiding van bevoegdheid blijft alvast gelden, meent FETTWEIS (*a.w.*, nr. 156), bij afwijking van het gemene recht inzake de regels van territoriale bevoegdheid (art. 634 Ger.W.). Hij stelt echter vast dat art. 564 Ger.W. geen afwijkingen kan inhouden ten aanzien van de bevoegdheidsregels *ratione materiae* en/of *ratione loci*, die de openbare orde raken, en aldus de uitsluitende bevoegdheid van een bepaald gerecht bepalen (zie voor een zelfde interpretatie in Frankrijk: J. VINCENT, *Précis de procédure civile*, 1973, Dalloz, p. 333).

De rechtspraak is echter een andere weg opgegaan. Aldus werd de arbeidsrechtbank bevoegd geacht, hoewel niet bevoegd wanneer het gaat om een hoofdvordering tegen een verantwoordelijke derde, om niettemin kennis te nemen van een vordering tot vrijwaring ter gelegenheid van een eis om arbeidsongevallenvergoedingen van een arbeider tegen de arbeidsongevallenverzekeraar of tegen zijn niet verzekerd ondernemingshoofd. Art. 564 Ger.W. maakt geen enkel voorbehoud en verwijst geenszins naar de voorrangsregels vermeld in art. 565 Ger.W. (Arbrb. Liège, 24 mei 1972, *Pas.*, III, 70).

Blijkbaar onder invloed van voormelde rechtspraak heeft FETTWEIS zijn stelling herzien en aanvaardt hij nu de verruiming van bevoegdheid van de uitzonderingsgerechten waarbij een vordering in tussenkomst wordt aangebracht. De rechter heeft desbetreffend een volheid van bevoegdheid zowel *ratione materiae* als *ratione loci*. Hij moet enkel nagaan of de toelaatbaarheidsvereisten nageleefd worden (A. FETTWEIS, A. KOHL en G. DE LEVAL, *Droit judiciaire privé*, 1973, nr. 62).

Ten onrechte beweerde men dat de rechtbank die van de hoofdvordering kennis neemt, steeds moet nagaan of de eiser zijn vorderingen niet wederrechtelijk gesplitst heeft en aan de ene gebeurlijke het karakter van een gedwongen tussenkomst gegeven heeft om aldus de regels betreffende de bevoegdheid te omzeilen (anders: Kh. Brussel, 14 maart 1972, *B.R.H.*, 1972; zie ook: Vred. Vilvoorde, 6 mei 1943, *T.Vred.*, 1945, 145). Niettemin vindt men in art. 6, 2°, van het E.E.G.-Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken van 27 september 1968 een gelijkaardige bepaling: bij een eis in vrijwaring en tussenkomst kan de verweerder opgeroepen worden voor het gerecht, waarvoor de oorspronkelijke vordering aanhangig is, *tenzij de eis slechts is ingesteld om de opgeroepene af te trekken van de rechter die de wet hem toekent*. Deze tekst is gegroeid uit het thans opgeheven art. 181 Rv., dat aan de rechter van de hoofdvordering de verplichting oplegde zich onbevoegd te verklaren om kennis te nemen van de vordering tot vrijwaring, wanneer bleek dat deze enkel ingesteld was om de verweerder in vrijwaring af te trekken van zijn natuurlijke rechter (P. JENARD, *Verslag, Parl. Besch., Kamer*, 1969-70, nr. 553/1, p. 45-46; zie i.v.m. art. 181 Rv.: E. GARSONNET en CH. CEZAR-BRU, *a.w.*, p. 866, nr. 565, voetnoot 1; G.L.J. CARRE, *a.w.*, p. 143, art. 181; BORMANS, *Code de procédure civile*, 1876, p. 367, nr. 549). De inhoud van art. 181 Rv. werd echter niet overgenomen in het Gerechtelijk Wetboek. Slechts de artt. 37, § 2, en 50 van de Wet van 25 maart 1876, gewijzigd bij Wet van 15 maart 1932, werden door art. 564 Ger.W. vervangen. Het voorbehoud waarvan in art. 181 Rv. sprake is, werd niet in art. 564 Ger.W. verwerkt.

De bevoegdheidsregeling ingevoerd door de Wet van 15 maart 1932 was zeer belangrijk en maakte een einde aan een in feite verwarde toestand (R. VAN LENNEP, *Belgisch burgerlijk procesrecht*, VIII, *Bevoegdheid*, p. 315, nr. 977). Vóór deze wetswijziging kon immers nog getwijfeld worden aan de prorogatie van bevoegdheid ten aanzien van de vorderingen tot vrijwaring en tussenkomst (zie Kh. Brussel, 1 maart 1915, *Pas.*, 1917, III, 350; Hof Brussel, 22 januari 1917, *Pas.*, 1917, II, 149, met kritische noot; anders: Kh. Brussel, 2 februari 1922, *Pas.*, 1922, III, 120; Hof Brussel, 3 juli 1932, *Pas.*, 1932, II, 216; Hof Brussel, 23 januari 1919, *Pas.*, 1919, II, 132).

Op de verruiming van bevoegdheid zoals opgevat in art.

564 Ger.W. kan slechts één uitzondering gemaakt worden. De rechter bij wie de hoofdvordering aanhangig is, kan geen kennis nemen van een vordering tot tussenkomst en vrijwaring ingesteld tegen wie ten aanzien van de eisende partij gebonden is door een scheidsrechterlijk beding (Cass., 20 juni 1946, *Pas.*, 1946, I, 250; Kh. Brussel, 9 augustus 1973, *J.T.*, 1974, 623, met noot; Kh. Luik, 27 maart 1970, *B.R.H.*, 1970, 603, met noot). De rechtbank geeft de zaak uit handen, zo daartoe grond bestaat (zie art. 1679, 1°, Ger.W. en vergelijk art. 568, 3e lid, en 590, 3e lid, Ger.W.).

5. Zelfs wanneer een eis tot schadevergoeding tegen een notaris zou behoren tot de uitsluitende bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg van zijn standplaats, dan nog is overeenkomstig art. 564 Ger.W. de vrederechter bij wie de hoofdvordering aanhangig is gemaakt, bevoegd om kennis te nemen van de eis tot tussenkomst en vrijwaring tegen een notaris.

6. De arrondissementsrechtbank is van oordeel dat een dergelijke eis behoort tot de bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg. Het voorzitterscollege is deze mening toegedaan, vooreerst omdat de gevorderde schadevergoeding kennelijk meer dan 25.000 F bedraagt, vervolgens omdat de rechtbank van eerste aanleg uitsluitend bevoegd zou zijn om kennis te nemen van vorderingen tegen notarissen. Het eerste argument is blijkbaar gebaseerd op art. 592 Ger.W., maar wordt ontkracht door het tweede. Art. 592 Ger.W. kan immers slechts toegepast worden, indien de vordering *niet* behoort tot de uitsluitende bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg (of van de rechtbank van koophandel).

7. De arrondissementsrechtbank meent dat een vordering die de waardigheid van het notariatskorps aanbelangt, moet aangebracht worden bij de rechtbank van eerste aanleg, omdat dit rechtscollege ten aanzien van de notarissen een disciplinaire bevoegdheid heeft. Ze verwijst naar art. 571 Ger.W., dat art. 53 van de Wet van 25 ventôse jaar XI zou overgenomen hebben. Krachtens art. 571 Ger.W. neemt de rechtbank van eerste aanleg kennis van de tuchtrechtelijke vorderingen tot schorsing, afzetting en veroordelingen tot geldboete tegen notarissen (en gerechtsdeurwaarders). Dit komt begrijpelijk voor, aangezien de notarissen hun eed dienen af te leggen bij de rechtbank van eerste aanleg (art. 572, 1°, Ger.W.).

Voormelde bepaling van het Gerechtelijk Wetboek wijkt echter in belangrijke mate af van art. 53 van de Organieke Wet op het notariaat, dat bepaalt: "Alle schorsing, afzetting en veroordeling tot geldboete of schadevergoeding wordt ten laste van de notarissen uitgesproken door de burgerlijke rechtbank van hun standplaats, ten verzoeken van de belanghebbende partijen of ambtshalve op vordering van de procureur des Konings". Het betreft een uitsluitende bevoegdheid *ratione materiae* en *ratione loci* (Cass., 12 mei 1930, *Pas.*, 1930, I, 209). Voormeld art. 53 is niet opgeheven door de Wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek, hoewel de Raad van State in zijn advies van 4 november 1964 (*Pasin.*, 1967, 779) erop gewezen had dat art. 571 Ger.W. de inhoud van art. 53 van de Wet van 25 ventôse jaar XI weergeeft. Spijtig genoeg heeft de wetgever het probleem niet opnieuw bestudeerd en is hij niet ingegaan op het advies van de Raad van State.

In het kader van de tuchtrechtelijke bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg moet de aandacht tevens gevestigd worden op art. 1396 Ger.W.: de beslagrechter houdt inzake bewarend verslag en middelen van tenuitvoerlegging toezicht op de optredende of aangestelde openbare of ministeriële ambtenaren. Stelt hij een verzuim vast, dan geeft hij hiervan kennis aan de procureur des Konings, die oordeelt welke tuchtrechtelijke gevolgen zulks kan meebrengen.

Niet alleen inzake tucht heeft de rechtbank van eerste aanleg een uitsluitende bevoegdheid ten aanzien van notarissen, ook de vorderingen tot regeling van het niet bij tarief vastgestelde honorarium van notarissen moeten bij de rechtbank van eerste aanleg aanhangig gemaakt worden (art. 569, 1° Ger.W.; A. FETTWEIS, *a.w.*, nr. 417; R. MONSIEUR en J.-M. GYSELINCK, "Le procédure en recouvrement des honoraires dus aux notaires et le C.J.", *R.P.Not.*, 1970, 154). Op de vorderingen tot begroting van de notariskosten ingesteld op grond van art. 3 van de Wet van 31 augustus 1891 houdende tarifiering en invordering der erelonen van notarissen doet de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg op verzoekschrift uitspraak (artt. 584, 4°, en 628, 4°, Ger.W.). De voor-

zitter van dit rechtscollege beslist tevens over de aanvraag tot aanwijzing van een notaris met het oog op de voorlopige bewaring van de minuten van een notaris die overleden is of die wettelijk verhinderd is (art. 585, 5°, Ger.W.).

Daarentegen is de vrederechter bevoegd om op verzoekschrift uitspraak te doen over het verzoek van partijen om een notaris te machtigen in de gevallen en onder de voorwaarden die de wet bepaalt, tot het verlijden van een akte buiten de grenzen van zijn territoriale bevoegdheid (art. 594, 13°, Ger.W.). De vrederechter is tevens belast met de legalisatie van de handtekening van notarissen (art. 600 Ger.W.).

8. Behoren nu krachtens art. 53 van de Wet van 25 ventôse jaar XI alle vorderingen inzake de notariële aansprakelijkheid tot de uitsluitende bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg?

De arrondissementsrechtbank te Antwerpen heeft deze vraag alvast bevestigend beantwoord.

Deze stelling wordt door talrijke auteurs verdedigd en wordt veelvuldig in de rechtspraak toegepast. Men is van oordeel dat art. 53 geen onderscheid maakt tussen louter tuchtrechtelijke en burgerlijke vervolgingen. De rechtbank van eerste aanleg van de standplaats van een notaris zou het best geplaatst zijn om de verantwoordelijkheid van een notaris met standplaats binnen haar rechtsgebied te beoordelen. De uitsluitende bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg staat aldus vast, zelfs wanneer de vordering niet gepaard gaat met een tuchtrechtelijke vervolging, omdat de aanwezigheid van het openbaar ministerie bij een dergelijke aangelegenheid steeds verplicht zou zijn (R. DALCQ, *Traité de la responsabilité civile*, I, nr. 1241; CH. NICE, *Ann. Not. Enr.*, 1954, p. 63, nr. 18; Rb. Leuven, 7 april 1906, *Rec.gén.enr.not.*, 1906, 319). Meestal wordt in rechtspraak en rechtsleer een onderscheid gemaakt tussen een hoofdvordering en een vordering tot vrijwaring betreffende de aansprakelijkheid van een notaris. Enerzijds bepleit men de toepassing van het reeds aangehaalde art. 181 Rv. (*Pand.B.*, v^o *Notaire (responsabilité civile)*, nrs. 173 en 174; BELTJENS, *a.w.*, I, p. 362, nr. 8, art. 50); anderzijds stelt men dat art. 53 voorrang heeft op art. 181 Rv., wat betekent dat een notaris niet in vrijwaring kan opgeroepen worden voor een ander rechtscollege dan de burgerlijke rechtbank van zijn standplaats (A. MATON, *Dictionnaire de la pratique notariale belge*, 1884, IV, p. 756, nr. 23; L. RUTGEERTS, *Commentaire sur la loi du 25 ventôse an XI*, III, 1884, p. 1793, nr. 1395).

9. In de recente rechtspraak vindt men voormelde onzekerheid terug. Zo werd beslist dat alle vorderingen inzake notariële aansprakelijkheid voor de burgerlijke rechtbank ingeleid worden, ook al vallen de betwistingen omtrent het voorkeurecht van de pachter onder de bevoegdheid van de vrederechter (Rb. Namur, 24 februari 1969, *Ann. Not. Enr.*, 1970, 373; anders: Vred. Overijse, 30 oktober 1964, *R.W.*, 1964-65, 2034).

10. Nochtans verdedigde P. DE PAEPE, *Etudes sur la compétence civile*, Brussel, 1891, II, p. 43, nr. 21, aan de hand van een arrest van het Franse Hof van Cassatie (Cass.fr., 2 maart 1846, D.P., 1846, I, 193) de stelling dat art. 53 van de Wet van 25 ventôse jaar XI enkel betrekking heeft op de tuchtrechtelijke vervolgingen tegen notarissen. Art. 53 kan volgens deze auteur niet ingeroepen worden, wanneer een fout of nalatigheid vanwege een notaris de oorzaak is van de nietigheid van een akte, zodat de regels van het gemeene recht kunnen toegepast worden. Dit betekent dat de notaris in vrijwaring kan opgeroepen worden voor de rechtbank waarbij een eis tot nietigverklaring van de akte aanhangig is (in die zin Rb. Luik, 4 november 1935, *R.P. Not.*, 1936, 561). Een vordering tegen een notaris die losgekoppeld is van een tuchtrechtelijke vervolging, raakt de openbare orde niet en steunt slechts op privé-belangen (Paris, 16 november 1904, *Rec.gén.Enr.Not.*, 1905, 520).

Het arrest waarop DE PAEPE zijn stelling baseerde, werd echter fel bekritiseerd door RUTGEERTS, *a.w.*, p. 1793, nr. 1395, die ervan overtuigd was dat art. 53 geenszins een onderscheid maakt tussen tuchtrechtelijke en burgerlijke vorderingen en hij verwijst op zijn beurt naar cassatiearresten in tegengestelde zin (o.m. Cass. fr., 19 juni 1881, D.P., 1882, 2, 61; Cass. civ., 8 maart 1910, D., 1910, I, 197). BRAAS, *Précis de procédure civile*, I, p. 376, nr. 715, deelt niettemin de mening van DE PAEPE. Niet alleen als hoofdvordering, maar ook als tussenvordering blijft een eis tegen een notaris met betrekking tot zijn burgerlijke aansprakelijkheid onderwor-

pen aan de regels van het gemeene recht, tenzij deze wordt ingeleid in het kader van een tuchtrechtelijke vervolging. Slechts in dat geval is de rechtbank van eerste aanleg van de standplaats van de notaris uitsluitend bevoegd (in die zin: *Rép.P.Dr.B.*, v^o *Notaire*, nrs. 1970 en 1972). Een burgerlijke vordering is volkomen onafhankelijk van elke disciplinaire of strafrechtelijke vervolging (Rb. Luik, 26 november 1952, *J. Liège*, 1952-53, 76).

A. SCHICKS en A. VANISTERBEEK, *Traité formulaire de la pratique notariale*, I, p. 635, nr. 13, zijn dezelfde mening toegedaan en steunen hierbij op een grammaticale interpretatie van art. 53. Zij wijzen erop dat de uitsluitende bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg van de standplaats van de notaris enkel geldt voor de vorderingen tot schadevergoeding die samen met de tuchtvordering ingesteld worden (*a.w.*, I, p. 568, nr. 16; anders: Rb. Ieper, 27 mei 1959, *T.Not.*, 1960, 15; Lyon, 8 januari 1907, *R.P.Not.*, 1907, 285).

11. In Frankrijk vindt men heden eveneens nog tegenstrijdige opvattingen betreffende de draagwijdte van art. 53 van de Wet van 25 ventôse jaar XI, dat echter opgeheven werd door de Ordonnantie van 28 juni 1945. Enerzijds stelt men dat de burgerlijke rechtbank van de standplaats van de notaris bij uitsluiting van alle andere rechtscolleges bevoegd is. Men verantwoordt deze opvatting als volgt: vooreerst is dit rechtscollege, belast met het toezicht op de notarissen met standplaats binnen zijn rechtsgebied, het best geplaatst om ook de geschillen inzake burgerlijke aansprakelijkheid te beslechten en om aldus nog beter de tuchtrechtelijke inbreuken te kunnen achterhalen en te beteugelen; vervolgens heeft de Ordonnantie van 1945 met betrekking tot de notariële tucht het algemeen beginsel vervat in art. 53 inzake aansprakelijkheid niet ontkracht, aangezien het geenszins de bedoeling van de wetgever zou geweest zijn de burgerlijke vordering los te koppelen van de tuchtrechtelijke vervolgingen om redenen van sociaal belang (Appel Paris, 7 januari 1959, D., 1959, J., 231, met noot; Paris, 4 juli 1958, D., 1959, 232 met noot).

Het Franse Hof van Cassatie is het hiermede niet eens (Cass. fr., 31 mei 1960, D., 1960, 557). Het wijst erop dat de Ordonnantie van 1945 art. 53 van de Wet van 25 ventôse jaar XI afgeschaft heeft, maar in ongeveer dezelfde bewoordingen overgenomen heeft in art. 5. Deze wettekst behelst enkel de tuchtrechtelijke bevoegdheid, zodat het gemeene recht de vorderingen inzake burgerlijke aansprakelijkheid blijft beheersen. Een nauwgezette lezing van voormeld arrest leidt echter tot de vaststelling dat volgens het Franse Hof van Cassatie art. 53 niet louter beperkt was tot tuchtrechtelijke aangelegenheden. Een annotator (*R.Trim.Dr.Civ.*, 1960, 714) meent dat het Hof van Cassatie op de eerste plaats heeft willen rekening houden met de belangen van de benadeelde partij. Dit is alvast het geval inzake vorderingen tot tussenkomst en vrijwaring tegen notarissen, die kunnen ingeleid worden bij de rechter die kennis neemt van de hoofdvordering.

H. SOLUS en R. PERROT, *Droit judiciaire privé*, II, *Compétence*, 1973, p. 414 en volgende, geven een duidelijk overzicht van de evolutie die desbetreffend in de rechtspraak waar te nemen is. Hierbij beklemtonen zij dat vorderingen met betrekking tot de burgerlijke aansprakelijkheid van notarissen meestal nauw verbonden zijn met de notariële tucht. Ook zij wijzen op de ommekeer in de rechtspraak dank zij het hierboven aangehaalde cassatiearrest. Terwijl voorheen een vordering tegen een notaris volgens de auteurs geenszins als vordering tot vrijwaring en tussenkomst bij een uitzonderingsgerecht kon aanhangig gemaakt worden, wordt thans de uitsluitende bevoegdheid van de burgerlijke rechtbank van de standplaats van de notaris niet meer aanvaard.

Ook deze auteurs menen dat de ommekeer in de rechtspraak enkel zijn verklaring kan vinden in de wil van de rechters de belangen van de benadeelde partij te beschermen. SOLUS en PERROT menen echter dat deze oplossing vatbaar is voor kritiek. Vooreerst stelt men inderdaad vast dat het algemeen belang moet wijken voor het particulier belang. Het algemeen belang vraagt immers om een centralisatie van alle vorderingen tegen notarissen bij een zelfde burgerlijke rechtbank belast met het toezicht en de controle op deze ministeriële ambtenaren. Vervolgens ontstaat aldus een misleidende dualiteit die aanleiding kan geven tot verwarringen en moeilijkheden, aangezien onderscheid wordt gemaakt al

naargelang de burgerlijke vordering tegen een notaris al dan niet samengaat met een disciplinaire vervolging.

12. Wegens samenhang heeft de arrondissementsrechtbank beide vorderingen verwezen naar de rechtbank van eerste aanleg bij toepassing van de artt. 565, 2°, en 566 Ger.W. Aldus wordt de vordering van eiseres onttrokken aan haar natuurlijke rechter. De vrederechter van de plaats waar de handelszaak ligt, is immers uitsluitend bevoegd om kennis te nemen van de rechtsvorderingen betreffende de handelshuur (art. 29 van de Wet van 30 april 1951).

Een dergelijke oplossing is dan ook moeilijk te aanvaarden, des te meer daar art. 564 Ger.W. duidelijk stelt dat de rechtbank waarvoor een vordering aanhangig is gemaakt, bevoegd is om kennis te nemen van de vordering tot tussenkomst. De oproeping van de notaris in het voor de vrederechter hangend geding beoogde niet alleen de belangen van de eisende partij te beschermen, maar tevens de vrijwaring te bevelen en de notaris te veroordelen, zodat zijn oproeping onbetwistbaar een tussenkomst is.

Voormelde bevoegdheidsregeling blijft gelden, zelfs wanneer de eis in tussenkomst en vrijwaring als hoofdvordering ten aanzien van de derde behoort tot de uitsluitende bevoegdheid *ratione materiae* en/of *ratione loci* van een bepaald rechtscollege.

In casu is er zelfs geenszins sprake van een uitsluitende bevoegdheid t.a.v. een vordering in schadevergoeding tegen een notaris. Art. 571 Ger.W. heeft immers enkel betrekking op *tuchtrechtelijke* vorderingen en kan alsdan niet als tekstargument ingeroepen worden. Het niet uitdrukkelijk opgeheven art. 53 van de Wet van 25 ventôse jaar XI vermeldt weliswaar dat de veroordelingen tot schadevergoeding op verzoek van de belanghebbende partijen uitgesproken worden door de burgerlijke rechtbank van de standplaats van de notaris. Men kan echter stellen dat voormelde vorderingen enkel bij de rechtbank van eerste aanleg moeten behandeld worden, wanneer ze samengaan met tuchtrechtelijke vervolgingen.

Men kan tevens poneren dat ter zake het adagium "*lex posterior derogat legi priori*" van toepassing is. Art. 571 Ger.W. vermeldt immers uitsluitend de tuchtrechtelijke vorderingen en de veroordelingen tot schadevergoeding worden niet meer vermeld.

Jean Laenens
assistent U.I.A.

BESLAGRECHTER TE HASSELT

12 FEBRUARI 1975

Rechter : de h. L. Puissant

Advocaten : mrs. A. Corthouts en J.P. Gruyters

Beslag—Kantonement—Bij cassatieberoep.

De door het arbeidshof tot betaling van geldsommen veroordeelde schuldenaar die zich in cassatie heeft voorzien, komt het bij art. 1404 Ger.W. bedoelde recht van kantonement niet toe, daar dit recht slechts is toegestaan wanneer verzet of hoger beroep is ingesteld tegen een rechterlijke beslissing, alsook wanneer schorsing van de vervolgingen is bevolen.

Schoeps t/ Van Bilsen

Aanlegger beroept zich op een voorziening in cassatie om, nu tegen hem een veroordelend arrest van het arbeidshof wordt uitgevoerd, de verschuldigde sommen te mogen in handen van een sekwester in bewaring geven, dit overeenkomstig art. 1404 van het Gerechtelijk Wetboek, dat zulks toestaat "wanneer verzet of hoger beroep is ingesteld tegen een rechterlijke beslissing, alsook wanneer schorsing van die vervolgingen is bevolen".

Een "voorziening in cassatie" wordt expressis verbis door het Gerechtelijk Wetboek omschreven als een tota al ander rechtsmiddel dan "verzet" of "hoger beroep" (Art. 21).

Anderzijds bepaalt steeds hetzelfde Gerechtelijk Wetboek dat "in burgerlijke zaken de voorziening alleen schorsende kracht heeft in de gevallen die de wet bepaalt" (Art. 1118) d.w.z. dus principieel géén schorsende kracht.

In casu wordt dus geen enkele, geldige rechtsbasis tot schorsing aangevoerd.

De vordering komt dan ook ongegrond voor.
(...)

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK

1e KAMER — 12 JUNI 1975

Voorzitter : de h. M. Vandekerckhove

Advocaat : mr. F. Goddeeris

Geding—Verstek—Op inleidende zitting verschenen partij verschijnt niet meer.

Als alle partijen op de inleidende zitting zijn verschenen, kan tegen een partij die niet verschijnt op de zitting waartoe de zaak is verdaagd of waarop zij is bepaald, geen vonnis bij verstek worden gevorderd.

Derumeaux t/ Esprit

Gezien de daging van 18 april 1975 waarbij de eiser jegens de verweerder de betaling vordert van 37.610 F met de rechterlijke rente en de kosten van het geding ;

Gehoord de eiser in zijn middelen en conclusie waarbij hij jegens de niet-verschijnende verweerder verstek en provisievonnis voor 24.000 F vordert op grond van art. 804 Ger.W. ;

Overwegende dat de vordering steunt op acceptuissels ; dat de verweerder aanvankelijk verschenen is door zijn raadsman maar dat, volgens de eiser, deze raadsman niet langer de belangen van de verweerder behartigt zodat de eiser meent art. 804 Ger.W. ter zitting te kunnen toepassen, welk artikel luidt : "Indien een van de partijen niet verschijnt op de zitting waartoe de zaak is verdaagd of waarop zij opnieuw is bepaald, kan tegen haar vonnis bij verstek worden gevorderd" ;

Overwegende dat, toen de raadsman ter inleidende zitting voor de verweerder verscheen, de zaak contradictoir voor pleidooi werd gesteld op 29 mei 1975, op welke zitting de raadman van de verweerder noch de verweerder verder verschijnt ;

Overwegende dat de rechtbank geen verstek kan verlenen en vonnis vellen hierom :

art. 802 Ger.W. : een partij verschijnt niet op de inleidende zitting ; wie verschijnt kan tegen haar verstek en vonnis vorderen ;

art. 803 Ger.W. : werd geen verstek gevorderd, dan kan de verschijner de griffier schriftelijk vragen dat deze de niet-verschijnende partij oproept ter zitting waartoe de zaak is verdaagd of waarop zij achteraf is bepaald ;

art. 804 Ger.W. : komt een van de partijen niet op de zitting waartoe de zaak is verdaagd (natuurlijk overeen-

komstig art. 803 Ger.W.), dan kan tegen haar verstekvonnis worden gevorderd;

Overwegende dat derhalve de voormelde artikelen alle slaan op het geval dat een van de partijen niet is verschenen (802: verstekvonnis wordt gevorderd; 803: verstekvonnis wordt niet gevorderd en oproeping bij gerechtshof geschiedt; 804: op die verdere zitting kan verstekvonnis worden gevorderd); dat geen enkel van die artikelen slaat op het geval dat de verweerder ter inleiding is verschenen; dat art. 804 samenhangt met art. 803 Ger.W. en normaal tot art. 803 zou moeten behoren;

Overwegende dat de eiser enkel art. 751 Ger.W. kan doen toepassen;

Om die redenen,

De rechtbank,

Ontzegt de eiser zijn vordering van verstek verlenen en vonnis vellen;

Verwijst de zaak naar de kamerrol;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

NOOT—Volgens Kh. Hasselt, 18 april 1973, R.W., 1973-74, 2522, kan na een contradictoire verdaging wel vonnis bij verstek worden verleend tegen de partij die niet verschijnt op de zitting waartoe de zaak verdaagd is, doch slechts op voorwaarde dat die partij, met analoge toepassing van art. 803 Ger.W., voor die zitting opgeroepen is.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (2e Kamer), 17 februari 1975

Bevoegdheid—Strafvordering—Hof van beroep—Art. 479 Sv.—Leden van het Rekenhof—Griffier—Art. 479 niet toepasselijk.

Art. 479 Sv. bepaalt dat, als een van de personen die het opsomt, ervan beschuldigd wordt buiten zijn ambt een misdrijf te hebben gepleegd dat een correctionele straf meebrengt, de procureur-generaal bij het hof van beroep hem laat dagvaarden voor dat hof, dat uitspraak doet, zonder dat beroep kan worden ingesteld. Onder de opgesomde personen komen de leden van het Rekenhof voor.

Een griffier bij het Rekenhof werd een inbreuk op het Wegverkeersreglement (stationeren op een plaats waar dat verboden was) ten laste gelegd. Oordelend dat art. 479 Sv. op de griffier toepasselijk is, heeft Corr. Doornik, 22 november 1974, het vonnis van de politierechtbank bevestigd, die zich onbevoegd verklaarde om van de te zijnen laste gelegde inbreuk kennis te nemen. Die beslissing wordt vernietigd:

"Overwegende dat dit artikel, waarvan de tekst die thans van toepassing is, werd vastgesteld bij artikel 156, § 3, van de wijzigende bepalingen voorkomende in artikel 3 van de wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek en bij artikel 42, § 2 van de wet van 3 juni 1971 tot wijziging van de wetten betreffende de Raad van State, gedeeltelijk de bepalingen heeft overgenomen van artikel 10 van de wet van 20 april 1810 betreffende de organisatie van de rechterlijke orde en de rechtsbedeling, die bepaalde met name dat, wanneer de leden van het Hof van Cassatie, van het Rekenhof en van de keizerlijke hoven (...) verdacht worden van misdrijven, die een correctionele straf meebrengen, de keizerlijke hoven hiervan kennis nemen volgens de wijze voorgeschreven door artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering;

"Dat die bepaling niet toepasselijk was op de griffiers van

de daarin bedoelde rechtscollages, daar zij in de zin van die tekst geen leden van die rechtscollages waren, zelfs al waren laatstgenoemde niet wettelijk samengesteld zonder de ambtelijke tussenkomst van de griffier;

"Overwegende dat de draagwijdte van die wetsbepaling niet gewijzigd werd door de wet van 29 oktober 1846 betrekkelijk de inrichting van het Rekenhof, waarvan artikel 1, laatste lid, beschikt dat de griffiers niet stemgerechtigd zijn;

"Overwegende dat niet blijkt dat voornoemde wet van 10 oktober 1967 waarbij in artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering de woorden 'leden van het Rekenhof' werden ingelast, aan die woorden een andere betekenis heeft gegeven dan die welke zij hadden in de wet van 20 april 1810; dat aldus de interpretatie wordt bekrachtigd, volgens welke die woorden de griffiers niet beogen;

"Overwegende dat in de zin van artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering de griffiers van het Rekenhof niet behoren tot de leden van dat Hof en dat die wetsbepaling derhalve op hen niet van toepassing is."

(Voorzitter: Ridder Rutsaert—Raadsheer-rapporteur: de h. Meeüs—Advocaat-generaal: de h. Ballet—In de zaak: Procureur des Konings te Doornik t/ D.).

Hof van Cassatie (2e kamer), 24 februari 1975

Rechten van de verdediging—Tolk—Vertaling der verklaringen van getuigen.

Zich beroepend op de regel van het mondeling en contradictoir kenmerk van het debat voor het hof van assisen, de rechten van de verdediging, art. 332 Sv. en art. 5.2 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens, voert eiser tot cassatie tegen het bestreden arrest (Hof Assisen Luik, 29 november 1974) aan, dat uit de processtukken, met name uit de processen-verbaal van de terechtzittingen, niet blijkt dat de verklaringen van de getuigen door tolken in de taal van de beschuldigde werden vertaald en evenmin dat laatstgenoemde in zijn taal over de handelingen van de rechtspleging werd ingelicht, dat evenmin blijkt dat de verdediging van de vertaling van de getuigenissen heeft afgezien. Hij voegt daaraan toe dat hij overigens enigszins hardhorig is.

Daarop wordt geantwoord:

"Overwegende dat uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan, niet blijkt dat eiser hardhorig is;

"Dat het middel op dit stuk feitelijke grondslag mist;

"Betreffende de overige punten van het middel:

"Overwegende dat uit bovenbedoelde stukken integendeel blijkt dat eiser op elke terechtzitting van het Hof van assisen werd bijgestaan door de heren Fievet en Amateis, met toepassing van artikel 332 van het Wetboek van Strafvordering wettelijk aangewezen tolken;

"Overwegende dat, wanneer de tolk de bij de wet voorgeschreven eed heeft afgelegd en de beschuldigde bij elke verschijning op de terechtzitting werd bijgestaan door die tolk, laatstgenoemde vermoed wordt zijn ambtsverrichtingen te hebben vervuld telkens als zijn tussenkomst nodig was;

"Dat het aan de beschuldigde en aan zijn raadslieden stond de op dit punt nuttig geachte bedenkingen of verzoeken tot het hof van assisen te richten;

"Overwegende dat uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan niet blijkt dat aan de verdediging een vertaling werd geweigerd;

"Dat het middel niet kan worden aangenomen."

(Voorzitter: baron Richard—Raadsheer-rapporteur: de h. Legros—Advocaat-generaal: de h. Colard—Advocaat: mr. Dembour—In de zaak: F.G.).

EUROPEES RECHT

Weekoverzicht van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen
(Week 23 - 27 juni 1975)

Op 26 en 27 juni 1975 ontving het Hof de president en vier directeurs van het Bundeskartellamt te Berlijn.

I. Arresten

Zaak 5/75

Deuka en Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel (prejudiciële zaak) 25.6.75

Het Verwaltungsgericht Frankfurt heeft het Hof verzocht om een prejudiciële beslissing inzake de geldigheid en de uitlegging van verordeningen van de Commissie houdende vaststelling van de denatureringspremie voor zachte tarwe voor het verkoopseizoen 1973/1974 en ter vaststelling van het toepassingsgebied *ratione temporis* van bepaalde verordeningen op dit gebied. Het geschil in het hoofdgeding betrof een beroep van de firma Deuka tegen besluiten van het Duitse interventiebureau, dat in 1973 op grond van een verordening van de Commissie het bedrag van de gevraagde denatureringspremie had verlaagd en in 1974 — met toepassing van een verordening van de Commissie tot wijziging van voornoemde verordening — had geweigerd een denatureringspremie te betalen. Het Hof overwoog dat de Commissie beschikt over een ruime beoordelingsvrijheid wanneer economische storingen dreigen op de graanmarkt en bevestigde de geldigheid der verordeningen en stelde — rekening houdende met bovengenoemde feiten — termijnen vast voor de toepassing van bedoelde verordeningen.

Zaak 6/75

Horst en Bundesknappschaft (prejudiciële zaak) 26.6.75

Het Bundessozialgericht heeft het Hof van Justitie verzocht om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van verordeningen nos. 3 en 4 van de Raad inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers.

Verzoeker in het hoofdgeding, de heer Horst, van Duitse nationaliteit, was van 1 juli 1960 tot en met 31 juli 1962 werkzaam bij de Algerijnse staatsoliemaatschappij; voor hem werden pensioenbijdragen gestort. In 1967 vroeg de heer Horst bij de vaststelling van zijn pensioen uit hoofde van de Duitse pensioenverzekering om in overeenstemming met de gemeenschapsverordeningen de in Algerije vervulde verzekeringstijdvakken in aanmerking te nemen. De Bundesknappschaft weigerde dit verzoek, overwegende dat nu Algerije op 1 juli 1962 onafhankelijk was geworden, verordeningen nos. 3 en 4 op dit land niet meer van toepassing waren nadat op 19 januari 1965 Algerije uit het toepassingsgebied was geschrapt. Het Hof besliste dat, voor zover zulks noodzakelijk is met het oog op het verkrijgen, het behoud of het herstel van het recht op uitkeringen, de voor 19 januari 1965 in Algerije vervulde verzekeringstijdvakken ook in aanmerking dienen te worden genomen bij de vaststelling van pensioenen overeenkomstig het tweede en derde hoofdstuk (van Titel III) van verordening no. 3, wanneer het verzekerde voorval en de pensioenaanvragen van na dat tijdstip dateren.

Zaak 8/75

Caisse primaire d'assurance maladie de Sélestat et Football Club d'Andlau (prejudiciële zaak) 24.6.75

Ook in deze zaak werd het Hof verzocht om uitlegging van verordeningen nos. 3 en 4 inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers. De betrokkenen waren Duitse musici, die in Duitsland woonden en door een Franse sportvereniging Football Club d'Andlau waren gecontracteerd voor drie bals in Frankrijk. De Caisse primaire d'assurance

de Sélestat stelde zich op het standpunt dat de Duitse musici onderworpen waren aan de algemene Franse regeling welke artiesten verplicht zich aan te sluiten bij de sociale verzekering, ongeacht hun nationaliteit, en vorderde de desbetreffende bijdragen van hun werkgever. Het Hof besliste dat een werknemer die woonachtig is in een Lid-Staat en die af en toe werkzaam is in een andere Lid-Staat, onderworpen is aan de wetgeving van de Lid-Staat waar hij woonachtig is, voorzover hij is aangesloten bij een sociale zekerheidsregeling in die Staat. Is dit niet het geval, dan is hij onderworpen aan de sociale zekerheidsregeling van de Lid-Staat waar hij af en toe werkzaam is. Wordt een werknemer in loondienst die is onderworpen aan de wetgeving van de Staat waar hij woonachtig is, en die af en toe werkzaam is op het grondgebied van een andere Lid-Staat, getroffen door een ongeval, dan zijn de sociale zekerheidsorganen van laatstgenoemde Lid-Staat in voorkomend geval slechts gehouden die uitkeringen ten laste van het bevoegde staatsorgaan te brengen, welke zijn voorzien in zijn eigen wetgeving.

Zaak 17/75

Anselmetti en Caisse de compensation des allocations familiales de l'industrie charbonnière (prejudiciële zaak) 25.6.75

Wederom een zaak op het gebied van de sociale zekerheid. Verzoeker in het hoofdgeding, de heer Anselmetti, is in België werkzaam geweest als mijnwerker. Hij is ziek geworden en heeft een uitkering genoten krachtens de Belgische regeling inzake de ziekte- en invaliditeitsverzekering. Vanaf de zevende maand van zijn arbeidsongeschiktheid werd hij invalide in de zin van de Belgische wet en genoot hij gezinstoelage volgens een hoger tarief.

In 1965 keerde hij terug naar Italië waar de Caisse de compensation des allocations familiales de l'industrie charbonnière hem na enkele maanden nog slechts toelagen toekende tegen het gewone tarief, omdat tijdvakken van invaliditeit in de zin van de Belgische wet, moeten worden gelijkgesteld met tijdvakken van werkzaamheid, en aan invaliden toegekende voordelen slechts "toelagen" zijn, waarvan de uitvoering niet gewaarborgd is en steeds kan worden herroepen, terwijl "pensioenen" en "renten" als bedoeld in 's Raads verordening no. 3 (artikel 42) ontegenzeggelijk een blijvend karakter hebben. Het Hof moest dus uitlegging geven aan de inhoud van deze woorden en besliste dat de hier bedoelde uitkeringen als invaliditeitsuitkeringen — ongeacht hun benaming — in het kader van een gecombineerde ziekte- en invaliditeitsverzekering moeten worden beschouwd als pensioenen of renten in de zin van artikel 42 van verordening no. 3.

II. Conclusie

Zaken nos. 4 en 30/74

Scuppa tegen Commissie

Nietigverklaring van het besluit van de Commissie van 16 mei 1973 waarbij verzoeker wordt ontheven van zijn functie van hoofd van een afdeling en tewerkgesteld als hoofd van een andere afdeling.

Advocaat-generaal A. Trabucchi

III. Mondelinge behandeling

Zaak 27/75

Bonaffini tegen I.N.P.S.

Verzoek van de Pretore te Enna om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van de artikelen 69 en 71 van

verordening no. 1408 van de Raad betreffende sociale zekerheidsregelingen.

Zaak 28/75

Baupla tegen Oberfinanzdirektion Keulen

Verzoek van het Bundesfinanzhof om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van het algemeen deel van het gemeenschappelijk douanetarief.

BOEKBESPREKING

Vrijheid en Recht. Opstellen aangeboden aan prof. mr. E.H. s'Jacob ter gelegenheid van zijn aftreden als hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Groningen. — Zwolle, W.E.J. Tjeenk Willink, 1975, 394 blz.

De opstellen die in deze bundel werden aangeboden aan prof. s'Jacob hebben als thema de vrijheid. Dit begrip was een van de belangrijkste drijfveren van het wetenschappelijk werk van de gehuldigde. In menigvuldige geschriften, waarvan de lange lijst in de bundel werd afgedrukt, is het vooral het vrijheidsbegrip dat de auteur geïnspireerd heeft. In het tegenwoordig tijdsgewricht, waarin dit begrip zozeer wordt betwist, is dit voor het staatsrecht en het administratief recht, de twee vakken die door prof. s'Jacob gedoceerd werden, uiterst belangrijk.

De studiën die in dit liber amicorum gepubliceerd werden zijn van de hand van vooraanstaande juristen, collega's, medewerkers of oud-studenten van de gevierde. Zij zijn zo talrijk dat het niet mogelijk is ze afzonderlijk te bespreken. Wij moeten ons beperken tot de vermelding van de behandelde onderwerpen die de rijke inhoud van het boek aantonen.

J. Pen, Voorwoord. — E.A. Alkema, Rechterlijk toezicht en de Europese vrijheidsrechten. — H.L. Bakels, De leiding van de onderneming en de belangen van de werknemers. — C.J.A. Crasborn, De onzelfstandigheid van het administratief recht. — P. Gerbenzon, Opmerking over rechten ten aanzien van kerkelijke goederen ten tijde van de hervorming. — W. Goudsmit, Gedachten over de vrijheid recht te doen. — L.J. Hijmans van den Bergh, Cirkel of Spiraal? — J.H. van Kreveld, De gewone rechter en pseudo-wetgeving in Groot-Brittannië. — C. Lambers, Vrije mensen in hun omgeving. — B. Landheer, Het begrip "vrijheid" in de internationale betrekkingen. — D.H.M. Meuwissen, Vrijheid en democratie. — M.R. Mok, Conflicterende vrijheden in het kartelrecht. — J. Pen, Rechtvaardigheid à la Rawls, of rechtsfilosofie op losse schroeven. — J. Rummelink, Politieke delicten. — B.V.A. Röling, De definitie van agressie. — H.J. Scheltema, Over getallen in het Corpus Iuris Civilis. — M. Scheltema, De vrijheid van overheidsorganen om publiekrechtelijke bevoegdheden door anderen te laten uitoefenen. — P. van Schilfgaarde, Vrijheid van vennootschap. — J.J. Seidel, Preliminaire opmerkingen over privacy. — A.A.M.F. Staatsen, Politieke bindingen. — J.G. Steenbeek, Vrijheid en democratie in de wetenschap der politiek - een nonchalante notitie. — T.J. Veen, Vrijheid en recht, filosofie en geschiedenis. — Th. W. van Veen, De vrijheid en zelfstandigheid van het Openbaar Ministerie. — J.J.M. van der Ven, Vrijheid als juridisch motief in de Internationale Arbeidsorganisatie. — J.J. Vis, Vrijheid en verantwoordelijkheid bij de kabinetsformatie. — Elizabeth Visser, Thucydides over macht en recht. — J. Wiarda, Fides - Honestum - Humanitas.

R.V.

R. FEENSTRA, *Fata iuris romani. Etudes d'histoire du droit*. Presse Universitaire de Leyde, Leiden, 1974, 75 fl.

Gedurende 25 jaar universitair onderwijs gaf Robert Feenstra zijn beste krachten aan de geschiedenis van het Romeinse recht: de klassieke en de latere Receptie, evenals de rechtsgeschiedenis in het algemeen: Europees, zonder gren-

zen in de tijd en de ruimte, Rome en Orleans, Spanje en de Nederlanden, de Glossen en Grotius, het "keizerlijk recht" en het natuurrecht.

De stroomlijnen van het werk van Robert Feenstra zijn: onderzoeken in de oude bronnen, opzoeken in onbekende domeinen, beschouwingen over de aldus bekomen resultaten. De kenmerkende eigenschappen van de auteur zijn: een grenzeloos geduld als het er op aankomt een tekst — handschrift of gedrukt — te vinden, of een referentie te controleren, een geweldige zorg voor het minste detail, een kritische geest, die hem behoedt voor elke te snelle conclusie en een omstandige en zakelijke stijl rechtvaardigt. En ik mag dit schrijven, die hem sinds 30 jaar ken en gedurende 10 jaar het geluk had met hem als redactiesecretaris van het "Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis" samen te werken: hij is de ambassadeur der Nederlanden bij de internationale republiek der rechtshistorici: hij gaf voordrachten in alle continenten en bekleedde belangrijke ambten in vele internationale organisaties van rechtsgeschiedenis.

Is het dan te verwonderen dat een viertal vrienden-rechtshistorici hem te dier gelegenheid deze bundel aanboden van zijn eigen sinds 1949 verschenen artikelen in allerlei tijdschriften en "Mélanges". De vier delen van het boek komen overeen met de vier hem interesserende delen van de rechtsgeschiedenis: de Receptie van het Romeinse recht in de Nederlanden, enkele problemen van oudfrans en oudspaans recht, de romanisten van de Middeleeuwen, Grotius en zijn bronnen.

Een belangrijk boek over een zeer belangrijk rechtshistoricus.

L. Th. Maes

BALIELEVEN

Samenstelling van de Raad van de Orde van advocaten te Ieper voor het gerechtelijk jaar 1975-76

Stafhouder: mr. Marc Mahieu; leden: mrs. Pieter Waterblee, Albert Dehem, Luc Vanraes, Roger Durieu, Henri d'Udekem d'Acoz, J.G.A. Bogaert.

Samenstelling van de Raad der Orde van advocaten te Den-dermonde voor het gerechtelijk jaar 1975-1976

Stafhouder: mr. Jean Heyvaert; Leden: mrs. Hector Muylaert, Guy Piret, Robert Maréchal, Gaston Grysolle, Annie Pauwels, Fernand Schuerman, Roger De Rouck, Werner Devos, Gustaaf Deckers, Robert Joos, Roger Cassiman, Guy Van Hulse, Maurice Mortier, Luc Wiemeersch.

Samenstelling van de Raad van de Orde van advocaten te Leuven voor het gerechtelijk jaar 1975-1976

Stafhouder: mr. Karel Hubrechts; Leden: mrs. Joseph Legrand, Paul Vertessen, Frans De Clerck, Jacques Vermeersch, Guillaume Reynders, Hugo Carnoy, Florent Huybens, Armand Mombaerts, Walter Bosmans, Jules Verlooy, Ewald Vlassak, Godelieve Van Bruystegem, Jean-Marie Van Eecke, Pierre Vandenberghe.

Samenstelling van de Raad der Orde van advocaten te Antwerpen voor het gerechtelijk jaar 1975-1976

Stafhouder: mr. Jean De Cooman; Leden: mrs. Georges Franck, Marc Vaes, André Debergh, Albert Hernould, André Van Der Donckt, Henry Vroman, Jozef Van den Heuvel, Jean Diercxsens, Jan Lenaerts, Fernand C. Collin, Guido Arts, Frans Mattheessens jr., Frederik Erdman, Hendrik De Munck, Herman Diercxsens, Jaak Deprez.

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

VIIe Internationaal Congres voor Europees recht te Brussel van 2 tot 4 oktober 1975.

Door de "Fédération Internationale pour le droit européen" wordt van donderdag 2 tot en met zaterdag 4 oktober, te Brussel, het VIIe Internationaal Congres voor Europees recht ingericht.

Het algemeen thema van het congres is: "L'individu et le droit européen".

De talen van het congres zijn het Frans, het Engels en het Duits. Er zal en gelijktijdige vertaling ingericht worden.

De werkzaamheden zijn verdeeld tussen drie commissies waarvan de eerste zal behandelen "de bescherming van de fundamentele rechten door de rechterlijke macht". Als algemeen verslaggever van deze commissie zal fungeren Prof. C.A. Colliard der universiteit van Parijs.

De tweede commissie zal gewijd worden aan het onderzoek van "de economische politiek der gemeenschappen en van de lid-staten en de rechten der onderneming". Voor deze commissie zal de heer A.M. Donner, rechter bij het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen als algemeen verslaggever optreden.

De derde commissie zal het probleem behandelen van "de deelname van de burger aan de beslissingsmacht" met als algemeen verslaggever Mary T.W. Robinson, barrister.

De openingsvergadering zal plaats hebben op donderdag 2 oktober in het Institut de Sociologie, Avenue Jeanne 44, waar de voorzitter Mr. L. Goffin de openingsrede zal uitspreken.

De werkvergaderingen van vrijdag en zaterdag hebben plaats in het Paleis der Congressen.

Er wordt een receptie aangeboden door de Belgische regering, een lunch door de Raad der Ministers van de Europese Gemeenschappen en er zal een ontvangst plaats hebben op het stadhuis te Brussel.

Voor zaterdag te 14 uur is er een uitstap voorzien naar het Château de Trazegnies te Louvain-la-Neuve.

De kosten van deelname bedragen 3.000 fr.

Alle correspondentie dient toegezonden te worden aan de secretaris-generaal van de Fédération Internationale pour le droit européen, Mr. I. Verougstraete, Narcissenlaan nr. 2 te B 1640 St.-Genesius-Rode.

Het congres staat onder de hoge bescherming van Zijne Majesteit de Koning der Belgen.

criminele fiscale fonds van de Grote Raad van Mechelen uit 1697 — het proces Frarin — het vergiftigingsdelict in de rechtsgeschiedenis en besprak hierbij de inquisitorische procedure, de tortuur en het probleem van de doodstraf in het begin van de 18de eeuw. Prof. M. Szlechter (Parijs) behandelde de classificatie van de misdrijven in het Babylonisch recht uit de tijd van Hammurabi en prof. H. Thieme (Freiburg) hield een merkwaardige uiteenzetting naar aanleiding van het eeuwfeest van de inaugurale les van Karl von Amira in Freiburg over het doel en de middelen van de Germaanse rechtsgeschiedenis.

Op dinsdag 27 mei besprak prof. Polacek (Warschau) de juridische en economische status van de slaven in de antieke wereld, prof. F. Braun (Limoges) hield een vurig pleidooi voor het Romeinse recht, terwijl prof. Lacave (Montpellier) de geschiedenis schetste van de kerkelijke Statuten van de pontificale Staat (Comtat-Venaissin). Prof. Wyrwa (Krakau) besprak de oorsprong van het Poolse parlementarisme. Prof. Szeftel (Seattle) onderwierp de institutionele stabiliteit van het tsarenregiem en de evolutieperspectieven van het constitutionele Rusland van 1914, terwijl prof. Foviaux (Toulouse) de juridische toestand van de Lombarden in Laon in de 15de eeuw besprak en prof. Poly (Perpignan) de stadsridders en het justiniaanse recht in het Zuiden van Frankrijk aan een onderzoek onderwierp.

Op woensdag 28 mei werd een zeer interessante excursie ingericht naar een aantal interessante historische plaatsen en kastelen in de streek van Bari.

Op donderdag 29 mei in de morgenzitting behandelde prof. Sotropa (Bucarest) de romeinsrechtelijke invloed in het oud-Romeense recht, mej. Auzay (Parijs) besprak het nut van de informatica voor de rechtsgeschiedenis, terwijl prof. Hanga (rector Cluj, Roemenië) het probleem behandelde of de Geto-Daciërs polygaam of monogaam waren.

De namiddagzitting was geheel aan het huwelijksrecht gewijd. Prof. Lefebvre (Parijs) deed dit onder de titel: "Unis pour le meilleur et pour le pire", prof. H. Ankum (Amsterdam) behandelde het probleem van het huwelijk der minderjarigen in het oud-Nederlandse recht, prof. Roughol (Parijs) besprak de echtscheiding met wederzijdse toestemming in de Code Napoleon, en prof. Villers (Parijs) behandelde de emancipatie en het huwelijk in St.-Winnoksbergen (Bergues) in het jaar IV als een bijdrage tot de studie van het revolutionaire privaatrecht.

Elk referaat werd telkens gevolgd door een zeer geanimeerde bespreking.

Het congres was door de Italiaanse collega's voortreffelijk georganiseerd en de rector bood aan de deelnemers een mooie receptie aan.

L. Th. Maes

TIJDSCHRIFTEN

Journal de Droit Fiscal—jg 1974

nr september-oktober

Etudes de droit fiscal et de législation financière—Jurisprudence annotée—Actualités.

Mouvement Communal—jg 1975

nr 6-7

Editorial—La vie de l'Union—L. Garré, L'octroi d'un pécule de vacances au personnel des pouvoirs locaux—J. Hardeman, Quelques considérations sur les fusions de communes en milieu rural—Congrès de Téhéran: résolutions finales—R.M. Horion, Chronique parlementaire—Pratique administrative—Législation—Jurisprudence—Bibliographie—Chronique "Assistance publique".

Der Staat—jg 1975

nr 2

Hans H. Klein, Über Grundpflichten—Gunter Kisker, Neuordnung des bundesstaatlichen Kompetenzgefüges und Bundesländer Planung—Karl-Georg Faber, Strukturprobleme des deutschen Liberalismus im 19. Jahrhundert—Berichte und Kritik—Buchbesprechungen—Buchanzeigen.

Internationale dagen van rechtsgeschiedenis

Bari 26-29 mei 1975

In de hypermoderne rechtsfaculteit der Universiteit van Bari vonden van 26 tot 29 mei 1975 de jaarlijkse "Journées Internationales d'Histoire du Droit" plaats, ingericht door de "Société d'Histoire du Droit" van de Sorbonne te Parijs, de oudste en belangrijkste Société van rechtshistorici.

Ongeveer 60 rechtshistorici uit de hele wereld waren er aanwezig. De vruchtbare werksittingen werden op maandag 26 mei plechtig geopend door de rector der Universiteit van Bari, waarna prof. de Robertis, deken der rechtsfaculteit en prof. Fr. Dumont (Sorbonne), voorzitter der Société d'Histoire du Droit, welkomwoorden richtten tot de congressisten. Daarna belichtte prof. M. Marongiu (Rome) een belangrijk werk uit de 18de eeuw: de geschiedenis van het koninkrijk Napels van Pietro Giannone, terwijl prof. Chibnall (Cambridge) het Normanidisch bestuur over Zuid-Italië kritisch evalueerde.

Tijdens de namiddagzitting vergeleek prof. Degre (Budapest) de procedurehervormingen in Hongarije in de 13de eeuw met de procedureregels van Napels; prof. L. Th. Maes (Antwerpen) behandelde, aan de hand van een casus uit het